

Uchwała Nr XXXVIII/815/18
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 26 czerwca 2018 r.

w sprawie przyjęcia złożonego przez Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego dokumentu pn. „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok”.

Na podstawie § 35 ust. 3 lit. a i ust. 4 Regulaminu Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjętego Uchwałą Nr III/21/99 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 4 lutego 1999 r. z późn. zm., w związku z art. 16a ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2017 r., poz. 1769, ze zm.), uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się złożony przez Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego dokument pn. „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok” w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Wiceprzewodniczący Sejmiku
Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Julian Osiecki

Załącznik do Uchwały Nr XXXVIII/815/18
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 26.06.2018 r.

**Zarząd Województwa
Warmińsko-Mazurskiego**

***Ocena zasobów pomocy społecznej
województwa warmińsko-mazurskiego
za 2017 rok***

Opracowanie:

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
Urzędu Marszałkowskiego Województwa
Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Biuro ds. pomocy i integracji społecznej

Olsztyn, 26.06.2018 r.

Spis treści

WYKAZ SKRÓTÓW	3
WPROWADZENIE	5
1. OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W GMINACH I POWIATACH	7
1.1 Dane o sytuacji demograficznej i społecznej	7
1.2 Dane o korzystających z pomocy i wsparcia.....	14
1.3 Gmina – zadania ośrodków pomocy społecznej	23
1.4 Powiat – zadania powiatowych centów pomocy rodzinie.....	26
1.5 Inne rodzaje pomocy i świadczeń	32
1.6 Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia.....	37
1.7 Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.....	52
1.8 Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego.....	56
1.9 Aktywność projektowo-konkursowa jednostki organizacyjnej pomocy społecznej.....	65
1.10 Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia.....	67
1.11 Wskaźniki Oceny zasobów pomocy społecznej.....	72
2. OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W KONTEKŚCIE REALIZACJI POLITYKI SPOŁECZNEJ PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO- MAZURSKIEGO	88
2.1 Opracowywanie i wdrażanie programów wojewódzkich	88
2.2 Organizowanie kształcenia kadr pomocy społecznej.....	98
2.3 Inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej.....	98
2.4 Zlecanie organizacjom pozarządowym zadań z obszaru polityki społecznej	99
2.5 Realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 w zakresie Osi priorytetowej 11 Włączenie społeczne.....	100
2.6 Realizacja Wojewódzkiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej Warmia i Mazury 2015-2020.....	101
2.7 Regionalne Obserwatorium Terytorialne – Obserwatorium Polityki Społecznej.....	102
2.8 Realizacja świadczeń rodzinnych w ramach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w przypadku przemieszczania się osób w granicach UE, Norwegii, Szwajcarii, Lichtensteinu i Islandii.	103
3. WNIOSKI I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE REALIZACJI POLITYKI SPOŁECZNEJ NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM.....	105
SPIS MAP, TABEL I WYKRESÓW	118

Wykaz skrótów

Skrót	Wyjaśnienie
CAS	Centralna Aplikacja Statystyczna
CIS	Centrum Integracji Społecznej
DDP	Dzienny Dom Pomocy
DPS	Dom Pomocy Społecznej
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
ES	Ekonomia Społeczna
KIS	Klub Integracji Społecznej
MKIS	Młodzieżowy Klub Integracji Społecznej
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
MRPiPS-03	Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej (w tym Miejski, Miejsko-Gminny i Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej)
OZPS	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
RDP	Rodzinny Dom Pomocy
RPO WiM 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
WMOA	Warmińsko-Mazurski Ośrodek Adopcyjny w Olsztynie
WPRES	Wojewódzki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Warmia i Mazury 2015-2020
WTZ	Warsztaty Terapii Zajęciowej
ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej

Jeżeli w dokumencie jest mowa o:

- ustawie o pomocy społecznej** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2017 r., poz. 1769, ze zm.);
- ustawie o zatrudnieniu socjalnym** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. 2016 r., poz. 1828, ze zm.);
- ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2017 r., poz. 697, ze zm.);
- ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2017 r., poz. 1065, ze zm.);
- ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 2018 r., poz. 511);
- ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1390);
- ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2018 r., poz. 450, ze zm.);

- 8. ustawie o świadczeniach rodzinnych** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. 2017 r., poz. 1952, ze zm.);
- 9. ustawie o dodatkach mieszkaniowych** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. 2017 r., poz. 180, ze zm.);
- 10. ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. 2018 r. poz. 554, ze zm.);
- 11. ustawie o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. 2017 r., poz. 1938, ze zm.);
- 12. ustawie o systemie oświaty** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. 2017 r., poz. 2198, ze zm.);
- 13. ustawie o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. 2017 r., poz. 1851, ze zm.);
- 14. ustawie o samorządzie województwa** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. 2017 r., poz. 2096, ze zm.);
- 15. ustawie o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów** – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. 2017 r., poz. 2092).

WPROWADZENIE

Pomoc społeczna jest jednym z wielu elementów składających się na szeroko rozumianą politykę społeczną. Jej istotą jest podejmowanie działań zmierzających do postępu społecznego oraz dążenie do zaspokojenia potrzeb w sferze socjalnej wszystkich mieszkańców. Aktem prawnym regulującym zasady organizowania i funkcjonowania pomocy społecznej jest ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. W myśl zapisów ww. ustawy, pomoc społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2 ust. 1).

Uchwalona w marcu 2011 roku przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej nowelizacja ustawy o pomocy społecznej nałożyła obowiązek sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej przez samorządy gmin, powiatów i województwa. Zadanie to, w sposób bezpośredni, realizowane jest przez: ośrodki pomocy społecznej (OPS), powiatowe centra pomocy rodzinie (PCPR) i regionalne ośrodki polityki społecznej (ROPS).

Gmina, powiat i samorząd województwa opracowują ocenę zasobów w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej. Dokument ten powinien zawierać szczegółowe informacje dotyczące lokalnych zasobów, a w szczególności: infrastruktury, kadry, nakładów finansowych na zadania pomocy społecznej, działalność organizacji pozarządowych, jak również ocenę poziomu zabezpieczenia potrzeb mieszkańców gmin i powiatów w obszarze pomocy społecznej.

Opracowana aktualnie już po raz siódmy ocena zasobów pomocy społecznej stanowi podstawę dla przedkładanych radom gmin, powiatów i sejmikowi województwa wniosków i rekomendacji do podjęcia priorytetowych działań celem zabezpieczenia potrzeb mieszkańców województwa w obszarze pomocy i integracji społecznej. Jest to dokument sprzyjający projektowaniu interdyscyplinarnych rozwiązań dążących do zrównoważonego rozwoju, zarówno na poziomie gmin, powiatów, jak i województwa. Ma to szczególne znaczenie w kontekście aktualnego okresu programowania 2014-2020 w Unii Europejskiej. Na działania określone w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, a w szczególności jego 11 Osi priorytetowej *Włączenie społeczne* są zabezpieczone środki finansowe w wysokości aż 150,59 mln euro. Dlatego też dobra diagnoza posiadanych zasobów pomocy społecznej w roku 2017 w województwie, jak również określenie na jej podstawie istniejących deficytów, pozwoli na zaplanowanie regionalnych oraz lokalnych, długofalowych działań m.in. w obszarze wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, jak również poprawi dostęp do zatrudnienia poprzez rozwój podmiotów z obszarów ekonomii społecznej.

Ponadto, zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej, dokument oceny zasobów pomocy społecznej będzie punktem wyjścia do wykonywanej przez wojewodę analizy stanu i skuteczności pomocy społecznej w województwie.

Do opracowania ww. dokumentu przez jednostki samorządu terytorialnego od początku wykorzystywane jest narzędzie elektroniczne osadzone w Centralnej Aplikacji Statystycznej zarządzanej merytorycznie przez Departament Pomocy i Integracji Społecznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Formularz oceny zasobów pomocy społecznej składa się z kilkunastu części dotyczących m.in.: danych o sytuacji demograficznej i społecznej, danych o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej, danych o zasobach infrastrukturalnych pomocy społecznej oraz wskaźników służących ocenie wybranych świadczeń czy zjawisk społecznych. Większość danych statystycznych zacytyowanych jest do gminnych i powiatowych formularzy jednostkowych z systemów IT z obszaru pomocy społecznej, rynku pracy, pieczy zastępczej, świadczeń rodzinnych, edukacji. Pozostałe dane pochodzą z zasobów własnych gmin i powiatów (głównie OPS i PCPR). Drugą część dokumentu stanowi informacja nt. działań w obszarze polityki społecznej realizowanych na poziomie samorządu województwa przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej. Ocena zasobów pomocy społecznej kończy się wnioskami i rekomendacjami

jakie wpływają z zaprezentowanych danych wojewódzkich w obszarze pomocy i integracji społecznej w roku 2017.

Podczas prac nad dokumentem ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie pozostawały w ścisłej współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej. Pozwoliło to wygenerować finalny materiał wojewódzki o wysokiej wartości merytorycznej, będący syntezą jednorodnych, prawidłowych danych jednostkowych. Z uwagi na stosunkowo krótkie terminy nałożone przez ustawodawcę na wykonanie wojewódzkiej oceny zasobów pomocy społecznej (przedłożenie dokumentu do dnia 30 czerwca sejmikowi województwa), niezwykle istotne było terminowe przedłożenie sprawozdań jednostkowych radom gmin oraz radom powiatów, a następnie zaakceptowanie tych dokumentów w systemie i przekazanie na poziom wojewódzki. Ich kompletność była warunkiem wygenerowania sprawozdawczości na poziomie województwa. Wszystkie ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie przygotowały oraz przekazały sprawozdania na poziom województwa w oparciu o to narzędzie. Na tej podstawie, zgodnie z art. 21 pkt 8 ustawy o pomocy społecznej, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie sporządził wojewódzką ocenę zasobów pomocy społecznej za rok 2017 – z uwzględnieniem kwestii oraz problemów społecznych wynikających ze Strategii polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego do 2020 roku.

Przy opracowaniu oceny zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok, obok informacji z gmin i powiatów zawartych w sprawozdaniach jednostkowych, wykorzystano także różnorodne dane statystyczne/sprawozdania resortowe nieujęte w formularzu OZPS oraz zasoby własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

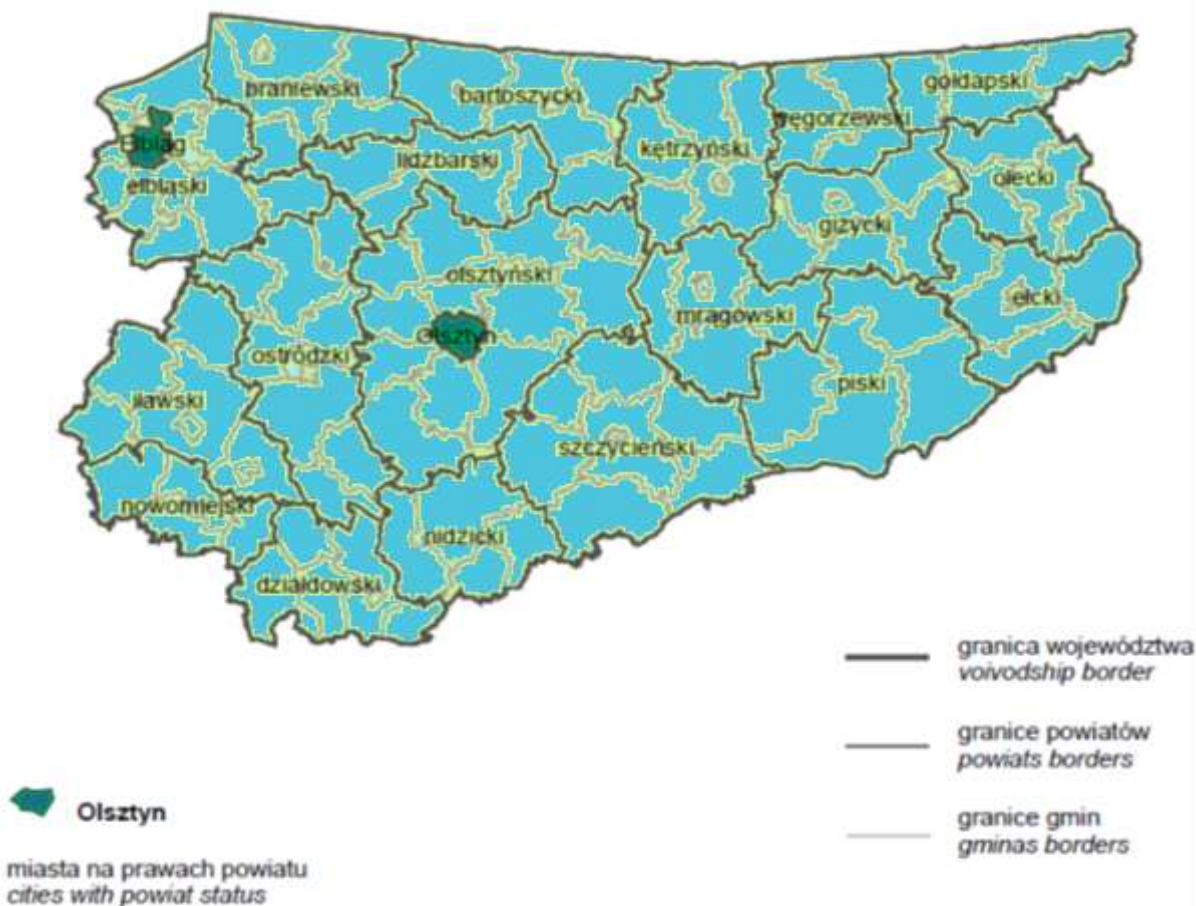
Zastosowanie po raz kolejny narzędzia w ramach CAS potwierdziło trafność wyboru koncepcji opracowywania OZPS w takiej formie. Dotychczasowe doświadczenia wskazują jednak na konieczność corocznej analizy struktury narzędzia celem jego stałej aktualizacji i doskonalenia. Celem utrzymania wysokiej jakości agregowanych danych, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, działając na zlecenie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, wiosną 2018 r. podjął prace związane z aktualizacją jego struktury. Zakres prac dotyczy przede wszystkim dostosowania narzędzia do aktualnego stanu prawnego, jak również doskonalenia jego części analitycznej, tj. wskaźników. Przełoży się to niewątpliwie na pozyskiwanie coraz lepszej jakości danych, umożliwi wnikliwą analizę sytuacji i problemów społecznych województwa, a także pozwoli na formułowanie wniosków i wynikających z nich rekomendacji.

1. OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W GMINACH I POWIATACH

1.1 Dane o sytuacji demograficznej i społecznej

Województwo warmińsko-mazurskie leży w północno-wschodniej części kraju, jest czwartym co do wielkości województwem w Polsce i zajmuje obszar 24.174 km², co stanowi 7,7% całkowitej powierzchni państwa.

Mapa nr 1. Podział administracyjny województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 roku

Źródło: Urząd Statystyczny w Olsztynie

Województwo warmińsko-mazurskie podzielone jest na 21 powiatów, w tym 19 powiatów ziemskich oraz 2 powiaty grodzkie (miasta na prawach powiatu) – Olsztyn i Elbląg. Na terenie województwa znajduje się 116 gmin, w tym 16 gmin miejskich, 33 gminy miejsko-wiejskie oraz 67 gmin wiejskich.

Ludność

W niniejszym roku sprawozdawczym dane dotyczące liczby ludności zostały zasilone na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego za rok 2016, ponieważ dane za 2017 rok nie są jeszcze dostępne. W związku z tym w całym dokumencie wszelkie obliczenia i wskaźniki tworzone w oparciu o liczbę ludności liczone są na podstawie danych z 2016 roku.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego pod koniec 2016 roku **województwo zamieszkiwały 1.434.783 osoby**. Wśród mieszkańców przeważały kobiety (stanowiły 51,05% populacji), ich liczba była wyższa od liczby mężczyzn o 30.195 osób. Z analizy struktury ludności województwa wynika, że w 2016 roku 18,39% mieszkańców to osoby do 17 roku życia. Największą grupę osób – 62,84%, stanowiły osoby w wieku produkcyjnym. Z roku na rok **wzrasta liczba osób starszych** (kobiety w wieku 60 i więcej lat, mężczyźni w wieku 65 i więcej lat) w 2015 roku osoby te stanowiły 18,45% ogółu mieszkańców (265.024 osoby), natomiast w 2016 roku liczba ta wzrosła do 18,77% (269.294 osoby).

W województwie obserwuje się systematyczny spadek liczby ludności. W roku 2016 w stosunku do roku poprzedniego liczba mieszkańców województwa zmniejszyła się o 0,11% (3.308 osób). Stan ten odzwierciedla ogólnokrajowy problem demograficzny.

Rynek pracy

Stopy bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku była najwyższa w kraju i osiągnęła wartość 11,7%, w pozostałych województwach nie przekraczała 10%, natomiast średnia wartość tego wskaźnika dla Polski wynosiła 9,7%. W porównaniu do 2016 roku w województwie warmińsko-mazurskim zanotowano spadek stopy bezrobocia o 2,5 punktu procentowego.

Dane dotyczące rynku pracy wskazują na spadek **liczby osób bezrobotnych**. W 2016 roku liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wyniosła 73.079, zaś w 2017 – 60.003, co oznacza, iż liczba osób zarejestrowanych w roku 2017 zmniejszyła się o 17,89% (13.076 osób) w stosunku do roku poprzedniego. Zmniejszyła się również **liczba osób długotrwale bezrobotnych** z 41.447 osób w 2016 roku do 33.671 w 2017 roku (tj. o 18,76%) oraz **liczba bezrobotnych ogółem z prawem do zasiłku** z 12.838 w 2016 roku do 10.597 w 2017 roku.

Strukturę bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim cechuje silny poziom zróżnicowania z uwagi na różne czynniki, tj. płeć, wiek bezrobotnych, miejsce zamieszkania i inne. Poniżej przedstawiono udział procentowy poszczególnych grup społecznych w ogólnej liczbie bezrobotnych województwa warmińsko-mazurskiego i Polski w latach 2016-2017.

Tabela nr 1. Udział procentowy poszczególnych grup społecznych w ogólnej liczbie bezrobotnych województwa warmińsko-mazurskiego i Polski w latach 2016-2017

Wyszczególnienie	2016		2017	
	woj. warmińsko-mazurskie	Polska	woj. warmińsko-mazurskie	Polska
kobiety	54,2%	53,3%	56,4%	55,1%
zamieszkali na wsi	51,1%	45,2%	51,3%	45,6%
bezrobotni z prawem do zasiłku	17,6%	14,0%	17,7%	14,8%
bezrobotni do 30 roku życia	27,1%	27,3%	26,2%	26,1%
długotrwale bezrobotni	56,7%	56,0%	56,1%	55,0%
bezrobotni 50+	28,8%	28,2%	28,5%	27,6%
bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych	32,7%	30,7%	33,3%	30,7%
bezrobotni niepełnosprawni	6,5%	6,2%	6,9%	6,2%

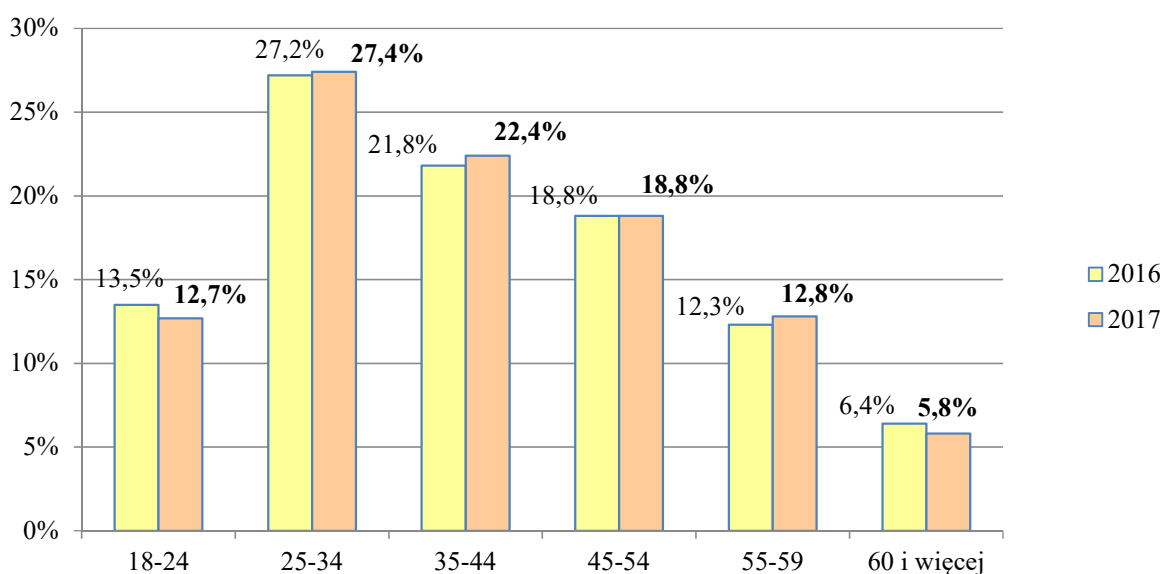
Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli, większość osób pozostających bez pracy w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku stanowiły osoby długotrwale bezrobotne, tj. zdolne do pracy oraz deklarujące chęć jej podjęcia, które w ciągu ostatnich dwóch lat będąc zarejestrowane w urzędzie pracy nie podjęły zatrudnienia na okres dłuższy niż 12 miesięcy. Grupa ta w 2017 roku stanowiła 56,1% ogółu osób bezrobotnych i zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego o 0,6 punktu procentowego. Większość osób bezrobotnych stanowiły kobiety - 56,4%, co więcej, w porównaniu do roku 2016 odsetek ten zwiększył się o 2,2 punktu

procentowego. Dużą grupę osób bezrobotnych stanowiły także osoby zamieszkałe na wsi – 51,3%. Spośród wszystkich grup społecznych przedstawionych w tabeli, odsetek osób bezrobotnych zamieszkałych na wsi w województwie warmińsko-mazurskim najbardziej odbiega od wartości przyjętych dla Polski – 45,6%. Znaczną grupę stanowili również bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych – 33,3%. W stosunku do poprzedniego roku odsetek tej grupy zwiększył się o 0,6 punktu procentowego.

Analizując strukturę osób bezrobotnych ze względu na wiek na Warmii i Mazurach w 2017 roku najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 25-34 lat – 27,4% ogółu. W stosunku do roku poprzedniego grupa ta zwiększyła się o 0,2 punktu procentowego. Równie duży odsetek stanowiły osoby w wieku 35-44 lat – 22,4% oraz 45-54 lat – 18,8%. Poniżej przedstawiono zmiany w strukturze bezrobotnych według grup wiekowych.

Wykres nr 1. Udział procentowy wybranych grup wiekowych w ogólnej liczbie bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2016-2017

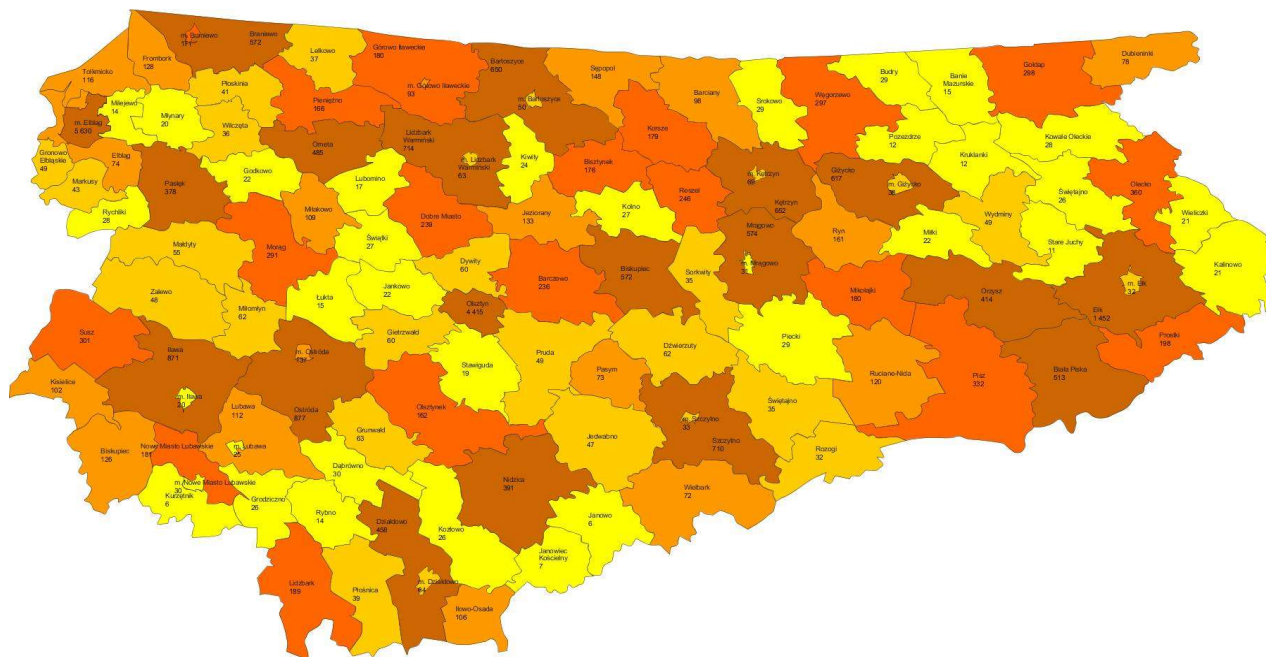
Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie

Przed nowelizacją ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, która weszła w życie 27 maja 2014 roku, definicja osoby młodej obejmowała bezrobotnych do 25 roku życia. Po nowelizacji ustawy, definicja została rozszerzona o bezrobotnych do 30 roku życia. Wynika to z faktu, iż wielu młodych ludzi uczy się coraz dłużej, aby zwiększyć swoje kwalifikacje zawodowe i z tego powodu później wchodzi na rynek pracy.

Infrastruktura społeczna

W 2017 roku w sprawozdaniu z Oceny zasobów pomocy społecznej (tabela nr 2) wykazano funkcjonowanie **29.275 mieszkań komunalnych** w zasobach gmin (spadek w stosunku do roku poprzedniego o 782 lokale tj. o 2,6%). Liczba dostępnych lokali komunalnych spadła w 77 gminach, przy czym największy spadek wykazało miasto Elbląg (o 338 lokali) i miasto Olsztyn (o 181 lokali). Natomiast w 24 gminach liczba lokali komunalnych pozostała bez zmian.

Mapa nr 2. Liczba mieszkań komunalnych w zasobach gmin województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 roku

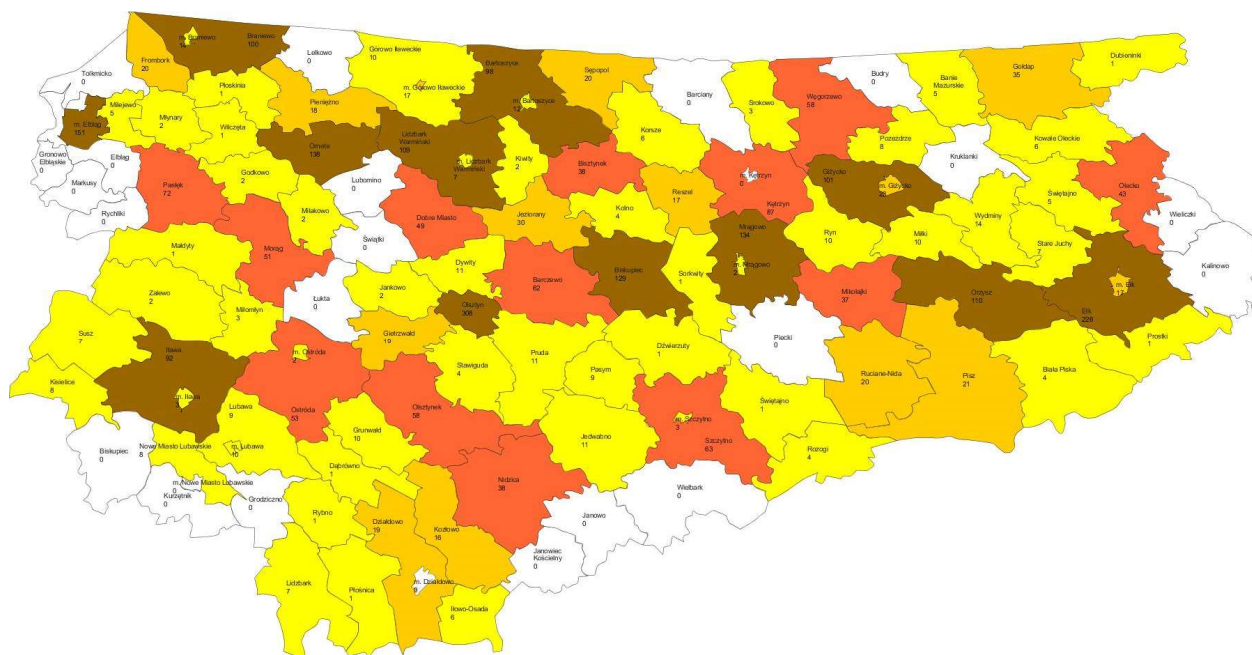
Legenda:

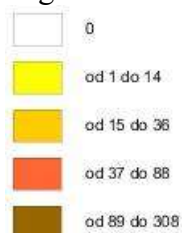
Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

W 2017 roku w województwie dostępnych było **2.978 mieszkań socjalnych** (lokali), tj. o 82 (2,83%) więcej niż w roku poprzednim. Ponadto w 2018 roku planuje się ponowne zwiększenie dostępnej ilości mieszkań socjalnych o 100 lokali. Liczba osób oczekujących na mieszkanie socjalne w 2017 roku wynosiła 3.490 i w stosunku do roku 2016 zmalała o 117 osób. W 24 gminach (23 wiejskich i 1 miejsko-wiejskiej) mieszkania socjalne w ogóle nie funkcjonują. Natomiast w 2 gminach wiejskich, w których w roku poprzednim nie było mieszkań socjalnych, pojawiły się 2 lokale. Liczbę mieszkań socjalnych dostępnych w poszczególnych gminach województwa warmińsko-mazurskiego zaprezentowano na mapie poniżej.

Mapa nr 3. Liczba mieszkań socjalnych w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 roku

Legenda:

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

Na przestrzeni ostatnich 3 lat liczba żłobków funkcjonujących na terenie województwa warmińsko-mazurskiego systematycznie się zwiększa. W 2015 roku działało 66 placówek, w 2016 – 75, zaś w **2017 – 82 żłobki** (łącznie z klubami dziecięcymi i oddziałami żłobkowymi w przedszkolach). W porównaniu z rokiem 2016 liczba żłobków zwiększyła się o 7 placówek, tj. 9,3% (utworzono 11 nowych żłobków a zlikwidowano 4). W 2017 roku przestały funkcjonować żłobki w mieście Olsztynie - 2, w gminie wiejsko-miejskiej w Dobrym Mieście oraz w gminie miejskiej w Iławie. Nowe żłobki powstały w gminach miejskich, takich jak: Elbląg, Giżycko, Ostróda, Działdowo, Braniewo, w gminach miejsko-wiejskich: Bisztynek, Lidzbark, Orneta i Olecko oraz w gminach wiejskich: Wydminy i Lubawa. W 2017 r w gminach miejsko-wiejskich: Bisztynek i Lidzbark oraz w gminach wiejskich: Wydminy i Lubawa placówki takie w ogóle nie funkcjonowały.

Na uwagę zasługuje fakt, iż w większości gmin żłobki w ogóle nie funkcjonują (79 gmin), a także to, iż istnieje duża liczba dzieci, którym nie przyznano miejsc w placówkach (714 dzieci). W porównaniu z rokiem poprzednim liczba ta zwiększyła się o 6,57% (w 2016 roku było 670 dzieci, którym nie przyznano miejsc w żłobkach). Jednocześnie w roku 2017 wzrosła o 10,73% liczba dostępnych miejsc w żłobkach: z 2.283 w 2016 roku do 2.528 w 2017 roku.

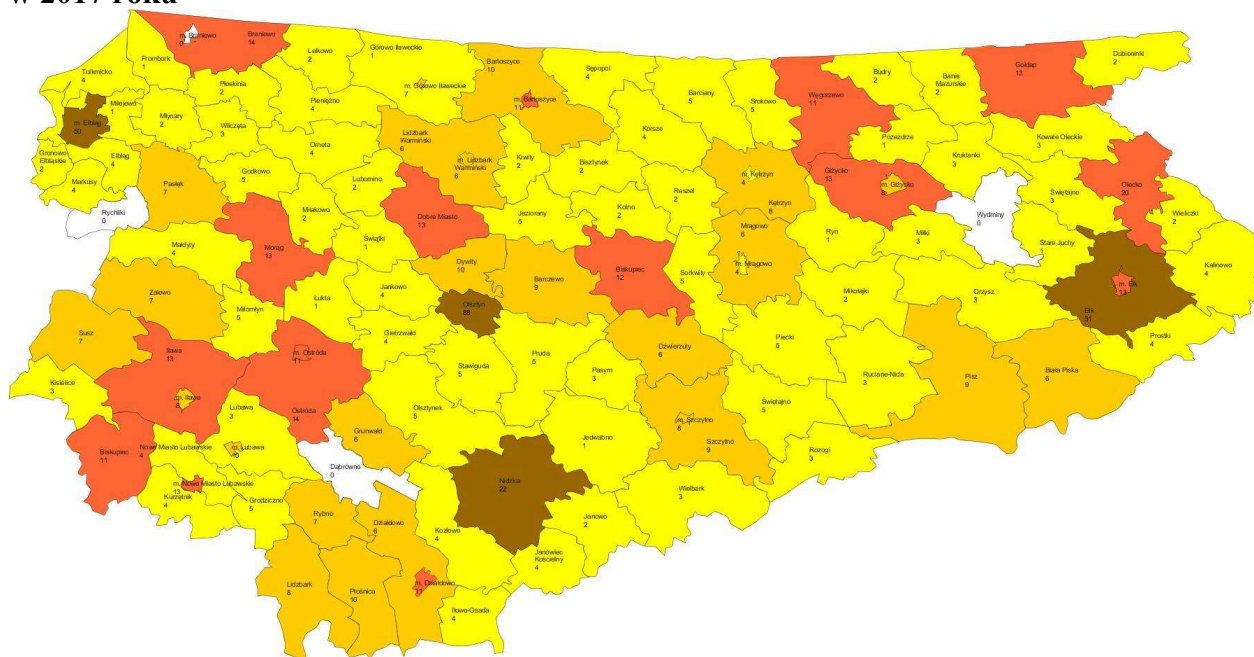
Otwarcie nowych placówek oraz utrzymanie istniejących jest możliwe m.in. dzięki funkcjonującemu od 2013 roku resortowemu programowi rozwoju instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, który od 2017 roku nosi nazwę „MALUCH plus”. Program pozwala pokryć w części zapotrzebowanie na miejsca dla dzieci w żłobkach. W ramach 4 modułów były dofinansowywane działania na rzecz rozwoju i utrzymania

infrastruktury opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, tj. żłobków, klubów dziecięcych i miejsc u dziennych opiekunów. W toku podjętych rozstrzygnięć komisja rozpatrująca oferty „MALUCH plus - edycja 2017” przyznała:

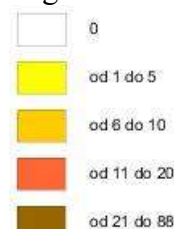
- 8 gminom z województwa warmińsko-mazurskiego dotację celową na częściowe pokrycie kosztów utworzenia i utrzymania 197 nowych miejsc opieki w wysokości 2.109.066 zł;
- 16 gminom i 29 instytucjom niegminnym dotację celową na częściowe pokrycie kosztów utrzymania w 2017 r. istniejących 565 miejsc opieki w wysokości 1.690.220 zł;
- 6 podmiotom niegminnym dotację celową na częściowe pokrycie kosztów utworzenia i funkcjonowania w 2017 r. 110 nowych miejsc opieki w łącznej wysokości 561.500 zł.

Liczba przedszkoli funkcjonujących w województwie w porównaniu z rokiem 2016 wzrosła. W 2017 roku liczba przedszkoli (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach) wyniosła 794 placówki, przy czym w 2016 roku było 775 przedszkoli, a w 2015 roku – 745. W porównaniu z ubiegłym rokiem liczba placówek przedszkolnych zwiększyła się o 19 tj. 2,45% (utworzono 39 nowych, a zlikwidowano 20). Przedszkola nie funkcjonują w 4 gminach – są to gminy wiejskie Braniewo, Dąbrówno, Rychliki i Wydminy. Najwięcej przedszkoli (liczonych łącznie z oddziałami przedszkolnymi w szkołach) działa w największym mieście regionu – w Olsztynie.

Mapa nr 4. Liczba przedszkoli w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 roku

Legenda:

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

W przedszkolach w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku zapewniono miejsca dla 47.872 dzieci, natomiast 164 dzieciom nie przyznano miejsca. Głównym powodem odmowy był brak wolnych miejsc, z tego powodu nie przyjęto 98 dzieci. Aby wyeliminować problem braku miejsc w przedszkolach, ich liczbę należałoby zwiększyć o 0,3%.

Liczby świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży (1.166) utrzymuje się na poziomie zbliżonym do 2016 roku. Z tego przyszkolnych świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2017 roku było łącznie 485, a pozaszkolnych 681.

Od 2013 roku systematycznie wzrasta **liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów**. Między rokiem 2016 i 2017 liczba miejsc zwiększyła się o 33 (15,4%).

Liczba hospicjów od 2016 roku utrzymuje się na stałym poziomie - 11.

Tabela nr 2. Dane o sytuacji demograficznej i społecznej (stan na 31 XII)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2017	PROGNOZA*		
	Rok 2015	Rok 2016		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie	
MIESZKAŃCY (w osobach)						
Ogółem	1	1 439 675	1 436 367	1 434 783	1 433 187	1 434 009
KOBIETY						
Ogółem	2	734 782	733 296	732 489	732 665	732 908
Wiek 0-17	3	129 633	128 365	128 145	128 413	128 568
Wiek 18-59	4	428 031	422 089	419 028	418 999	419 095
Wiek 60 lat i więcej	5	177 118	182 842	185 316	185 253	185 245
MEŻCZYŹNI						
Ogółem	6	704 893	703 071	702 294	700 522	701 101
Wiek 0-17	7	137 304	135 999	135 728	135 926	136 149
Wiek 18-64	8	489 372	484 890	482 588	480 680	481 168
Wiek 65 lat i więcej	9	78 217	82 182	83 978	83 916	83 784
RYNEK PRACY						
Bezrobotni ogółem	10	83 510	73 079	59 585	59 404	57 021
Bezrobotni długotrwale ogółem	11	47 785	41 447	33 402	33 226	31 753
Bezrobotni ogółem z prawem do zasiłku	12	14 658	12 838	10 532	10 471	10 102
INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA						
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	13	31 258	30 057	29 275	28 877	28 542
Liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy	14	3 797	3 351	3 482	3 560	4 454
w tym z wiersza 13: Liczba mieszkań socjalnych (lokali)	15	2 773	2 896	2 978	3 078	3 198
Liczba oczekujących na mieszkanie socjalne	16	3 772	3 607	3 490	3 570	3 532
Liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego	17	460	475	428	426	422
Liczba żłobków (żłobki, kluby dziecięce, oddziały żłobkowe w przedszkolach)	18	66	75	82	89	91
Liczba opiekunów dziennych do dzieci	19	25	25	40	52	57
Liczba miejsc w żłobkach (żłobki, kluby dziecięce, oddziały żłobkowe w przedszkolach)	20	1 992	2 283	2 528	2 824	2 888
Liczba dzieci, którym nie przyznano miejsc w żłobku (żłobek, klub dziecięcy,	21	368	670	714	650	654

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2017	PROGNOZA*		
	Rok 2015	Rok 2016		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie	
oddziały żłobkowe w przedszkolach)						
Powody nie przyznania miejsca w żłobku						
brak wolnych miejsc	22	359	578	667	579	588
brak żłobków	23	0	0	0	0	0
Liczba przedszkoli (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach)	24	745	775	794	797	819
Liczba miejsc w przedszkolach (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach)	25	40 912	44 099	47 872	48 482	48 822
Liczba dzieci, którym nie przyznano miejsc w przedszkolu wg złożonych wniosków	26	946	676	164	114	90
Powody nie przyznania miejsca w przedszkolu						
brak wolnych miejsc	27	565	205	98	95	90
jedno z rodziców / opiekunów nie pracuje	28			11	15	0
meldunek dziecka poza gminą	29	0	0	2	0	0
wiek dziecka	30	1	13	24	4	0
zgłoszenie dziecka do kilku placówek jednocześnie	31	6	0	14	0	0
inne - niespełnienie innych wymogów formalnych	32	0	6	10	0	0
Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży - ogółem	33	1 182	1 167	1 166	1 176	1 176
Z tego: (wiersze "Przyszkolne" i "Pozaszkolne")						
Przyszkolne	34	481	489	485	487	480
Pozaszkolne	35	701	678	681	689	696
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	36	195	214	247	255	260
Liczba hospicjów	37	16	11	11	10	11
Liczba ośrodków dla cudzoziemców	38	1	1	1	1	1

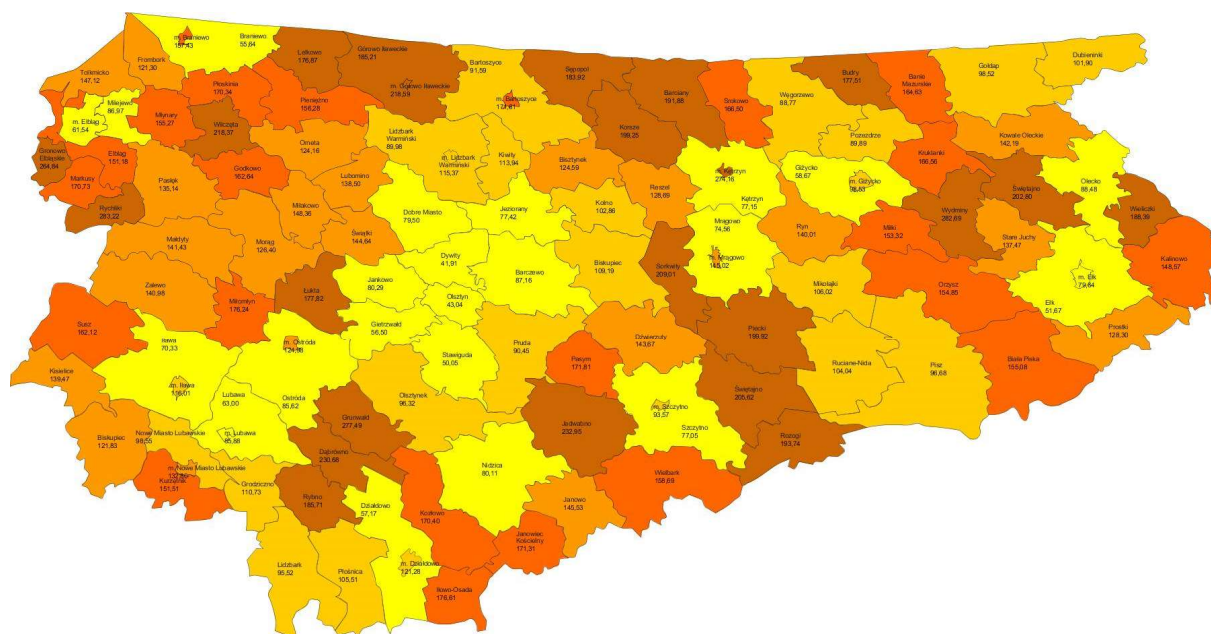
1.2 Dane o korzystających z pomocy i wsparcia

W tabeli nr 3 zaprezentowano zbiorcze zestawienia dotyczące pomocy społecznej udzielonej w województwie warmińsko-mazurskim. **W roku 2017 różnorodną pomocą i wsparciem objęto 163.903 osoby (spadek o 3,70% w stosunku do 2016 roku)** i stanowiło to 11,42% mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego¹. Przyczyną spadku liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej było niewątpliwie wprowadzenie Programu „Rodzina 500+”. Zakres niniejszego wsparcia obejmował pomoc udzieloną w ośrodkach pomocy społecznej oraz w powiatowych centrach pomocy rodzinie na podstawie ustawy o pomocy społecznej, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (bez wyodrębniania rodzaju, formy, liczby świadczeń i źródła finansowania) z wyłączeniem ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci. W niniejszej kategorii ujęto osoby, którym przyznano

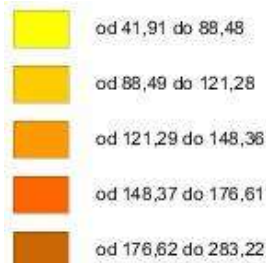
¹ Liczba mieszkańców województwa 1 434 783 osoby (stan na 31.12.2016 r.).

pomoc m.in. w formie decyzji administracyjnej, bez decyzji, jak również bez konieczności przeprowadzania wywiadu środowiskowego. Ujęto tu także: osoby objęte pracą socjalną i wsparciem jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w postaci zajęć w centrach i klubach integracji społecznej, osoby skierowane lub/i umieszczane w domach pomocy społecznej, osoby niepełnosprawne korzystające ze świadczeń, dzieci przebywające w pieczy zastępczej oraz usamodzielnionych wychowanków, osoby korzystające z punktów interwencji kryzysowej, a także osoby skierowane do prac społecznie użytecznych oraz tych, którym udzielano pomocy w ramach środków unijnych. Z prognoz zawartych w OZPS wynika, iż w roku 2018 liczba osób objętych pomocą i wsparciem utrzyma się na analogicznym poziomie. Z danych zebranych w niniejszym dokumencie wynika, że pomimo stale zmniejszającej się liczby osób i rodzin korzystających ze wsparcia, jedna grupa notuje stały, systematyczny wzrost - są to osoby w wieku poprodukcyjnym. W roku 2017 liczba osób otrzymujących świadczenia wzrosła o 15%, a w prognozie na rok 2018 przewidywany jest dalszy wzrost. Jest to związane z koniecznością udzielania różnorodnej pomocy powiększającej się w naszym województwie z każdym rokiem grupy seniorów.

Mapa nr 5. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na 1000 mieszkańców w gminach i miastach na prawach powiatu w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r. (Wskaźnik: liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie/liczba mieszkańców gminy x 1000)

Legenda:

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

Świadczenia przyznane w formie decyzji administracyjnej (wyłącznie na podstawie ustawy o pomocy społecznej), niezależnie od ich rodzaju, formy i źródła finansowania **w 2017 roku otrzymało 91.120 osób. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej wyniosła 61.979, co przekłada się na 145.742 osoby w tych rodzinach.** Należy podkreślić, iż 64,76% ogółu osób korzystających z pomocy społecznej stanowiły osoby korzystające długotrwale

ze świadczeń pomocy społecznej. Liczba świadczeń przyznawanych podopiecznym pomocy społecznej wynika bezpośrednio z ich indywidualnych sytuacji życiowych, stąd też niektóre rodziny otrzymują często w tym samym roku zarówno świadczenie finansowe, jak również pomoc w formie rzeczowej lub pracy socjalnej. W tabeli nr 3 zaprezentowano wiek, płeć osób korzystających z pomocy oraz wyodrębniono osoby długotrwale korzystające w ogólnej liczbie świadczeniobiorców.

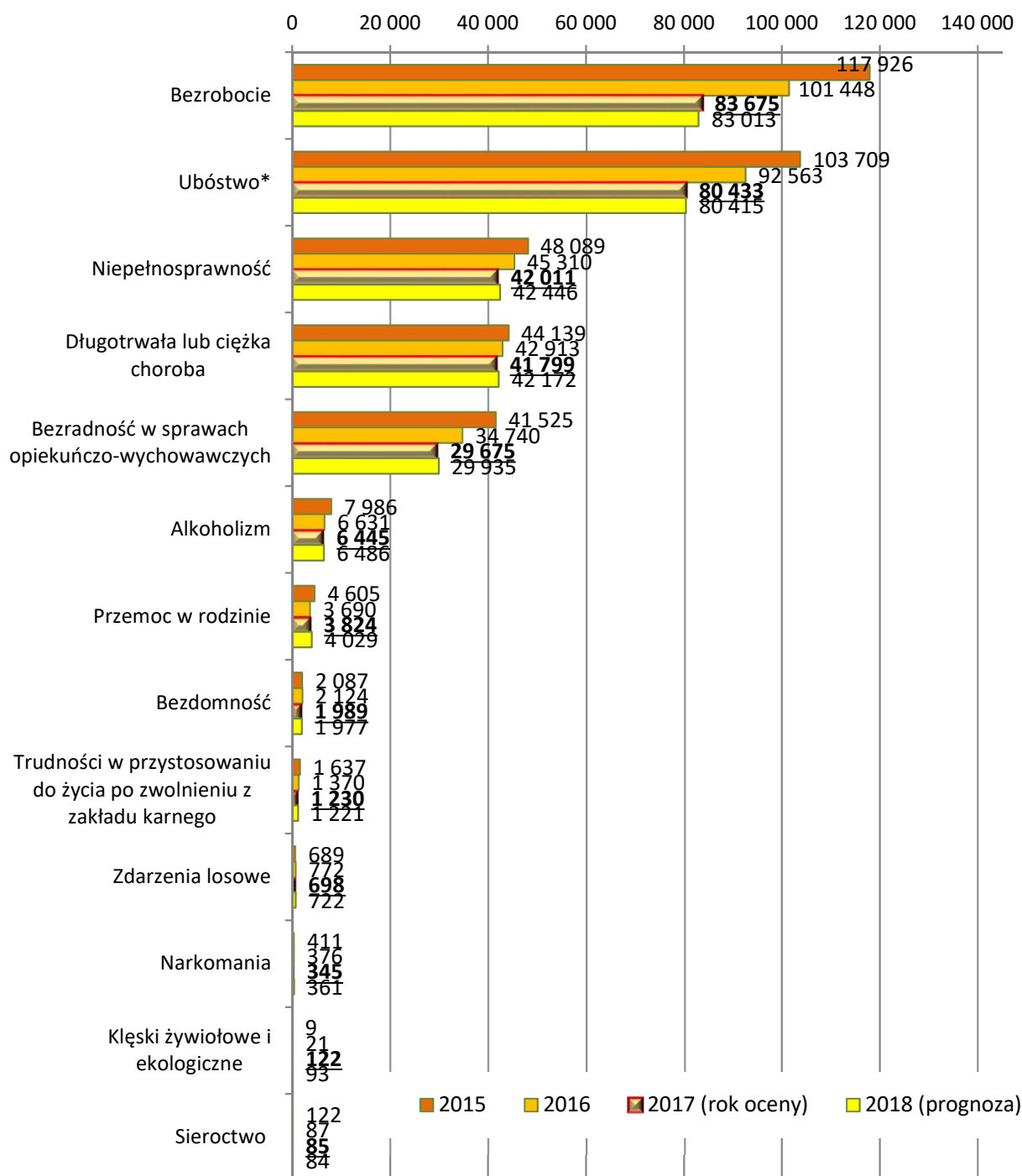
Świadczeniami pieniężnymi z pomocy społecznej w roku 2017 objęto 48.580 rodzin, składających się ze 105.736 osób. **Świadczenia niepieniężne** przyznano 28.151 rodzinom, w których żyło 87.701 osób. W kolejnym roku prognozuje się niewielki wzrost liczby rodzin, które otrzymają świadczenie w ww. formach.

Powody udzielania pomocy i wsparcia

W województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, dominującymi powodami przyznania pomocy i wsparcia były: bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność oraz długotrwała i ciężka choroba. Najrzadziej pomoc przyznawano z tytułu sieroctwa.

Liczbę rodzin oraz liczbę osób w tych rodzinach, które uzyskały pomoc w formie decyzji administracyjnej w 2017 roku prezentuje poniższy wykres.

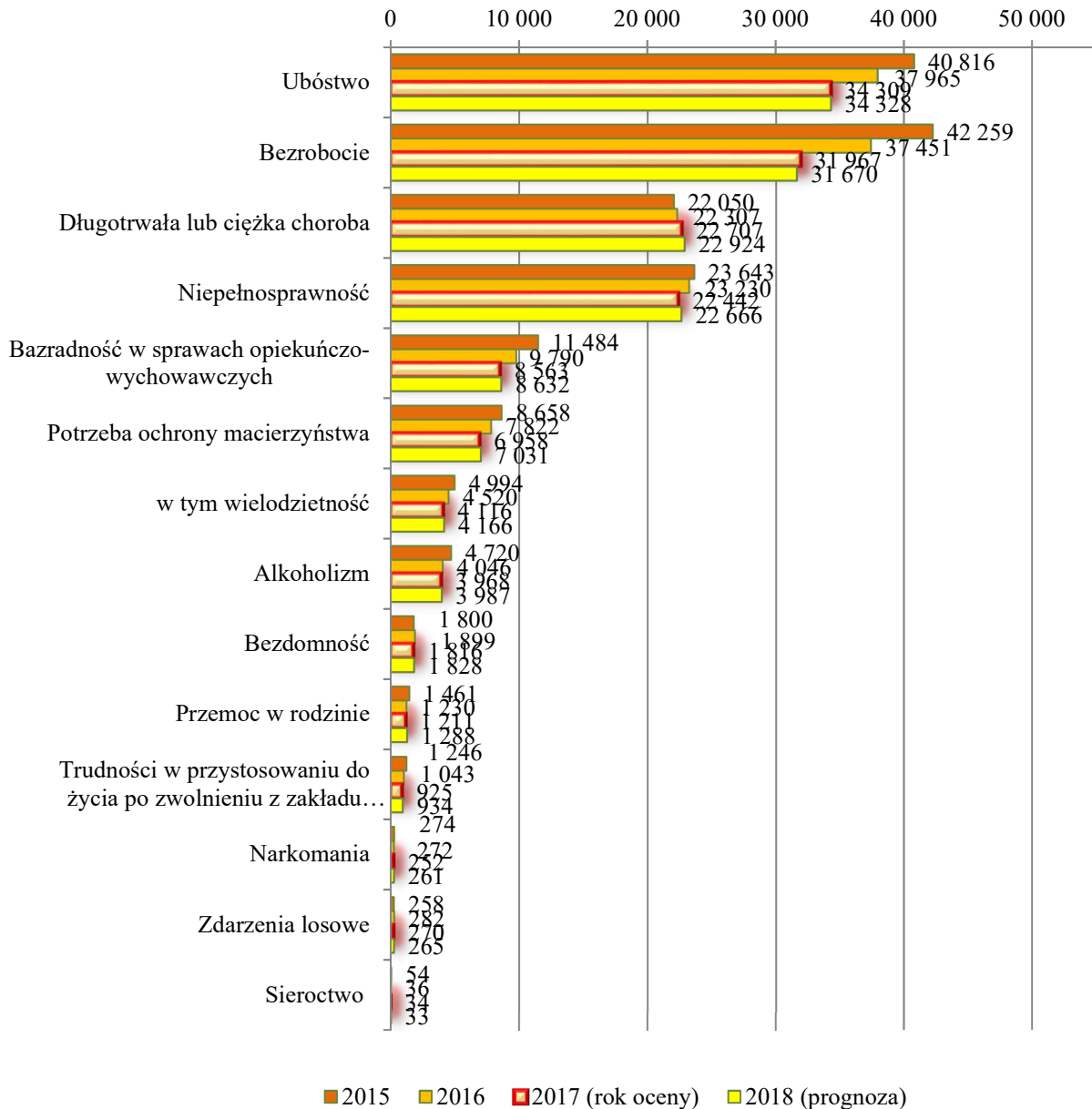
Wykres nr 2. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano decyzją świadczenie w 2015, 2016 i 2017 roku bez względu na rodzaj finansowania (zarówno w ramach zadań własnych i zleconych) z podziałem na powody* wraz z prognozą na 2018 rok

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OZPS ze 116 ośrodków pomocy społecznej (w tym 2 miejskich ośrodków pomocy społecznej realizujących zadania powiatu – m. Olsztyn i m. Elbląg) i 19 powiatowych centrów pomocy społecznej z województwa warmińsko-mazurskiego

* Powody przyznania pomocy w powyższym wykresie zostały zaprezentowane zgodnie podziałem i nazewnictwem zawartym w aplikacji CAS do sporządzania Oceny zasobów pomocy społecznej. Ubóstwo, jako samodzielna przesłanka udzielenia pomocy społecznej nie występuje. Łącznie z ubóstwem musi wystąpić inna przesłanka udzielenia świadczenia, określona w art. 7 ustawy o pomocy społecznej.

Wykres nr 3. Liczba rodzin, którym przyznano decyzją świadczenie w 2015, 2016 i 2017 roku bez względu na rodzaj finansowania (zarówno w ramach zadań własnych i zleconych) z podziałem na powody* wraz z prognozą na 2018 rok

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OZPS ze 116 ośrodków pomocy społecznej (w tym 2 miejskich ośrodków pomocy społecznej realizujących zadania powiatu – m. Olsztyn i m. Elbląg) i 19 powiatowych centrów pomocy społecznej z województwa warmińsko-mazurskiego

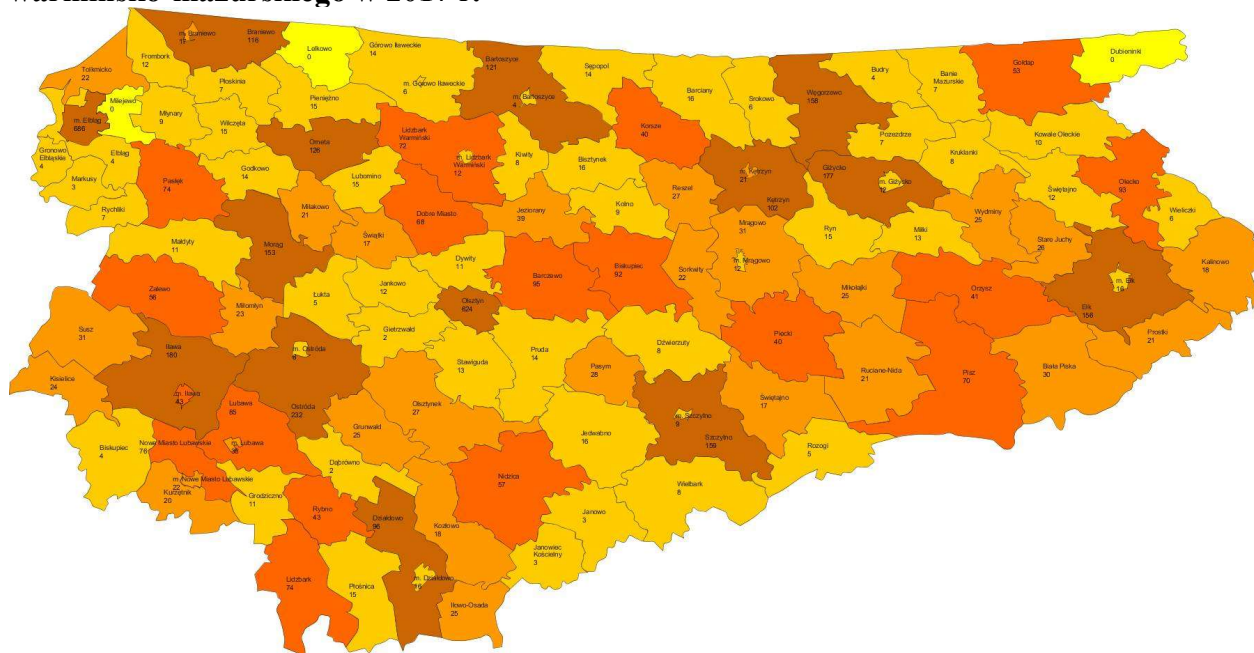
* Powody przyznania pomocy w powyższym wykresie zostały zaprezentowane zgodnie podziałem i nazewnictwem zawartym w aplikacji CAS do sporządzania Oceny zasobów pomocy społecznej. Ubóstwo, jako samodzielna przesłanka udzielenia pomocy społecznej nie występuje. Łącznie z ubóstwem musi wystąpić inna przesłanka udzielenia świadczenia, określona w art. 7 ustawy o pomocy społecznej. Powody przyznania pomocy w powyższym wykresie zostały zaprezentowane zgodnie podziałem i nazewnictwem zawartym w aplikacji CAS do sporządzania Oceny zasobów pomocy społecznej. Liczba rodzin – Charakteryzując rodzinę z punktu widzenia powodu przyznania pomocy, podawano wszystkie przyczyny trudnej sytuacji życiowej wymienione w art. 7 ustawy z dnia 12 marca o pomocy społecznej. Oznacza to, że w jednej rodzinie może wystąpić kilka przyczyn przyznania pomocy, zatem dana rodzina może być wskazana w kilku powodach. Wielodzietność – za rodziny wielodzietne uznano rodziny posiadające 4 i więcej dzieci

Usługi pomocy społecznej

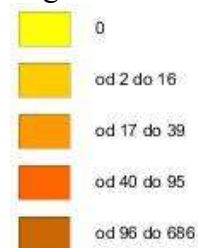
Usługi opiekuńcze zaliczane do świadczeń niepieniężnych obejmują m.in. pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną i pielęgnację. W 2017 roku liczba osób, które skorzystały z usług opiekuńczych ogółem wyniosła 5.445 (wzrost o 274 osoby względem 2016 roku) na łączną kwotę 32.413 tys. zł. Prognozuje się, że liczba korzystających z usług opiekuńczych wzrośnie w 2018 roku do 5.579 osób, a kwota przeznaczona na ten rodzaj świadczeń wzrośnie o ponad 2.652 tys. złotych. Ze specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2017 r. skorzystało 520 osób (spadek o 20 osób względem 2016 roku), kwota udzielonych świadczeń wyniosła 4.108 tys. zł (wzrost kwoty świadczeń ponad 380 tys. zł). Prognozuje się, że w 2018 r. z tego typu usług skorzystają 533 osoby na łączną kwotę prawie 3.354 tys. zł. W roku oceny spośród 5.445 osób objętych usługami opiekuńczymi, aż 83,89 % stanowiły osoby w wieku poprodukcyjnym (4.568). Wziąwszy pod uwagę proces starzenia się społeczeństwa można przypuszczać, że w kolejnych latach będzie zwiększała się zarówno liczba osób wymagających takich form wsparcia, jak i procentowy udział tej grupy odbiorców w ogólnej liczbie podopiecznych.

Przeciętny koszt jednostkowy usługi opiekuńczej (1 godzina usługi) oscylował na poziomie 17 zł, natomiast specjalistycznej usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi na poziomie 25 zł.

Mapa nr 6. Liczba osób objęta pomocą w formie usług opiekuńczych w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.

Legenda

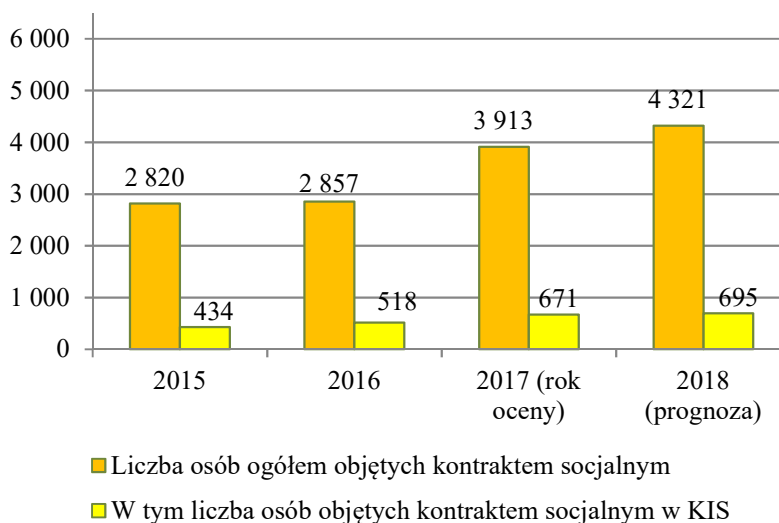
Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej.

W 2017 roku z **poradnictwa specjalistycznego**: prawnego, psychologicznego, rodzinnego skorzystało 7.639 rodzin i 18.378 osób w tych rodzinach. **Pracą socjalną**, czyli wsparciem mającym

na celu pomoc we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie, objęto 57.525 rodzin i 132.592 osoby w rodzinach. Wsparciem w formie **interwencji kryzysowej** (działaniami podejmowanymi na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu mającymi na celu przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie) zostały objęte 523 rodziny i 1.373 osoby w tych rodzinach. Od kilku lat notuje się powolny wzrost liczby osób i rodzin objętych tą formą wsparcia. W roku 2017 liczba osób wzrosła o 4,1 % w stosunku do roku poprzedniego, a w 2018 roku prognozuje się wzrost tej liczby o kolejne 3,8 %.

Jednym z narzędzi wsparcia udzielanym podopiecznym pomocy społecznej jest **kontrakt socjalny** będący pisemną umową zawartą z osobą ubiegającą się o pomoc. Kontrakt określa uprawnienia i zobowiązania stron umowy w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny. Liczba kontraktów zawartych w roku 2017 wyniosła 3.179 (o 36,67% więcej niż w 2016 r.). W 2018 roku prognozuje się dalszy wzrost zawieranych kontraktów socjalnych, co jest efektem projektów realizowanych przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020. Nieco ponad 21% wszystkich kontraktów zawartych było w ramach działalności Klubów Integracji Społecznej – jednostek mających na celu pomoc w reintegracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Wykres nr 4. Liczba osób objętych kontraktem socjalnym w latach 2015, 2016 i 2017 wraz z prognozą na 2018 rok

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OZPS ze 116 ośrodków pomocy społecznej (w tym 2 miejskich ośrodków pomocy społecznej realizujących zadania powiatu – m. Olsztyn i m. Elbląg) i 19 powiatowych centrów pomocy społecznej z województwa warmińsko-mazurskiego.

Tabela nr 3. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia (w całym okresie sprawozdawczym)

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny	Prognoza rok
		Rok 2015	Rok 2016	2017	po ocenie
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM UDZIELONO POMOCY i WSPARCIA					
Liczba osób	1	184 228	170 204	163 903	164 263
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM PRYZNANO ŚWIADCZENIE					
Liczba osób	2	112 959	102 535	91 120	91 096
W tym: osoby długotrwale korzystające	3	68 561	64 738	59 005	58 503
Wiek 0-17	4	35 434	32 613	28 529	28 411
Wiek produkcyjny *	5	59 272	52 434	49 942	49 730

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2015	Rok 2016		
Wiek poprodukcyjny **	6	9 258	9 868	11 341	11 555
Liczba rodzin	7	71 739	67 452	61 979	61 807
Liczba osób w rodzinach	8	182 013	164 822	145 742	145 107
w tym: KOBIECY (z wierszy 2-6)					
Ogółem	9	62 165	56 265	50 018	49 882
W tym: osoby długotrwale korzystające	10	39 732	36 405	32 384	32 112
Wiek 0-17	11	17 138	15 968	13 988	13 906
Wiek 18-59	12	35 059	30 148	27 837	27 642
Wiek 60 lat i więcej	13	6 491	6 873	7 809	7 940
w tym: MEŹCZYŹNI (z wierszy 2-6)					
Ogółem	14	47 716	44 274	40 530	40 540
W tym: osoby długotrwale korzystające	15	28 762	27 029	24 957	24 835
Wiek 0-17	16	17 792	16 511	14 570	14 536
Wiek 18-64	17	24 426	22 197	22 304	22 277
Wiek 65 lat i więcej	18	2 751	3 048	3 266	3 317
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM PRZYZNANO ŚWIADCZENIE PIENIĘŻNE					
Liczba osób ogółem	19	64 036	58 526	52 911	53 129
Liczba rodzin	20	58 136	53 767	48 580	48 743
Liczba osób w rodzinach	21	141 603	123 680	105 736	106 155
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM PRZYZNANO ŚWIADCZENIE NIEPIENIĘŻNE					
Liczba osób ogółem	22	55 530	49 850	43 649	43 735
Liczba rodzin	23	34 216	31 541	28 151	28 194
Liczba osób w rodzinach	24	113 768	101 905	87 701	87 910
OSOBY I RODZINY, Z KTÓRYMI PRZEPROWADZONO WYWIAD ŚRODOWISKOWY					
Liczba osób ogółem	25	83 449	87 576	80 865	80 823
Liczba rodzin	26	66 816	67 169	63 177	63 030
Liczba osób w rodzinach	27	183 704	168 160	152 316	152 664
POWODY UDZIELENIA POMOCY I WSPARCIA					
UBÓSTWO					
Liczba rodzin	28	40 816	37 965	34 309	34 328
Liczba osób w rodzinach	29	103 709	92 563	80 433	80 415
BEZROBOCIE					
Liczba rodzin	30	42 259	37 451	31 967	31 670
Liczba osób w rodzinach	31	117 926	101 448	83 675	83 013
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ					
Liczba rodzin	32	23 643	23 230	22 442	22 666
Liczba osób w rodzinach	33	48 089	45 310	42 011	42 446
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA					
Liczba rodzin	34	22 050	22 307	22 707	22 924
Liczba osób w rodzinach	35	44 139	42 913	41 799	42 172
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH					
Liczba rodzin	36	11 484	9 790	8 563	8 632
Liczba osób w rodzinach	37	41 525	34 740	29 675	29 935
ALKOHOLIZM					
Liczba rodzin	38	4 720	4 046	3 968	3 987
Liczba osób w rodzinach	39	7 986	6 631	6 445	6 486
NARKOMANIA					
Liczba rodzin	40	274	272	252	261
Liczba osób w rodzinach	41	411	376	345	361
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA					

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2015	Rok 2016		
Liczba rodzin	42	8 658	7 822	6 958	7 031
W TYM: WIELODZIETNOŚĆ					
Liczba rodzin	43	4 994	4 520	4 116	4 166
BEZDOMNOŚĆ					
Liczba rodzin	44	1 800	1 899	1 816	1 828
Liczba osób w rodzinach	45	2 087	2 124	1 989	1 977
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO					
Liczba rodzin	46	1 246	1 043	925	934
Liczba osób w rodzinach	47	1 637	1 370	1 230	1 221
ZDARZENIA LOSOWE					
Liczba rodzin	48	258	282	270	265
Liczba osób w rodzinach	49	689	772	698	722
KŁĘSKI ŻYWIŁOWE I EKOLOGICZNE					
Liczba osób	50	9	21	122	93
SIEROCTWO					
Liczba rodzin	51	54	36	34	33
Liczba osób w rodzinach	52	122	87	85	84
PRZEMOC W RODZINIE					
Liczba rodzin	53	1 461	1 230	1 211	1 288
Liczba osób w rodzinach	54	4 605	3 690	3 824	4 029
OCHRONA OFIAR HANDLU LUDŹMI					
Liczba rodzin	55	0	0	0	0
USŁUGI POMOCY SPOŁECZNEJ					
USŁUGI OPIEKUŃCZE OGÓLEM					
Liczba osób	56	4 893	5 171	5 445	5 579
Liczba świadczeń	57	1 863 262	1 911 511	1 863 074	1 942 336
Kwota świadczeń w złotych	58	26 173 618	27 872 035	32 413 065	35 065 156
W TYM: SPECJALISTYCZNE (wiersze 59 - 61)					
Liczba osób	59	45	40	54	55
Liczba świadczeń	60	28 001	29 730	30 411	31 290
Kwota świadczeń w złotych	61	392 210	468 997	612 600	628 150
SPECJALISTYCZNE USŁUGI DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI					
Liczba osób	62	463	540	520	533
Liczba świadczeń	63	165 234	169 699	167 064	203 873
Kwota świadczeń w złotych	64	3 311 898	3 727 466	4 108 000	3 353 998
PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE					
Liczba rodzin	65	8 440	8 108	7 639	7 822
Liczba osób w rodzinach	66	21 322	19 852	18 378	18 878
PRACA SOCJALNA					
Liczba rodzin	67	66 402	62 232	57 525	58 538
Liczba osób w rodzinach	68	160 816	148 427	132 592	135 111
INTERWENCJA KRYZYSOWA					
Liczba rodzin	69	458	490	523	536
Liczba osób w rodzinach	70	1 484	1 467	1 373	1 416
KONTRAKT SOCJALNY					
Liczba zawartych kontraktów socjalnych - ogółem	71	2 328	2 326	3 179	3 379
Liczba osób objętych kontraktem socjalnym - ogółem	72	2 820	2 857	3 913	4 321
(z wiersza 71) Liczba zawartych kontraktów socjalnych część A	73	X	X	2 171	2 211

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2015	Rok 2016		
Liczba osób objętych kontraktem socjalnym część A	74	X	X	2 861	3 102
(z wiersza 71) Liczba zawartych kontraktów socjalnych część B	75	X	X	1 120	1 224
Liczba osób objętych kontraktem socjalnym część B	76	X	X	1 209	1 352
(z wiersza 72) Liczba osób objętych kontraktem socjalnym w Klubie Integracji Społecznej - ogółem	77	434	518	671	695
PROJEKT SOCJALNY					
Liczba realizowanych projektów socjalnych	78	X	X	149	155
Liczba osób objętych projektami socjalnymi	79	X	X	3 148	3 994
* wiek produkcyjny: kobiety w wieku 18-59 lat, mężczyźni 18-64 lat					
** wiek poprodukcyjny: kobiety w wieku 60 i więcej, mężczyźni 65 i więcej					

1.3 Gmina – zadania ośrodków pomocy społecznej

W tabeli nr 4 formularza Oceny zasobów pomocy społecznej zaprezentowano zadania realizowane w gminie przez ośrodki pomocy społecznej. Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej udzielane były przez ośrodki m.in. w formie zasiłków stałych, zasiłków okresowych, pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie (w formie zasiłku lub pożyczki), pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz kontynuowanie nauki i in. Do najważniejszych z nich należały:

1. **zasiłek stały** – w 2017 r. otrzymało **12.499 osób**, kwota wypłaconych świadczeń wynosiła 61.733 tys. zł. W porównaniu do 2016 liczba osób pobierających spadła o 4,20%, a kwota świadczeń – o 5,57%.
2. **zasiłek okresowy** – w 2017 r. otrzymało **28.678 osób**, ogólna kwota wypłaconych zasiłków okresowych wynosiła 60.549 tys. zł. W porównaniu do 2016 liczba osób pobierających zasiłek, jak i kwota zasiłków spadła o odpowiednio 14,17% i 16,89%. Największy spadek liczby osób korzystających z zasiłków okresowych odnotowano w przypadku osób korzystających z zasiłku z tytułu bezrobocia – aż o 18,18% względem 2016 roku.
3. **zasiłek celowy** – w 2017 roku otrzymało **39.097 osób**, kwota świadczeń wyniosła 33.964 tys. zł. W porównaniu do 2016 spadła liczba osób pobierających zasiłek (o 8,08%) oraz kwota świadczeń (o 1,48%).

W 2018 r. prognozuje się spadek liczby osób, którym zostaną przyznane zasiłki oraz wzrost środków wydatkowanych na ww. rodzaj zasiłków (za wyjątkiem zasiłku celowego).

W 2017 roku gminy ponosiły koszty odpłatności **za pobyt w domu pomocy społecznej** za 3.005 osób (wzrost o 4,20% względem 2016 roku) na kwotę 71.725 tys. zł (wzrost o 8,82% względem 2016 roku). Liczba osób przebywających w DPS-ach, za które gminy ponoszą odpłatność rośnie nieprzerwanie od 2015 roku. Planuje się, że w 2018 r. tego typu wsparcie otrzyma 3.120 osób na łączną kwotę 80.402 tys. zł.

Usługi pomocy społecznej – świadczenia niepieniężne (tabela nr 4 od wiersza 35) udzielane są w różnych formach m.in. schronienia, posiłku, ubrania, pomocy rzeczowej, usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, sprawienia pogrzebu i in.

W 2017 r. **indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności** objęto 35 osób. Planuje się, że w 2018 r. liczba osób objętych tego typu wsparciem zwiększy się do 37 osób, natomiast należy pamiętać, że tylko część osób z tej liczby to będą nowi podopieczni. Wziąwszy pod uwagę charakter pracy z osobą bezdomną oraz długotrwałość procesu wychodzenia

z bezdomności można przypuszczać, że w roku 2018 kontynuowana będzie nadal praca z dotychczasowymi osobami.

Z indywidualnych programów zatrudnienia socjalnego w formie uczestnictwa w zajęciach Centrum Integracji Społecznej (zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o zatrudnieniu socjalnym) w 2017 r. skorzystało 977 osób (wzrost aż o 59,9% względem 2016 roku, co jest efektem powstania dwóch nowych CIS-ów i realizacji projektów dofinansowanych ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020). Prognozuje się, że liczba ta w 2018 roku zmniejszy się do 966 osób.

Zadania związane ze **wspieraniem rodziny i pieczęią zastępczą** na poziomie gminy realizowane są w szczególności przez asystentów rodziny. W 2017 roku **asystenci rodziny** objęli wsparciem 2.130 rodzin (spadek o 5,21% względem 2016 roku). Planuje się, że w 2018 roku plan pracy z rodziną zostanie sporządzony dla 2.211 rodzin. Liczba asystentów rodziny w 2017 roku wyniosła 184 osoby (spadek o 8,46% względem 2016 roku). W 2018 roku prognozuje się dalszy spadek liczby zatrudnianych asystentów rodzin.

Tabela nr 4. Gmina – zadania ośrodków pomocy społecznej (w całym okresie sprawozdawczym)

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2015	Rok 2016		
ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ					
ZASIŁEK STAŁY					
Liczba osób	1	13 082	13 047	12 499	12 139
Liczba świadczeń	2	131 532	130 329	123 374	120 727
Kwota świadczeń w złotych	3	58 764 211	65 374 277	61 733 645	60 855 167
W tym: (wiersze 4-6)					
Zasiłek stały dla osób samotnie gospodarujących					
Liczba osób	4	10 318	10 224	9 987	9 772
Liczba świadczeń	5	103 878	103 926	100 118	98 014
Kwota świadczeń w złotych	6	50 336 708	56 697 697	54 253 243	53 381 519
W tym: (wiersze 7-9)					
Zasiłek stały dla osoby w rodzinie					
Liczba osób	7	3 094	2 927	2 627	2 472
Liczba świadczeń	8	27 654	26 403	23 256	22 713
Kwota świadczeń w złotych	9	8 427 503	8 676 580	7 480 402	7 473 648
ZASIŁEK OKRESOWY					
Liczba osób	10	37 758	33 412	28 678	28 465
Liczba świadczeń	11	227 336	198 389	171 539	173 144
Kwota świadczeń w złotych	12	79 510 892	72 855 336	60 549 188	61 562 516
W tym: (wiersze 13-24)					
Zasiłek okresowy z tytułu bezrobocia					
Liczba osób	13	30 715	26 358	21 567	21 268
Liczba świadczeń	14	184 492	156 236	129 706	130 924
Kwota świadczeń w złotych	15	66 873 519	60 081 966	48 397 201	49 166 667
Zasiłek okresowy z tytułu długotrwałej choroby					
Liczba osób	16	2 678	2 803	2 860	3 010
Liczba świadczeń	17	9 048	10 315	10 847	11 805
Kwota świadczeń w złotych	18	2 544 510	3 054 330	3 153 756	3 400 673
Zasiłek okresowy z tytułu niepełnosprawności					
Liczba osób	19	3 414	3 267	3 024	3 114
Liczba świadczeń	20	17 126	17 070	16 291	16 845
Kwota świadczeń w złotych	21	4 193 032	4 273 299	3 890 898	4 149 989
Zasiłek okresowy z tytułu możliwości utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego					

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2015	Rok 2016		
Liczba osób	22	102	75	111	122
Liczba świadczeń	23	321	254	347	385
Kwota świadczeń w złotych	24	81 255	75 841	105 918	115 182
Zasiłek okresowy kontynuowany niezależnie od dochodu na podstawie art. 38 ust. 4a i 4b					
Liczba osób	25	1	4	3	5
Liczba świadczeń	26	2	6	6	8
Kwota świadczeń w złotych	27	424	1 902	951	2 602
ZASIŁEK CELOWY OGÓŁEM					
Liczba osób	28	47 421	42 532	39 097	38 248
Kwota świadczeń w złotych	29	34 663 892	34 476 346	33 964 825	39 709 179
W tym: ZASIŁEK CELOWY PRYZNANY W RAMACH PROGRAMU WIELOLETNIEGO "POMOC PAŃSTWA W ZAKRESIE DOŻYWIANIA"					
Liczba osób	30	33 511	30 877	28 411	27 914
Liczba świadczeń	31	147 838	137 604	139 703	137 422
Kwota świadczeń w złotych	32	21 324 544	22 175 616	23 339 595	22 232 832
ZASIŁKI CELOWE PRYZNANE NIEZALEŻNIE OD DOCHODU na podstawie art. 39a ust. 1 i 2					
Liczba osób	33	75	0	0	0
Kwota świadczeń w złotych	34	31 278	0	0	0
ŚWIADCZENIA NIEPIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ					
POSIŁEK OGÓŁEM					
Liczba osób	35	49 984	43 696	37 364	37 049
Liczba świadczeń	36	6 755 988	5 895 011	4 921 045	5 194 395
Kwota świadczeń w złotych	37	27 296 617	24 057 134	21 383 895	22 207 671
W TYM: DLA DZIECI					
Liczba osób	38	44 682	39 144	33 343	33 068
Liczba świadczeń	39	5 952 579	5 139 373	4 329 242	4 338 757
Kwota świadczeń w złotych	40	23 198 820	20 164 306	17 592 645	18 318 815
W tym: (z wierszy 35-37)					
POSIŁEK					
- świadczenie przyznane w ramach programu wieloletniego "Pomoc Państwa w zakresie dożywiania"					
Liczba osób	41	49 319	43 091	36 830	36 584
Liczba świadczeń	42	6 577 616	5 625 287	4 781 515	4 828 333
Kwota świadczeń w złotych	43	26 397 597	23 410 576	20 724 280	21 606 185
W TYM: DLA DZIECI (z wierszy 41-43)					
Liczba osób	44	44 625	39 088	33 178	32 975
Liczba świadczeń	45	5 906 193	5 014 859	4 228 193	4 209 198
Kwota świadczeń w złotych	46	22 471 338	19 759 453	17 248 930	17 746 685
SCHRONIENIE					
Liczba osób	47	1 154	1 168	1 175	72 203
Liczba świadczeń	48	209 748	211 423	205 956	209 567
Kwota świadczeń w złotych	49	2 157 877	2 374 402	3 559 425	3 936 791
UBRANIE					
Liczba osób	50	1 339	939	813	814
Liczba świadczeń	51	2 077	1 220	1 009	1 059
Kwota świadczeń w złotych	52	268 955	154 961	129 738	130 327
SPRAWIENIE POGRZEBU					
Liczba osób	53	178	173	153	192
Liczba świadczeń	54	178	172	153	191
Kwota świadczeń w złotych	55	391 490	362 094	359 658	485 881
ODPŁATNOŚĆ GMINY ZA POBYT W DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ					
Liczba osób	56	2 670	2 884	3 005	3 120
Liczba świadczeń	57	27 316	29 861	31 009	32 971

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2015	Rok 2016		
Kwota świadczeń w złotych	58	59 207 132	65 912 696	71 725 496	80 402 612
INDYWIDUALNE PROGRAMY POMOCY					
INDYWIDUALNY PROGRAM WYCHODZENIA Z BEZDOMNOŚCI					
Liczba osób	59	17	21	35	37
INDYWIDUALNY PROGRAM ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO (Centrum Integracji Społecznej)					
Liczba osób	60	634	611	977	966
WSPIERANIE RODZINY I PIECZA ZASTĘPCZA					
Liczba rodzin objęta pracą asystenta rodziny	61	2 298	2 247	2 130	2 211
Liczba rodzin wspierających	62	0	0	0	17
Liczba asystentów rodziny	63	207	201	184	178
Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej w złotych	64	6 995 044	9 290 490	11 523 635	13 793 581

1.4 Powiat – zadania powiatowych centrow pomocy rodzinie

W tabeli nr 5 formularza Oceny zasobów pomocy społecznej zaprezentowano dane nt. działań realizowanych w powiecie przez powiatowe centra pomocy rodzinie.

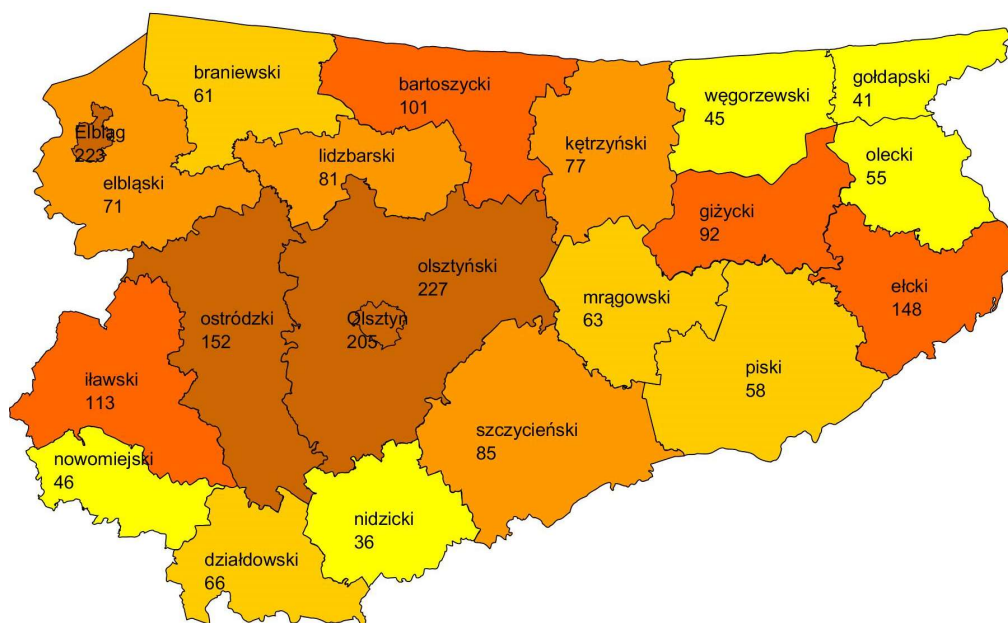
Jednym z działań podejmowanych w powiatach jest **realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie** (zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie). W 2017 roku w programach uczestniczyło 398 osób (osoby, które kontynuują program z poprzedniego roku oraz nowe osoby, z którymi zawarto kontakt socjalny w danym roku). Liczba osób objętych ww. usługami rośnie systematycznie od 2015 roku. Powiaty prognozują, iż liczba ta wyniesie w 2018 roku 401 osób.

Rodzinna piecza zastępcza

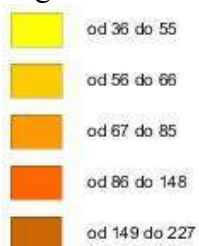
W 2017 r. w województwie warmińsko-mazurskim było **2.046 rodzin zastępczych** (spadek o 15 rodzin w stosunku do 2016 roku). Od 2015 roku systematycznie maleje liczba rodzin spokrewnionych z dzieckiem (o 9 rodzin w stosunku do 2016 roku i 44 rodziny w stosunku do 2015 roku). Przybywa natomiast rodzin niezawodowych i zawodowych – odpowiednio o 17 rodzin i 5 rodzin w stosunku do 2016 roku. W dalszym ciągu brakuje w województwie rodzin zastępczych specjalistycznych. W roku oceny nie utworzono żadnej nowej rodziny. W roku 2018 również nie planuje się uruchomienia tej formy opieki zastępczej. W 2018 roku prognozuje się spadek liczby rodzin zastępczych do 2.031.

Liczbę rodzin zastępczych funkcjonujących w poszczególnych powiatach prezentuje poniższa mapa.

Mapa nr 7. Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących w powiatach w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.

Legenda:

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej.

W 2.046 rodzinach zastępczych umieszczono ogółem **3.304 dzieci**. W porównaniu z rokiem 2016 zmniejszyła się liczba dzieci umieszczonych w rodzinach spokrewnionych z dzieckiem – o 14 dzieci. Zwiększyła się natomiast liczba dzieci w rodzinach niezawodowych (o 22) oraz w rodzinach zawodowych (o 5). W 2018 roku prognozuje się spadek liczby dzieci umieszczanych w tych rodzinach do 3.273.

Kolejną formą pieczy zastępczej typu rodzinnego są rodzinne domy dziecka. W 2017 roku w województwie funkcjonowało 27 rodzinnych domów dziecka, w których przebywało 213 dzieci. W 2016 roku liczba rodzinnych domów dziecka wyniosła 28, natomiast liczba umieszczonych tam dzieci wynosiła 202.

W 2017 roku sporządzono 2.268 **planów pomocy dziecku**, przygotowano **ocenę sytuacji dziecka w rodzinie zastępczej** dla 3.116 dzieci (sporządzono 4.637 ocen) oraz **ocenę sytuacji dziecka w rodzinnym domu dziecka** dla 208 dzieci (356 ocen).

W 2017 roku w województwie zatrudniano 96 koordynatorów pieczy zastępczej (tyle samo co w 2016 roku). W roku 2018 liczba koordynatorów pozostanie na analogicznym poziomie.

Ocenie podlegały także rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz kandydaci na rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka – szczegółowe informacje dotyczące liczby rodzin, liczby opinii (w tym liczby pozytywnych opinii dla kandydatów) znajdują się w wersach 48-53 w tabeli nr 5.

Usamodzielnienie

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej osobie opuszczającej rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną a także osobie opuszczającej jedną z instytucji, o których mowa w art. 88 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej po osiągnięciu pełnoletniości, przyznaje się **pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie, zagospodarowanie, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia.**

W 2017 roku pomocy w ww. zakresie udzielono:

- 730 pełnoletnim osobom opuszczającym rodziny zastępcze na łączną kwotę 3.571 tys. zł,
- 462 pełnoletnim osobom opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze na łączną kwotę 2.311 tys. zł,
- 95 pełnoletnim osobom opuszczającym: domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii i młodzieżowe ośrodki wychowawcze na łączną kwotę 384 tys. zł.

W tabeli nr 5 w wierszach 59-80 zostały zamieszczone wybrane formy pomocy udzielonej osobom usamodzielnianym w 2017 r. wraz z prognozą na 2018 rok.

Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych

Ostatnią kategorią działań prezentowanych w tym rozdziale są działania na poziomie powiatu w zakresie **rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych**, które PCPR wykonuje na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz innych aktów prawnych. W 2017 roku ogólna kwota na rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych (środki PRFON, środki własne powiatu) wyniosła **43.576 tys. zł.**

Dofinansowanie na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się (dofinansowanie sprzętu mającego na celu likwidację barier) otrzymało w 2017 roku 1.035 osób (wzrost o 6,81% względem 2016 roku) na łączną kwotę 3.581 tys. zł.

Z **turnusów rehabilitacyjnych** oferowanych osobom z orzeczeniami o niepełnosprawności skorzystały w 2017 roku 2.553 osoby (wzrost o 25,52% względem 2016 roku) na łączną kwotę 2.580 tys. zł.

W 2017 roku zaopatrzone w **przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny 8.949** osób (spadek o 5,8% względem 2016 roku) na łączną kwotę 6.879 tys. zł. Samorządy powiatowe wnioskuje o przekazanie środków z PFRON z **Programu „Aktywny samorząd”**, na realizację zadań związanych z wyeliminowaniem lub zmniejszeniem barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. W 2017 roku spadła wartość dofinansowania o ponad 101 tys. zł. Prognozuje się, że 2018 r. wartość dofinansowania wzrośnie o 18,28 %.

Powiatowe centra pomocy rodzinie przekazują także **środki finansowe na dofinansowanie działań w obszarze sportu, kultury, rekreacji, turystyki** osobom prawnym i jednostkom organizacyjnym bez osobowości prawnej. W 2017 roku dofinansowano 146 imprez. Wartość dofinansowania w 2017 roku wyniosła 624 tys. zł.

W 2018 roku powiaty planują wzrost wydatków przeznaczanych na rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych, za wyjątkiem środków przeznaczanych na turnusy rehabilitacyjne (spadek o 1,56% w stosunku do 2017 roku), zaopatrzenie osób niepełnosprawnych w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny (spadek o 1,57%

w stosunku do 2017 roku) oraz dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki (spadek o 0,15% w stosunku do 2017 roku).

Tabela nr 5. Powiat – zadania powiatowych centów pomocy rodzinie (w całym okresie sprawozdawczym)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Prognoza rok po ocenie
	Rok 2015	Rok 2016		
INDYWIDUALNE PROGRAMY POMOCY				
INDYWIDUALNY PROGRAM ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO (Centrum Integracji Społecznej)				
Liczba osób	1	0	0	0
PROGRAM ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO-EDUKACYJNYCH DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE				
Liczba osób korzystających z usług	2	376	382	401
INDYWIDUALNY PROGRAM INTEGRACJI CUDZOZIEMCÓW				
Liczba osób korzystających z usług	3	0	0	1
WSPIERANIE RODZINY I PIECZA ZASTĘPCZA				
RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA - OGÓLEM (BEZ DODATKU WYCHOWAWCZEGO)				
Liczba rodzin	4	2098	2061	2046
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	5	3341	3280	3304
Kwota świadczeń w złotych	6	34451689	32060249	32940882
RODZINY SPOKREWNIONE Z DZIECKIEM				
Liczba rodzin	7	1339	1304	1295
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	8	1732	1691	1677
Kwota świadczeń w złotych	9	14278603	13518959	13801754
RODZINY ZASTĘPCZE NIEZAWODOWE				
Liczba rodzin	10	589	597	614
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	11	860	851	873
Kwota świadczeń w złotych	12	10339151	10023763	10385940
RODZINY ZASTĘPCZE ZAWODOWE				
Liczba rodzin	13	135	136	141
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	14	556	536	541
Kwota świadczeń w złotych	15	7329971	6262959	6301566
W tym:				
RODZINY ZASTĘPCZE SPECJALISTYCZNE				
Liczba rodzin	16	8	7	7
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	17	14	12	12
Kwota świadczeń w złotych	18	153805	168555	146286
RODZINY ZASTĘPCZE PEŁNIĄCE FUNKCJĘ POGOTOWIA RODZINNEGO				
Liczba rodzin	19	30	28	28
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	20	180	157	126
Kwota świadczeń w złotych	21	1601153	1179572	1137058
RODZINNY DOM DZIECKA				
Liczba rodzin	22	27	28	27
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	23	193	202	213
Kwota świadczeń w złotych	24	2503964	2254568	2451622

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2015	Rok 2016		
DODATEK WYCHOWAWCZY W RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ - OGÓŁEM					
Liczba rodzin	25	X	1582	1633	1609
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	26	X	2543	2628	2551
Kwota świadczeń w złotych	27	X	10272681	14557642	14385905
RODZINY SPOKREWNIONE Z DZIECKIEM					
Liczba rodzin	28	X	1027	1019	1012
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	29	X	1301	1319	1309
Kwota świadczeń w złotych	30	X	5445904	7605667	7560882
RODZINY ZASTĘPCZE NIEZAWODOWE					
Liczba rodzin	31	X	428	446	443
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	32	X	605	642	634
Kwota świadczeń w złotych	33	X	2368120	3629184	3621796
RODZINY ZASTĘPCZE ZAWODOWE					
Liczba rodzin	34	X	123	127	124
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	35	X	466	457	425
Kwota świadczeń w złotych	36	X	1835870	2394377	2335745
RODZINNY DOM DZIECKA					
Liczba rodzin	37	X	24	26	27
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	38	X	152	175	160
Kwota świadczeń w złotych	39	X	622787	928414	867482
DODATEK DO ZRYCZAŁTOWANEJ KWOTY, O KTÓRYM MOWA W ART. 115 UST. 2A USTAWY Z DNIA 9 CZERWCA 2011 R. O WSPIERANIU RODZINY I SYSTEMIE PIECZY ZASTĘPCZEJ					
Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego pobierających dodatek do zryczałtowanej kwoty	40	X	10	9	7
Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego, na które pobierany był dodatek do zryczałtowanej kwoty	41	X	54	41	28
Kwota świadczeń w złotych	42	X	187266	213337	165000
PLAN POMOCY DZIECKU					
Liczba dzieci	43		2503	2423	2287
OCENA SYTUACJI DZIECKA W RODZINIE ZASTĘPCZEJ					
Liczba dzieci	44		3211	2905	3116
Liczba sporządzonych ocen	45		5296	4898	4642
OCENA SYTUACJI DZIECKA W RODZINNYM DOMU DZIECKA					
Liczba dzieci	46		175	187	208
Liczba sporządzonych ocen	47		357	347	354
OCENA RODZIN ZASTĘPCZYCH					
Liczba rodzin	48		1764	2033	2019
Liczba sporządzonych ocen	49		605	918	704
OCENA RODZINNYCH DOMÓW DZIECKA					

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2015	Rok 2016		
Liczba rodzinnych domów dziecka	50	25	28	26	27
Liczba sporządzonych ocen	51	13	19	19	17
OCENA W ZAKRESIE KWALIFIKACJI KANDYDATÓW NA RODZINY ZASTĘPCZE I RODZINNE DOMY DZIECKA					
Liczba opinii	52	227	230	210	230
w tym: liczba pozytywnych opinii	53	180	200	169	207
KOORDYNATOR PIECZY ZASTĘPCZEJ					
Liczba koordynatorów	54	95	96	96	94
RODZINY POMOCOWE					
Liczba rodzin	55	22	37	34	38
USAMODZIELNIENIE					
INDYWIDUALNY PROGRAM USAMODZIELNIENIA					
Liczba osób	56	1617	1535	1567	1587
PEŁNOLETNIE OSOBY OPUSZCZAJĄCE RODZINNE FORMY PIECZY ZASTĘPCZEJ					
Liczba osób	57	829	730	730	734
Kwota świadczeń w złotych	58	4030340	3708124	3571295	4043932
W TYM: (od poz. 59 do poz. 64)					
POMOC PIENIĘŻNA NA USAMODZIELNIENIE					
Liczba osób	59	138	136	140	151
Kwota świadczeń w złotych	60	566078	640253	645503	744151
POMOC PIENIĘŻNA NA KONTYNUOWANIE NAUKI					
Liczba osób	61	724	634	594	587
Kwota świadczeń w złotych	62	3210843	2824541	2675989	2880393
POMOC PIENIĘŻNA NA ZAGOSPODAROWANIE					
Liczba osób	63	109	112	134	164
Kwota świadczeń w złotych	64	249978	243329	249799	300929
PEŁNOLETNIE OSOBY OPUSZCZAJĄCE PLACÓWKI OPIEKUŃCZO - WYCHOWAWCZE					
Liczba osób	65	438	446	462	504
Kwota świadczeń w złotych	66	2135516	2257488	2311706	2663240
W TYM: (od poz. 67 do poz. 72)					
POMOC PIENIĘŻNA NA USAMODZIELNIENIE					
Liczba osób	67	92	107	116	139
Kwota świadczeń w złotych	68	471391	575299	630930	778745
POMOC PIENIĘŻNA NA KONTYNUOWANIE NAUKI					
Liczba osób	69	355	376	369	373
Kwota świadczeń w złotych	70	1444117	1527241	1527644	1618874
POMOC PIENIĘŻNA NA ZAGOSPODAROWANIE					
Liczba osób	71	102	85	90	131
Kwota świadczeń w złotych	72	211098	154948	153132	224539
PEŁNOLETNIE OSOBY OPUSZCZAJĄCE INSTYTUCJE O KTÓRYCH MOWA W ART. 88 UST.1 USTAWY O POMOCY SPOŁECZNEJ					
Liczba osób	73	121	98	95	110
Kwota świadczeń w złotych	74	499616	442863	384812	531625
W TYM: (od poz. 75 do poz. 80)					
POMOC PIENIĘŻNA NA USAMODZIELNIENIE					
Liczba osób	75	25	22	23	27
Kwota świadczeń w złotych	76	89992	79981	87472	106510
POMOC PIENIĘŻNA NA KONTYNUOWANIE NAUKI					
Liczba osób	77	98	83	72	73
Kwota świadczeń w złotych	78	321288	298373	241251	317283

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Prognoza rok po ocenie	
	Rok 2015	Rok 2016			
POMOC PIENIĘŻNA NA ZAGOSPODAROWANIE					
Liczba osób	79	27	23	22	32
Kwota świadczeń w złotych	80	88336	64509	56089	107062
REHABILITACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH					
Ogólna kwota dofinansowania (PFRON, środki własne powiatu)	81	40319994	41013412	43576343	44032775
POMOC NA LIKWIDACJĘ BARIER ARCHITEKTONICZNYCH, TECHNICZNYCH I W KOMUNIKOWANIU SIĘ					
Liczba osób, które uzyskały dofinansowanie	82	1031	969	1035	1128
Wartość dofinansowania w złotych	83	3525232	3224713	3581269	3929058
TURNUSY REHABILITACYJNE					
Liczba osób, które uzyskały pomoc	84	2156	2034	2553	2387
Wartość dofinansowania w złotych	85	2131988	2186256	2580144	2539931
ZAOPATRZENIE W PRZEDMIOTY ORTOPEDYCZNE, ŚRODKI POMOCNICZE I SPRZĘT REHABILITACYJNY					
Liczba osób, które uzyskały pomoc	86	9696	9500	8949	9471
Wartość dofinansowania w złotych	87	7191323	7089458	6879455	6771114
PROGRAM "AKTYWNY SAMORZĄD"					
Liczba świadczeń	88	1938	1995	1810	1952
Wartość dofinansowania w złotych	89	4741444	4763516	4662456	5514552
DOFINANSOWANIE SPORTU, KULTURY, REKREACJI I TURYSTYKI					
Liczba dofinansowanych imprez	90	153	136	146	137
Liczba niepełnosprawnych uczestników	91	12625	9575	10317	9615
Wartość dofinansowania ogółem w złotych	92	708213	532687	624152	623244
DOFINANSOWANIE USŁUG TŁUMACZA JĘZYKA MIGOWEGO LUB TŁUMACZA - PRZEWODNIKA					
Wartość dofinansowania w złotych	93	0	0	0	5000

1.5 Inne rodzaje pomocy i świadczeń

W niniejszym rozdziale przedstawione zostaną rodzaje pomocy i świadczeń udzielanych przez gminy i powiaty na rzecz swych podopiecznych na mocy ustaw innych niż ustawa o pomocy społecznej. Jedną z nich jest ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, która określa warunki nabywania prawa do świadczeń rodzinnych oraz zasady ustalania, przyznawania i wypłacania świadczeń.

Zgodnie z ww. ustawą, świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne,

- zapomoga wypłacana przez gminy, na podstawie art. 22a ustawy,
- świadczenia wypłacane przez gminy na podstawie art. 22b ustawy,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
- świadczenie rodzicielskie.

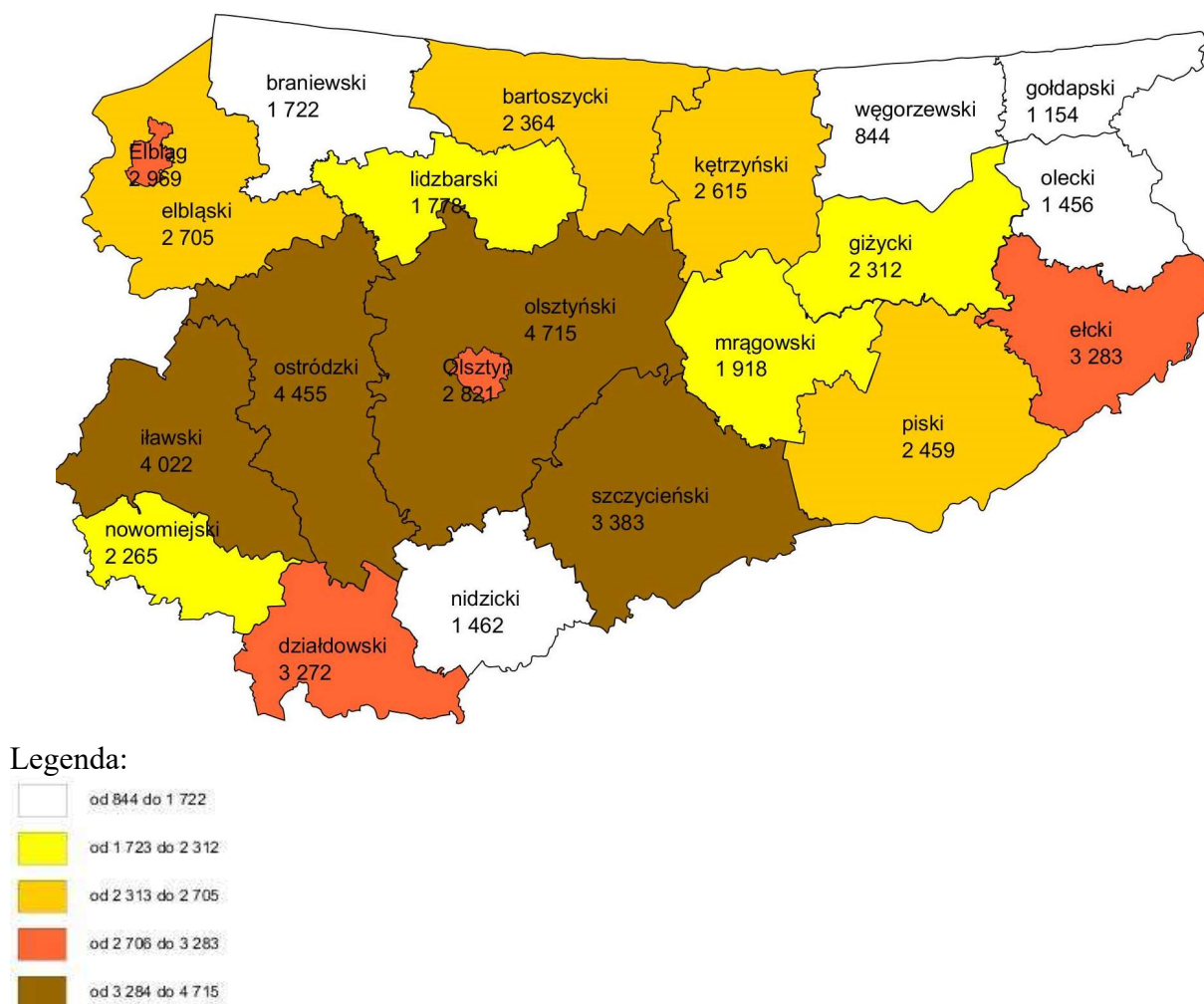
Zasilek rodzinny i dodatki do zasiłków rodzinnych

Z przedstawionych danych (tabela nr 6) wynika, że w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2017 były **53.974** rodziny uprawnione do otrzymania zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków rodzinnych, zaś kwota przeznaczona na te świadczenia wyniosła **208.865 tys. zł.** W prognozie na rok 2018 przewiduje się wzrost liczby osób uprawnionych do tych świadczeń (o 0,86%). Od dnia 1 listopada 2016 r. wysokość zasiłku rodzinnego wynosi miesięcznie:

- 95,00 zł** na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia,
- 124,00 zł** na dziecko w wieku powyżej 5 roku życia do ukończenia 18 roku życia,
- 135,00 zł** na dziecko w wieku powyżej 18 roku życia do ukończenia 24 roku życia.

Dane obrazujące liczbę rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych w roku oceny w przekroju powiatów zaprezentowano na poniższej mapce.

Mapa nr 8. Liczba rodzin korzystających z zasiłków i dodatków do zasiłków rodzinnych w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku w podziale na powiaty

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

Liczba przyznanych świadczeń **jednorazowego dodatku z tytułu urodzenia się dziecka** rośnie systematycznie od 2015 roku. Po gwałtownym wzroście w 2016 roku (o 30,64%) w 2017 roku liczba ta zwiększyła się o 4,64%. Szacuje się, że również w kolejnym roku trend wzrostowy będzie zachowany (zwiększy się o 255 świadczeń).

Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka, którzy są uprawnieni do zasiłku rodzinnego, przy jednoczesnym spełnieniu warunków dochodowych. W województwie warmińsko-mazurskim liczba tych świadczeń w 2017 roku wyniosła **11.933**, zaś kwota wydatkowana na ten cel to **11.933 tys. zł.**

Świadczenia opiekuńcze

- W ostatnich latach w województwie obserwowany jest spadek liczby **świadczeń pielęgnacyjnych**. Związane jest to z nowelizacją ustawy o świadczeniach rodzinnych, która weszła w życie 1 stycznia 2013 r. wprowadzając zmiany w zakresie świadczeń opiekuńczych. Dołączono do nich: specjalny zasiłek opiekuńczy, co spowodowało zmiany w zasadach przyznawania świadczenia pielęgnacyjnego. Od 1 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2017 r. świadczenie pielęgnacyjne wynosiło 1.406 zł miesięcznie. Natomiast od 1 stycznia 2018 r. świadczenie pielęgnacyjne wzrosło do kwoty 1.477 zł miesięcznie. W roku oceny liczba osób objętych świadczeniem wyniosła **66.222**, zaś kwota przeznaczona na to świadczenie w 2017 roku to 92.763 tys. zł.
- **Zasiłek pielęgnacyjny** przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osobie w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji oraz osobie, która ukończyła 75 lat. Wysokość zasiłku pielęgnacyjnego wynosi **153,00 zł miesięcznie**. W 2017 roku na wypłatę 541.565 świadczeń wydatkowano ogółem 82.859 tys. zł, w tym na zasiłki dla:
 - niepełnosprawnego dziecka - 17.692 tys. zł,
 - zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności – 36.734 tys. zł,
 - zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed ukończeniem 21 roku życia – 27.167 tys. zł,
 - zasiłek pielęgnacyjny dla osoby, która ukończyła 75 lat - 1.264 tys. zł.
- **Specjalny zasiłek opiekuńczy (SZO)** przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny w sytuacji, gdy rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby. Kwota SZO wynosi 520 zł miesięcznie. W roku 2017 utrzymała się tendencja wzrostowa liczby osób objętych tym świadczeniem (o 2.365 osób, tj. o 7,43%) oraz kwoty wypłaconych świadczeń, która wyniosła 17.598 tys. zł (wzrost o 7,56%). W roku 2018 szacuje się wzrost liczby osób objętych świadczeniem o 2,23%.

Kolejnym świadczeniem, przyznawanym na podstawie ustawy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, jest **zasiłek dla opiekuna** osoby niepełnosprawnej. Zasiłek wypłacany jest w związku z koniecznością sprawowania opieki nad dorosłą osobą niepełnosprawną. W roku 2017 sfinansowano **30.064** świadczenia z tego tytułu na łączną kwotę **15.449 tys. zł.** W prognozie na rok 2018 przewiduje się spadek liczby świadczeń o **23,47%**.

Świadczenie z funduszu alimentacyjnego przyznawane jest na dzieci zgodnie z ustawą o pomocy osobom uprawnionym do alimentów na podstawie tytułu wykonawczego, w przypadku bezskuteczności egzekucji. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują w wysokości bieżąco ustalonych alimentów, jednakże nie wyższej niż 500 zł.

Pomoc wypłacana jest, podobnie jak świadczenia rodzinne, przez gminy tzn. urzędy gmin lub ośrodki pomocy społecznej, a jego wysokość uzależniona jest m.in. od dochodu rodziny. W roku 2017 świadczeniem objęto mniejszą niż w 2016 roku liczbę osób o 8,13%, a ich liczba w roku 2018 prawdopodobnie nie powinna ulec większym zmianom.

Dodatek mieszkaniowy jest kolejnym świadczeniem pieniężnym wypłacanym przez gminę, mającym na celu dofinansowanie niezamożnych mieszkańców w zakresie wydatków mieszkaniowych ponoszonych w związku z zajmowaniem lokalu mieszkalnego. Pomoc ta przysługuje na zasadach określonych w ustawie o dodatkach mieszkaniowych. Liczba osób, które otrzymały taki dodatek w 2017 roku wyniosła **20.883**, zaś kwota wydana przez gminy to **37.081 tys. zł**. Prognozuje się, że w 2018 roku ilość świadczeń z tego tytułu pozostanie na bardzo zbliżonym poziomie.

Od stycznia 2014 wprowadzono nowe świadczenie dla odbiorców wrażliwych energii elektrycznej – **dodatek energetyczny**. Wysokość świadczenia uzależniona jest od liczby osób w gospodarstwie domowym. Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały taki dodatek na terenie województwa w 2017 roku wyniosła **7.997**, poniesiona kwota wydatków to **683 tys. zł**.

Składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne

- Za osobę: pobierającą zasiłek stały, specjalny zasiłek opiekuńczy, świadczenie pielęgnacyjne, zasiłek dla opiekuna, bezdomną wychodzącą z bezdomności, posiadającą status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, objętą indywidualnym programem integracji, indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego lub realizującą kontrakt socjalny są opłacane składki na ubezpieczenie zdrowotne. Na terenie województwa w roku oceny opłacono składki za **17.452** takie osoby (spadek w stosunku do roku 2016 o 16,07%), a poniesiona kwota wydatków to **11.090 tys. zł**. W roku 2018 szacuje się, że liczba osób objętych tym wsparciem pozostanie na zbliżonym poziomie.
- Składki na **ubezpieczenie społeczne** (emerytalne i rentowe) przysługują osobie, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny. Gmina opłaca wówczas składkę na ubezpieczenie emerytalne i rentowe w wysokości określonej przepisami o systemie ubezpieczeń społecznych, przez okres sprawowania opieki. W 2017 roku **10.089** osób otrzymało takie świadczenie w łącznej kwocie **26.761 tys. zł**.

Świadczenie integracyjne

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym szczegółowo definiuje m.in. osoby będące podmiotem działań oraz opisuje specjalnie dla tych osób stworzone formy pomocy. Jednym z ważniejszych form wsparcia jest centrum integracji społecznej (CIS). Według stanu na 31 grudnia 2017 roku w województwie warmińsko-mazurskim w rejestrze Wojewody Warmińsko-Mazurskiego wpisanych było 10 CIS-ów. Uczestnicy CIS biorą udział w pracach centrum i otrzymują świadczenia integracyjne. Liczba osób objętych działaniami CIS z roku na rok systematycznie wzrasta. W województwie w roku 2017 z takich świadczeń skorzystało **935** osób, zaś kwota przeznaczona na ten cel wyniosła **19.513 tys. zł**. Szacuje się, że w roku 2018 liczba uczestników CIS objętych świadczeniami utrzyma się na poziomie zbliżonym do roku oceny.

Świadczenia pieniężne z prac społecznie użytecznych

Na podstawie ustawy o **promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy**, w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej organizowane są przez gminę prace społecznie użyteczne wykonywane przez osoby bezrobotne bez prawa do zasiłku korzystające ze świadczeń pomocy społecznej, osoby uczestniczące w kontrakcie socjalnym, indywidualnym programie usamodzielnienia, lokalnym programie pomocy społecznej lub indywidualnym programie zatrudnienia socjalnego. Z prac społecznie użytecznych w 2017 roku skorzystało **3.700** osób,

a kwota przeznaczona na świadczenia – **3.772 tys. zł**. Obserwuje się tendencję do corocznego spadku liczby osób kierowanych do prac społecznie użytecznych.

Pomoc materialna dla uczniów

W celu zmniejszenia różnic w dostępie do **edukacji** oraz umożliwienia pokonywania barier dostępu do edukacji wynikających z trudnej sytuacji materialnej ucznia, udzielana jest uczniom pomoc materialna. Są to: stypendium szkolne oraz zasiłek szkolny (zgodnie z ustawą o systemie oświaty), który może być przyznany w przypadku zdarzenia losowego. Z tej formy pomocy w województwie w roku 2017 skorzystało **32.692** uczniów, na ten cel wydatковано w gminach kwotę w wysokości **30.305 tys. zł**.

Program „Rodzina 500+”

Od 1 kwietnia 2016 r. rozpoczęto wdrażanie rządowego Programu „Rodzina 500+”, w ramach którego wsparciem finansowym (świadczeniem wychowawczym) objęto dzieci do 18 roku życia. Szczegółowe informacje nt. wielkości środków finansowych wydatkowanych na realizację programu w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2017 przedstawione zostały w Dziale 1.8 niniejszego dokumentu.

Tabela nr 6. Inne rodzaje pomocy i świadczeń

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Prognoza rok po ocenie
	Rok 2015	Rok 2016		
ŚWIADCZENIE WYCHOWAWCZE				
Liczba rodzin	1	X	104 536	104 488
Kwota świadczeń w złotych	2	X	927 818 543	901 141 929
ZASIŁKI RODZINNE I DODATKI DO ZASIŁKÓW RODZINNYCH				
Liczba rodzin	3	52 372	54 048	53 974
Kwota świadczeń w złotych	4	180 707 546	206 091 280	208 865 007
JEDNORAZOWY DODATEK Z TYTUŁU URODZENIA SIĘ DZIECKA (ujmowany w pozycji "Zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych")				
Liczba świadczeń	5	5 325	6 895	7 215
Kwota świadczeń w złotych	6	5 324 890	5 892 351	5 885 273
JEDNORAZOWA ZAPOMOGA Z TYTUŁU URODZENIA SIĘ DZIECKA				
Liczba świadczeń	7	10 886	11 771	11 933
Kwota świadczeń w złotych	8	10 886 000	11 771 000	11 933 000
ŚWIADCZENIA OPIEKUŃCZE				
ŚWIADCZENIE PIEŁĘGNACYJNE				
Liczba świadczeń	9	64 707	64 962	66 222
Kwota świadczeń w złotych	10	77 179 685	84 209 170	92 763 472
ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY - Ogółem				
Liczba świadczeń	11	602 365	573 551	541 565
Kwota świadczeń w złotych	12	92 161 845	87 753 303	82 859 445
W tym: (od poz. 13 do poz. 20)				
ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY DLA NIEPEŁNOSPRAWNEGO DZIECKA				
Liczba świadczeń	13	136 624	125 729	115 640
Kwota świadczeń w złotych	14	20 903 472	19 236 537	17 692 920
ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY DLA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ W WIEKU POWYŻEJ 16 ROKU ŻYCIA O ZNACZNYM STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI				
Liczba świadczeń	15	270 700	256 106	240 096
Kwota świadczeń w złotych	16	41 417 100	39 184 218	36 734 688
ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY DLA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ W WIEKU POWYŻEJ 16 ROKU ŻYCIA O UMIARKOWANYM STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI, KTÓRA POWSTAŁA PRZED UKOŃCZENIEM 21 ROKU ŻYCIA				
Liczba świadczeń	17	185 376	182 872	177 564
Kwota świadczeń w złotych	18	28 362 528	27 979 416	27 167 292

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Prognoza rok po ocenie	
	Rok 2015	Rok 2016			
ZASIŁEK PIELEGNACYJNY DLA OSOBY, KTÓRA UKOŃCZYŁA 75 LAT					
Liczba świadczeń	19	9 665	8 844	8 265	8 288
Kwota świadczeń w złotych	20	1 478 745	1 353 132	1 264 545	1 268 064
SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY					
Liczba świadczeń	21	22 414	31 816	34 181	34 944
Kwota świadczeń w złotych	22	11 484 194	16 361 020	17 598 576	17 973 851
ZASIŁEK DLA OPIEKUNA					
Liczba świadczeń	23	48 140	39 285	30 064	27 102
Kwota świadczeń w złotych	24	29 503 328	19 643 806	15 449 768	13 945 143
ŚWIADCZENIE Z FUNDUSZU ALIMENTACYJNEGO					
Liczba osób	25	18 571	17 787	16 341	16 592
Liczba rodzin	26	11 960	11 404	10 657	10 729
Kwota świadczeń w złotych	27	82 420 245	79 858 898	74 696 048	74 600 932
DODATKI MIESZKANIOWE					
Liczba gospodarstw domowych	28	25 376	23 556	20 883	21 058
Kwota świadczeń w złotych	29	45 302 987	40 373 574	37 081 709	37 350 079
DODATKI ENERGETYCZNE					
Liczba gospodarstw domowych	30	6 548	6 056	7 997	8 513
Kwota świadczeń w złotych	31	768 773	723 750	683 834	724 684
OPŁACENIE SKŁADKI UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO					
Liczba osób	32	18 763	20 793	17 452	16 946
Kwota świadczeń w złotych	33	9 528 687	11 429 409	11 090 572	11 328 349
OPŁACENIE SKŁADKI UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO					
Liczba osób	34	9 506	11 784	10 089	9 892
Kwota świadczeń w złotych	35	21 681 754	26 087 114	26 761 061	26 993 368
ŚWIADCZENIE INTEGRACYJNE (CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ)					
Liczba osób	36	599	619	935	931
Kwota świadczeń w złotych	37	2 798 559	2 833 469	19 513 188	6 029 950
ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE Z PRAC SPOŁECZNIE UŻYTECZNYCH					
Liczba osób ogółem	38	4 780	4 338	3 700	2 736
Kwota świadczeń w złotych	39	4 573 589	4 183 207	3 772 648	3 311 502
STYPENDIA SOCJALNE DLA UCZNIÓW I ZASIŁKI SZKOLNE					
Liczba osób	40	41 338	37 365	32 692	32 461
Kwota świadczeń w złotych	41	33 672 161	33 985 040	30 305 998	30 863 537

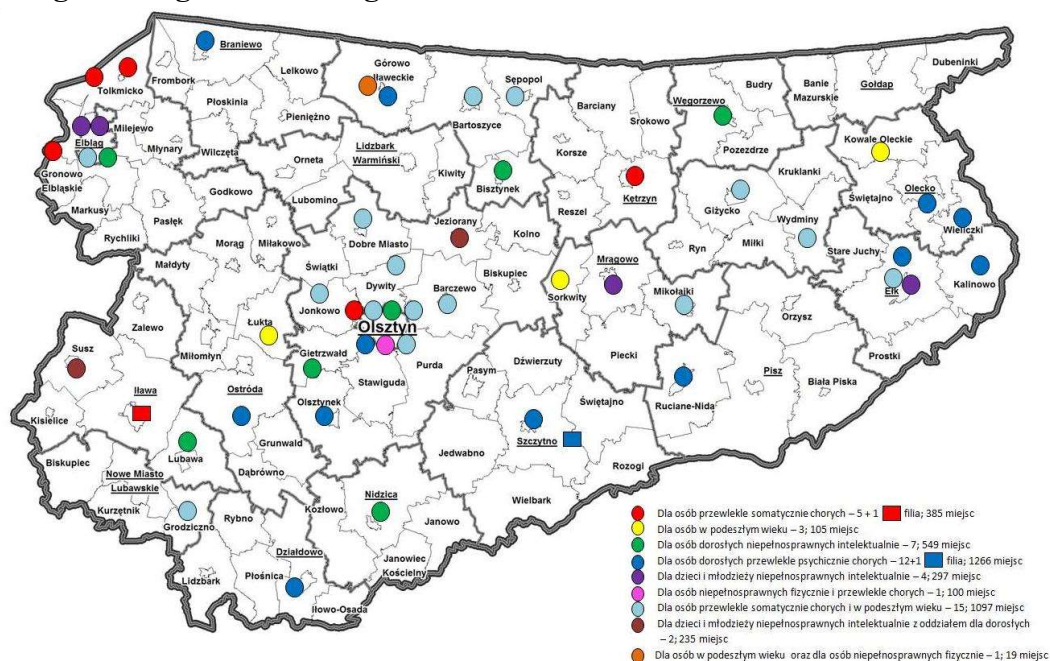
1.6 Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia

Zadaniem pomocy społecznej jest, między innymi, tworzenie warunków organizacyjnych funkcjonowania pomocy społecznej, w tym niezbędnej infrastruktury pomocy społecznej. W systemie pomocy społecznej funkcjonują więc instytucje i placówki, umożliwiające pełną realizację zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej. Uzupełnieniem infrastruktury pomocy społecznej w obszarze wsparcia mieszkańców województwa są także podmioty powoływane w myśl ustawy o zatrudnieniu socjalnym, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, a także ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. W niniejszym rozdziale przedstawione zostały najważniejsze jednostki funkcjonujące w roku 2017 w województwie warmińsko-mazurskim świadczące pomoc i wsparcie osobom potrzebującym.

W ostatnich latach można zaobserwować wzrost liczby placówek świadczących pomoc instytucjonalną mieszkańcom województwa warmińsko-mazurskiego, jak również liczby dostępnych w nich miejsc.

Domy pomocy społecznej (DPS) to najliczniej reprezentowane podmioty świadczące swym mieszkańcom całodobową opiekę tj. usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nich przebywających. W celu zachowania wysokiej jakości zaspokajania potrzeb mieszkańców DPS istotną rolę odgrywa zapewnienie odpowiedniej opieki, wsparcia, poszanowania praw, godnego traktowania, aktywizacji i rehabilitacji leczniczej i społecznej.

Mapa nr 9. Domy Pomocy Społecznej funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2017 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS

Na podstawie „Infrastruktury pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego” opracowanej przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej oraz Rejestru Wojewody Warmińsko-Mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2017 roku, w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowało 50 domów pomocy społecznej + 2 filie na łączną liczbę miejsc 4.053, w tym DPS dla:

1. osób w podeszłym wieku – 3 DPS z 105 miejscami,
2. osób przewlekle somatycznie chorych – 5 DPS + 1 filia z 385 miejscami,
3. dorosłych przewlekle psychicznie chorych – 12 DPS + 1 filia z 1.266 miejscami,
4. dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie – 7 DPS z 549 miejscami,
5. dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie – 4 DPS z 297 miejscami,
6. oraz 19 jednostek w typie mieszanym, tj. 1 DPS dla osób niepełnosprawnych fizycznie i przewlekle chorych (łącznie 100 miejsc), 15 DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych i w podeszłym wieku (łącznie 1.097 miejsc), 2 DPS dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie z oddziałem dla dorosłych (235 miejsc) oraz 1 DPS dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób niepełnosprawnych fizycznie (19 miejsc).

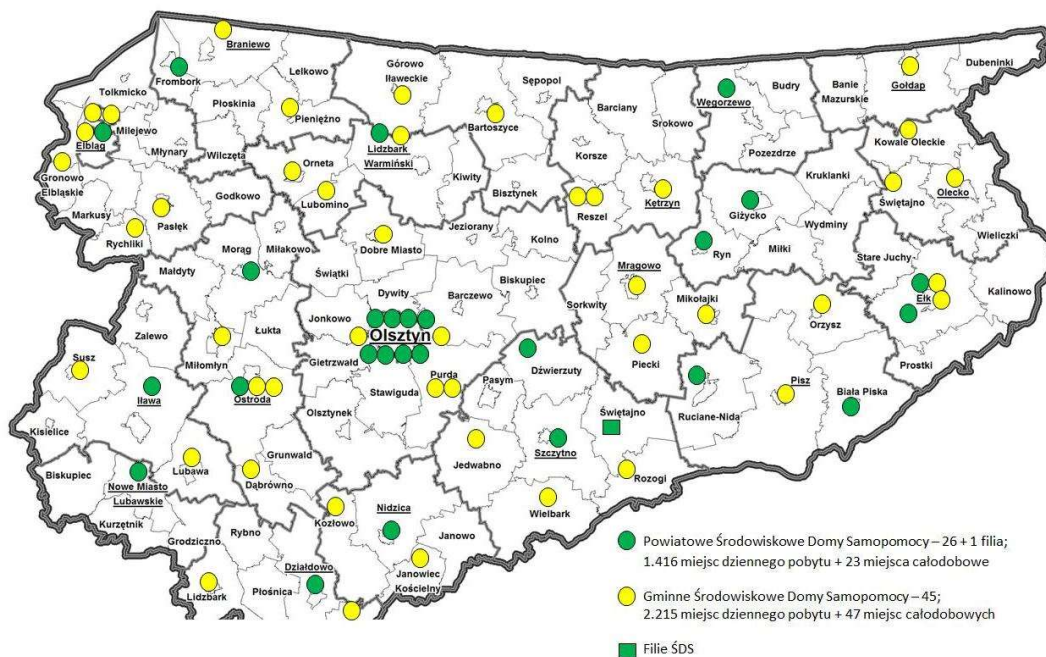
Liczba domów pomocy społecznej w województwie na przestrzeni ostatnich lat znacząco się nie zmieniła. Ponadto wszystkie DPS osiągnęły standardy funkcjonowania określone w rozporządzeniach wykonawczych do ustawy o pomocy społecznej. Z prognoz demograficznych

dla kraju, jak również województwa warmińsko-mazurskiego, wynika jednoznacznie, że w niedługim czasie przyspieszenia nabierze proces starzenia się społeczeństwa, co pociągnie za sobą potrzebę zapewnienia opieki instytucjonalnej coraz większej liczbie seniorów. Będzie konieczność tworzenia nowych placówek opieki całodobowej, w tym domów pomocy społecznej oraz innych form wsparcia. Pomimo takich perspektyw demograficznych z zestawień szczegółowych OZPS wynika, że aktualnie żaden powiat nie planuje uruchomienia w przyszłości nowego DPS.

Opiekę może również zapewnić seniorom **rodzinny dom pomocy (RDP)**, który jest całodobową placówką opiekuńczą świadczącą usługi bytowe, opiekuńcze i wspomagające dla ludzi w podeszłym wieku, wymagających całodobowej opieki oraz pomocy z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności wg standardów określonych w rozporządzeniu MRPiPS w sprawie rodzinnych domów pomocy. RDP mogą być prowadzone przez osoby fizyczne lub organizacje pożytku publicznego. Decyzję o skierowaniu podopiecznego do RDP wydaje ośrodek pomocy społecznej. Według danych z gmin, w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku funkcjonowało 10 tego typu placówek na łączną liczbę 62 miejsca – wszystkie prowadzone przez osoby fizyczne. Według danych z OZPS wynika, że w gminie Łukta planowane jest utworzenie kolejnego rodzinnego domu.

Innymi placówkami z katalogu instytucji pomocy społecznej są ośrodki wsparcia, czyli jednostki organizacyjne pomocy społecznej dziennego pobytu. Należą do nich m.in.: **środowiskowe domy samopomocy (ŚDS), dzienne domy pomocy (DDP), domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla bezdomnych**. Do zadań ŚDS-ów należy budowanie sieci oparcia społecznego, przygotowanie do życia w społeczeństwie i funkcjonowania w środowisku osób przewlekle psychicznie chorych i niepełnosprawnych intelektualnie. W ostatnich latach na szczególną uwagę zasługuje dynamiczny wzrost liczby środowiskowych domów samopomocy w województwie warmińsko-mazurskim zarówno o zasięgu lokalnym, jak i ponadlokalnym.

Mapa nr 10. Gminne i ponadgminne środowiskowe domy samopomocy funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2017 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS

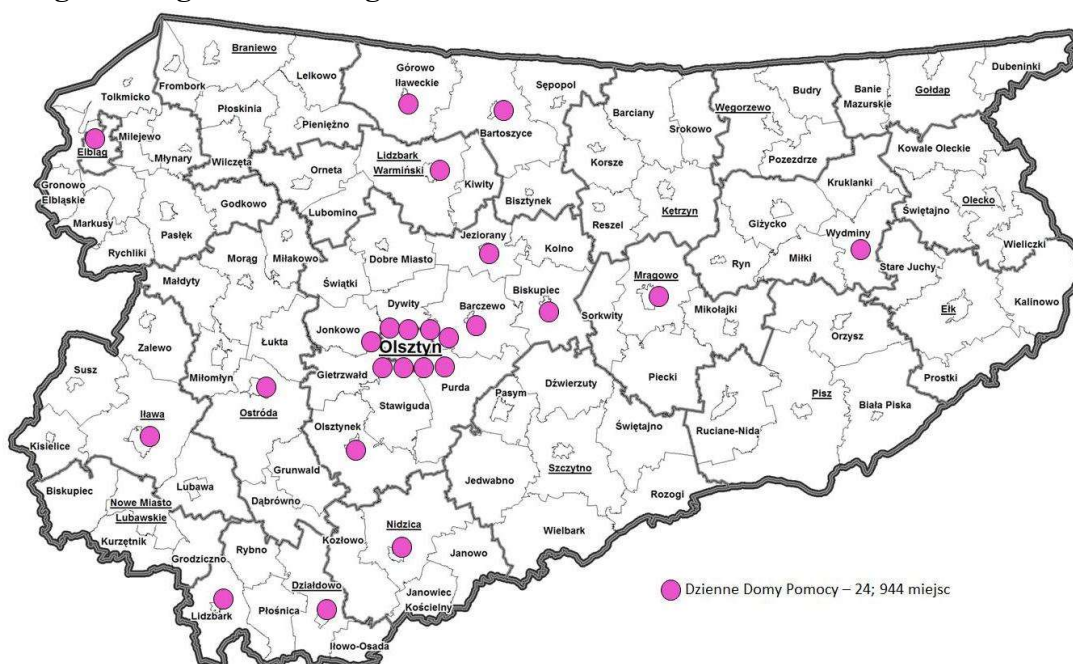
Z danych nadesłanych przez gminy i powiaty wynika, że w roku 2017 na obszarze naszego województwa funkcjonowało 71 ŚDS. Łączna liczba miejsc, jakimi dysponowały te placówki to

3.701. Rozporządzenie w sprawie środowiskowych domów samopomocy z grudnia 2010 r. dało możliwość prowadzenia w ŚDS miejsc całodobowych okresowego pobytu. Dzięki temu stało się możliwe zapewnienie krótkotrwałej, całodobowej opieki dla podopiecznych, których rodziny/opiekunowie z ważnych powodów życiowych nie mogą tej opieki przez krótki okres sprawować. Miejsca całodobowego pobytu aktualnie posiada 15 ŚDS (w Nowej Wsi Ełckiej – 4 miejsca, w Giżycku - 4 miejsca, w Nidzicy - 5 miejsc, w Górowie Iławeckim - 6 miejsc, w Elblągu - 5 miejsc i 4 miejsca, w Ełku - 4 miejsca, w Gołdapi - 2 miejsca, w Szczepankowie Borowym - 12 miejsc, w Ostródzie - 2 miejsca, w Wygodzie - 4 miejsca, w Kwietniewie - 4 miejsca, w Orzyszu - 4 miejsca i w Olsztynie ŚDS „Barka” - 10 miejsc; łącznie 70 miejsc).

Wsparcie osobom starszym w miejscu zamieszkania oferują również **dzielne domy pomocy społecznej**. Są to ośrodki wsparcia przeznaczone dla samotnych osób lub osób w rodzinach, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy, a są jej pozbawione lub rodzina tej pomocy nie może zapewnić. Ich celem jest zorganizowanie czasu wolnego pensjonariuszom – osobom w wieku poprodukcyjnym. W związku z dynamicznie postępującymi zmianami demograficznymi, których efektem jest stały przyrost liczby ludności w wieku seneioralnym zarówno w Polsce, jak i w województwie warmińsko-mazurskim, zachodzi potrzeba tworzenia coraz większej liczby placówek wsparcia dziennego przeznaczonych dla osób starszych. W odpowiedzi na te potrzeby, w Polsce w 2015 roku rozpoczęto realizację krajowego Programu „Senior – WIGOR na lata 2015-2020”, którego celem jest wsparcie osób starszych poprzez umożliwienie im korzystania z szerokiej oferty na rzecz społecznej aktywizacji. W wyniku ogłoszonego konkursu na dofinansowanie działań jednostek samorządu w procesie tworzenia Dziennych Domów „Senior-WIGOR”, w 2016 roku na terenie województwa powstały 3 takie podmioty (w Olsztynie oraz w gminach: Ostróda i Biskupiec). Kolejną edycją ww. programu stał się „Wieloletni Program SENIOR + na lata 2015-2020” – edycja 2017, który wspomógł funkcjonowanie dotychczasowych utworzonych już placówek.

W 2017 roku w ramach ww. programu województwie warmińsko-mazurskim powstało 5 Klubów „Senior+” (gminy: Rybno, Ostróda, wiejska Lubawa, miasto Działdowo i miasto Ełk). Zapewniono również funkcjonowanie 7 istniejącym już Dziennym Domom Pomocy (gmina: Bartoszyce, Lidzbark, Górowo Iławeckie, Działdowo, Ostróda i 2 w Olsztynie).

Mapa nr 11. Dzielne domy pomocy funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2017 r.

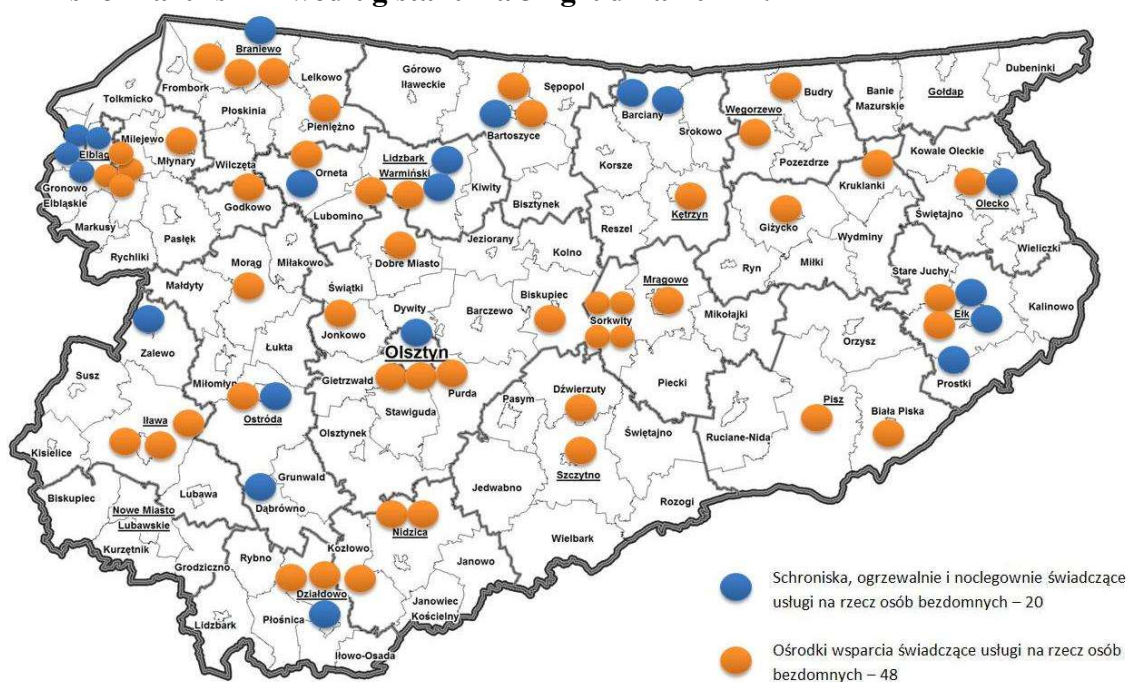
Źródło: opracowanie własne ROPS

Według stanu na 31 grudnia 2017 roku w województwie funkcjonowały łącznie 24 dzienne domy pomocy na łączną liczbę miejsc 944. Prognozy przedstawiają, że w kolejnych latach żadna gmina nie planuje utworzenia kolejnego Dziennego Domu Pomocy.

Inną formą wsparcia dziennego dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest **klub samopomocy**, którego zakres usług określa właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego prowadzącej klub samopomocy w uzgodnieniu z wojewodą. W województwie warmińsko-mazurskim w roku 2017 nie funkcjonowała żadna tego typu jednostka. Gmina Jedwabno oraz Gmina Purda planują w kolejnych latach utworzenie klubów samopomocy na terenie swoich gmin.

W oparciu o informacje z gmin wynika, iż w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku funkcjonowało 17 placówek (ogrzewalnie, noclegownie, schroniska dla bezdomnych) świadczących usługi dla osób bezdomnych, z których korzystało 1.679 osób. Z danych zaczerpniętych z „Informacji dotyczącej problematyki bezdomności na terenie województwa warmińsko-mazurskiego”, według stanu na 31 grudnia 2017 roku, opracowanej przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej wynika, że na terenie województwa istniało 20 tego typu podmiotów. Rozbieżność ta wynika z faktu, iż ponad połowa ww. podmiotów prowadzona jest przez organizacje pozarządowe i kościelne. Jak można zaobserwować na poniższej mapie, podmioty świadczące usługi na rzecz osób bezdomnych funkcjonują zazwyczaj w większych ośrodkach miejskich. Powodem jest koncentrowanie się życia osób bezdomnych w tych środowiskach z powodu łatwiejszego dostępu do tymczasowego lokum oraz zdobycia żywności czy ubrania.

Mapa nr 12. Instytucje świadczące usługi na rzecz osób bezdomnych w województwie warmińsko-mazurskim według stanu na 31 grudnia 2017 r.

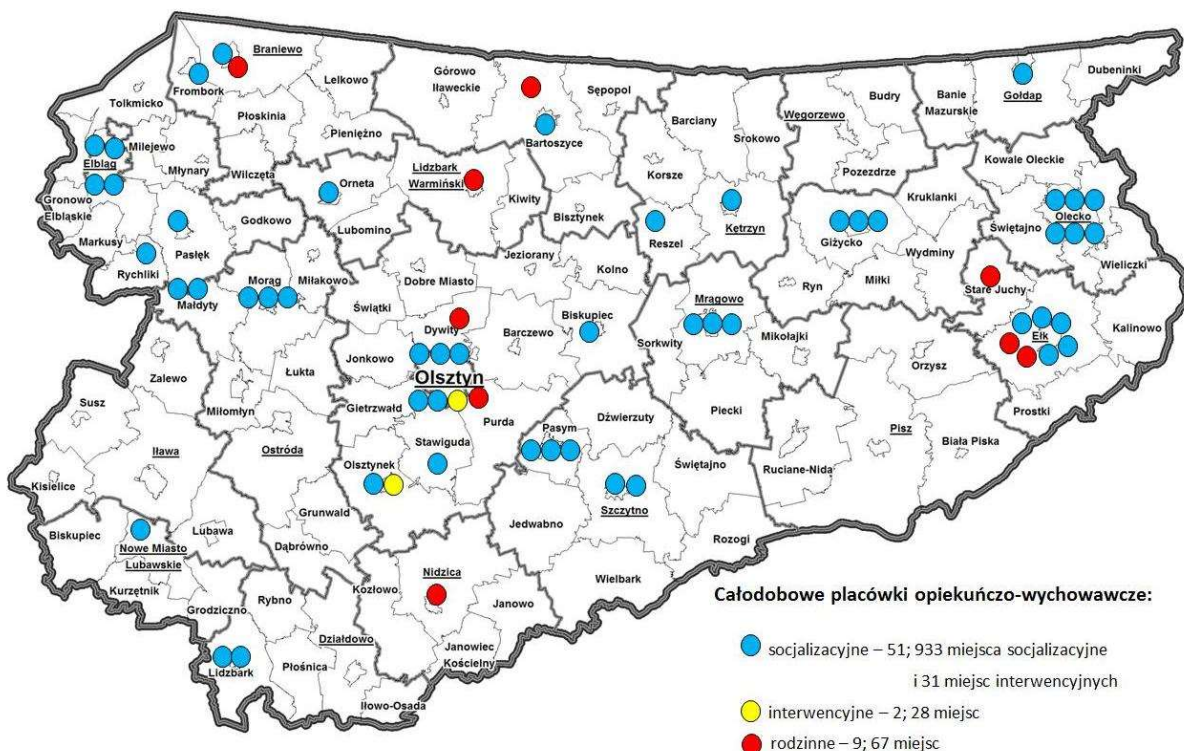

Źródło: opracowanie własne ROPS

Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia albo zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Mieszkanie chronione ma zapewniać warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku oraz integrację ze społecznością lokalną. W województwie warmińsko-mazurskim, według sprawozdania OZPS, w 2017 roku funkcjonowały 53 mieszkania chronione, w których zamieszkiwało 98 osób. W kolejnych latach 21 gmin i 2 powiaty planują uruchomienie nowych mieszkań chronionych (Bartoszyce, Bisztynek,

Braniewo, Dubeninki, Grodziczno, Jedwabno, Kalinowo, Kozłowo, Kurzętnik, Lidzbark Warmiński, Miłki, Nowe Miasto Lubawskie, Olsztyn, Orneta, Orzysz, Płoskinia, Płońska, Srokowo, Wieliczki, Wydminy, Bisztynek oraz powiaty mrągowski i olecki). Zgodnie z danymi OZPS, w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku funkcjonowało 10 jednostek specjalistycznego poradnictwa, z porad których korzystało łącznie 2.891 osób. Należy nadmienić, że gminy i powiaty wykazały w sprawozdaniu funkcjonowanie jednostek, jednakże nie są to samodzielne podmioty, a jedynie wyodrębnione w strukturze OPS czy PCPR działy/specjaliści świadczący usługi poradnictwa podopiecznym. Wg danych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, **jednostek i punktów świadczących usługi poradnictwa specjalistycznego**, w tym rodzinnego w województwie, w roku 2017 było 28. Obok poradnictwa specjalistycznego, mieszkańcom będącym w stanie kryzysu udzielana jest również pomoc w formie interwencji kryzysowej. Celem tej interwencji jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie z problemami przez całe rodziny lub poszczególnych ich członków. Ponieważ nie jest określony definicyjnie standard placówki określanej mianem „ośrodek interwencji kryzysowej”, stąd dowolność nazywania w ten sposób różnorodnych podmiotów świadczących usługi w tym zakresie. Wg OZPS w 2017 r. na obszarze województwa działało 7 takich podmiotów, natomiast dane zebrane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej stwierdziły działalność 17 **jednostek** (ośrodków i punktów) **świadczących usługi w zakresie interwencji kryzysowej**.

Mapa nr 13. Całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2017 r.

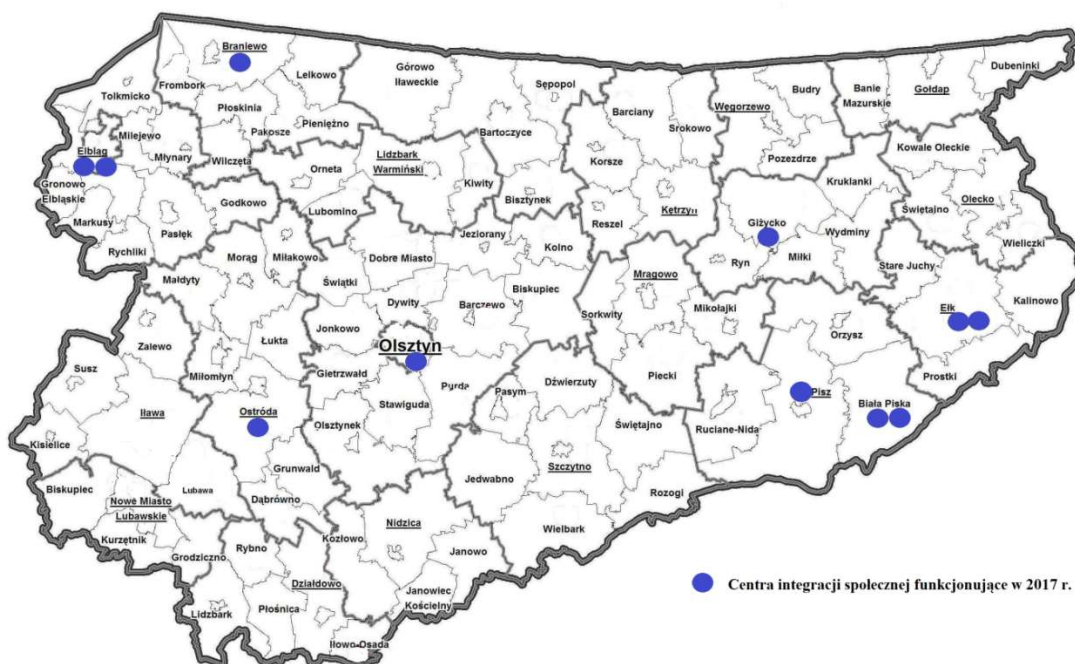
Źródło: opracowanie własne ROPS

Jak wynika z informacji zawartej w OZPS, w 2017 roku w województwie funkcjonowały 62 placówki opiekuńczo-wychowawcze, o łącznej liczbie 1.059 miejsc. Wśród nich 9 to podmioty typu rodzinnego z liczbą 67 miejsc. Żaden powiat nie planuje w najbliższych latach utworzenia kolejnych placówek.

W obszarze szeroko rozumianej polityki społecznej działają również podmioty tworzone na mocy ustawy o zatrudnieniu socjalnym. Należą do nich m.in. **centra integracji społecznej**, które prowadzą działania reintegracji społeczno-zawodowej pozwalające przede wszystkim zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe lub przyczynić się do przekwalifikowania zawodowego. Wg stanu na 31 grudnia 2017 roku w rejestrze Wojewody Warmińsko-Mazurskiego wpisanych było jedenaście centrów integracji społecznej:

1. CIS w Olsztynie – będący Samorządowym Zakładem Budżetowym miasta Olsztyn,
2. CIS w Ostródzie – prowadzony przez Polski Komitetu Pomocy Społecznej Zarząd w Ostródzie,
3. CIS w Braniewie – prowadzony przez Braniewskie Stowarzyszenie Abstynenckie,
4. CIS w Ełku – prowadzony przez Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych im. Króla Zygmunta Augusta w Ełku,
5. CIS AlterCIS w Ełku – prowadzony przez Stowarzyszenie Adelfi,
6. CIS w Białej Piskiej – prowadzony przez Diecezjalny Instytut Akcji Katolickiej w Ełku – Parafialny Oddział Akcji Katolickiej Św. Andrzej Boboli w Białej Piskiej,
7. CIS w Białej Piskiej – prowadzony przez Ewangelickie Stowarzyszenie BETEL
8. CIS w Elblągu – prowadzony przez Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych w Elblągu. W kolejnych latach gmina Pasym planuje uruchomienie nowego Centrum Integracji Społecznej,
9. CIS w Elblągu – prowadzony przez Elbląską Radę Konsultacyjną Osób Niepełnosprawnych,
10. CIS w Giżycku – prowadzony przez Gminę Miejską Giżycko,
11. CIS w Piszem – prowadzony przez Stowarzyszenie Kobieta na PLUS.

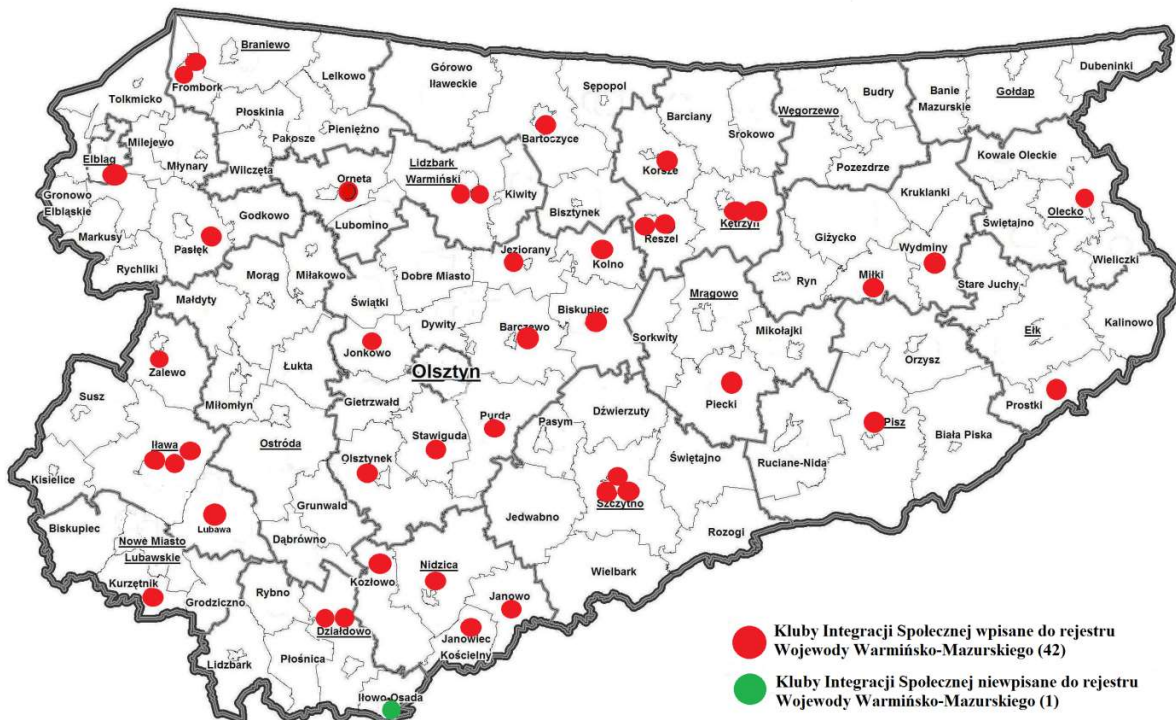
Mapa nr 14. Centra integracji społecznej wpisane do rejestru Wojewody Warmińsko-Mazurskiego wg stanu na 31 grudnia 2017 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS

Innym instrumentem zapobiegania procesom wykluczenia społecznego osób i rodzin jest **klub integracji społecznej (KIS)**, którego celem jest udzielenie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych, jako wartości na rynku pracy.

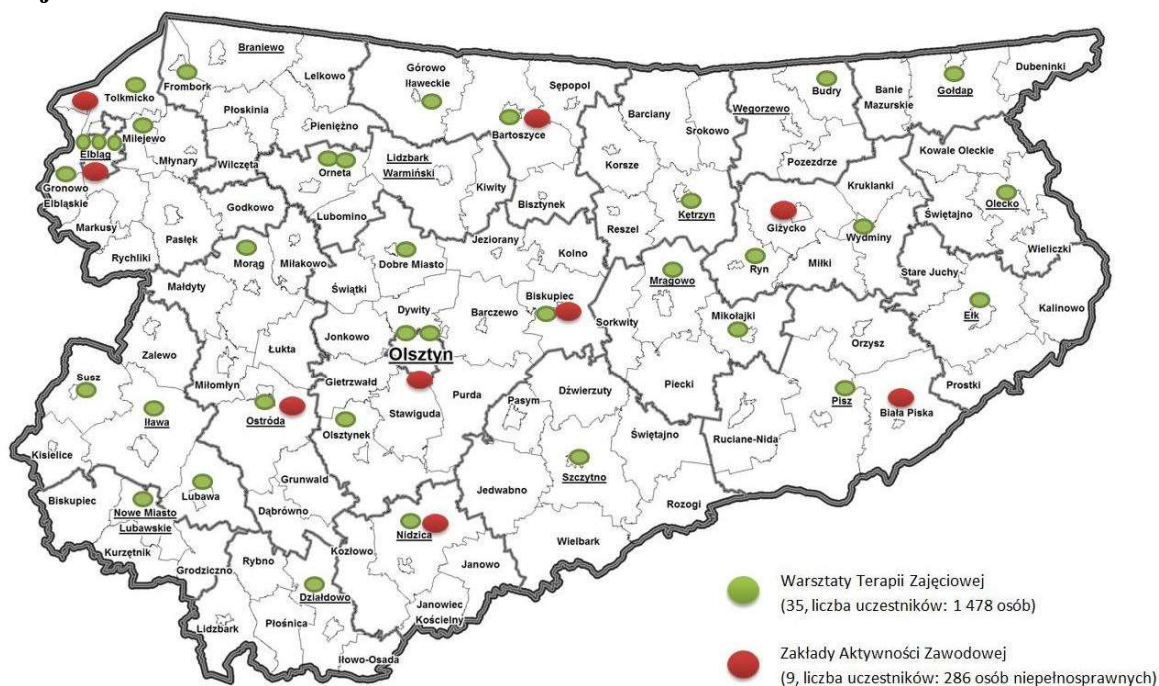
Mapa nr 15. Kluby Integracji Społecznej funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2017 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS

Z informacji uzyskanej z Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie wynika, iż w naszym regionie zarejestrowano **48 klubów integracji społecznej**, z czego w 2017 roku **funkcjonowały 42 KIS-y** (6 klubów nie prowadziło działań). Ponadto jeden KIS w Iłowie-Osadzie pomimo działalności nie widnieje w rejestrze prowadzonym przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego.

Mapa nr 16. Zakłady aktywności zawodowej i warsztaty terapii zajęciowej funkcjonujące w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Podmiotami mającymi na celu stwarzanie osobom z niepełnosprawnością możliwości uczestniczenia w rehabilitacji społecznej i zawodowej są **warsztaty terapii zajęciowej (WTZ)**, których w województwie warmińsko-mazurskim wg OZPS w 2017 roku było 35. W zajęciach terapii uczestniczyło w danym okresie 1.478 osób. Według prognoz na kolejny rok nie zakłada się uruchomienia nowych warsztatów terapii zajęciowej.

Z analizy danych nadesłanych przez gminy i powiaty do OZPS wynika, iż w 2017 roku na terenie województwa działało 9 **zakładów aktywności zawodowej (ZAZ)**, tj. w Olsztynie, Giżycku, Elblągu, Kamionku Wielkim k/Elbląga, Biskupcu, Bartoszycach, Ostródzie, Pisz oraz w Nidzicy. Liczba osób niepełnosprawnych objętych działaniami ZAZ-ów to 286. W kolejnych latach nie planuje się utworzenia kolejnych tego typu podmiotów.

Oprócz wyszczególnionych powyżej zasobów instytucjonalnych pomocy i wsparcia na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonują ponadto inne podmioty, zabezpieczające potrzeby społeczne w tym zakresie, np. centra aktywności lokalnej, uniwersytety III wieku, kluby seniora, koła gospodyń wiejskich, młodzieżowe kluby integracji społecznej, świetlice socjoterapeutyczne oraz środowiskowe i in.

Tabela nr 7. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Potrzeby	
	Rok 2015	Rok 2016		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
OSRODKI WSPARCIA - OGÓLEM					
Liczba placówek	1	118	124	125	127
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 2 i 3)					
Liczba placówek prowadzonych przez JST	2	75	67	71	72

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Potrzeby	
		Rok 2015	Rok 2016		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	3	43	51	57	54	55
Liczba miejsc w placówkach ogółem	4	5 294	5 500	5 530	5 580	15 658
Liczba osób korzystających	5	7 989	8 626	8 354	8 437	8 523
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	6	56	76	99	96	97
Liczba decyzji odmownych (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	7	11	4	12	7	6
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	8	1 116	1 263	1 348	1 349	1 373
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	9	61 875 803	66 231 457	70 816 214	79 298 131	80 348 256
W TYM (z wierszy 1-9):						
ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY						
Liczba placówek	10	65	70	71	71	71
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 11 i 12)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	11	30	31	31	34	34
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	12	35	39	40	37	37
Liczba miejsc w placówkach ogółem	13	3 348	3 561	3 701	3 711	3 774
Liczba osób korzystających	14	3 638	3 947	4 116	4 125	4 181
Liczba osób umieszczonych	15	252	475	604	572	632
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	16	56	51	81	87	85
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	17	865	1 005	1 111	1 096	1 109
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	18	48 916 896	52 924 111	55 849 653	63 432 437	64 342 364
DZIENNE DOMY POMOCY						
Liczba placówek	19	25	25	24	24	24
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 20 i 21)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	20	24	22	21	21	21
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	21	1	3	3	3	3
Liczba miejsc w placówkach ogółem	22	967	982	944	944	944

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Potrzeby	
		Rok 2015	Rok 2016		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
Liczba osób korzystających	23	1 408	1 321	1 267	1 275	1 279
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	24	0	22	17	7	10
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	25	143	152	134	149	134
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	26	8 277 946	9 123 653	9 748 444	9 940 413	10 130 268
NOCLEGOWNIE, SCHRONISKA I DOMY DLA OSÓB BEZDOMNYCH						
Liczba placówek	27	10	10	11	10	10
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 28 i 29)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	28	5	4	4	4	4
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	29	5	6	7	6	6
Liczba miejsc w placówkach ogółem	30	364	364	346	342	272
Liczba osób korzystających	31	877	893	956	936	603
Liczba osób skierowanych w wyniku eksmisji	32	42	38	52	49	27
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	33	40	34	35	37	37
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	34	2 391 599	2 392 473	2 604 209	2 564 736	2 596 149
OGRZEWALNIE						
Liczba placówek	35	X	0	2	2	2
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 36 i 37)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	36	X	0	1	1	1
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	37	X	0	1	1	1
Liczba miejsc w placówkach ogółem	38	X	0	30	30	30
Liczba osób korzystających	39	X	0	51	51	43
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	40	X	0	0	0	0
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	41	X	0	0	0	0
KLUBY SAMOPOMOCY						
Liczba placówek	42	0	0	0	2	2
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 43 i 44)						

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Potrzeby	
		Rok 2015	Rok 2016		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
Liczba placówek prowadzonych przez JST	43	0	0	0	1	1
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	44	0	0	0	1	1
Liczba miejsc w placówkach ogółem	45	0	0	0	35	35
Liczba osób korzystających	46	0	0	0	45	45
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	47	0	0	0	1	1
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	48	0	0	0	2	2
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	49	0	0	0	390 000	390 000
DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ						
Liczba placówek	1	43	43	43	43	40
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 2 i 3)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	2	30	30	30	30	30
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	3	13	13	13	13	10
Liczba miejsc w placówkach ogółem	4	3 698	3 717	3 717	3 717	3 698
Liczba osób korzystających	5	4 038	4 110	4 288	4 310	4 305
Liczba osób umieszczonych	6	815	821	807	811	822
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	7	304	313	326	323	322
Liczba decyzji odmownych (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	8	13	17	37	31	30
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	9	2 416	2 438	2 435	2 450	2 442
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	10	130 744 603	130 828 024	142 342 849	144 774 750	146 991 554
MIESZKANIA CHRONIONE OGÓŁEM						
Liczba placówek	11	48	53	52	80	84
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 12 i 13)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	12	31	35	36	63	66
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	13	17	18	16	17	18

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Potrzeby	
		Rok 2015	Rok 2016		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
Liczba miejsc w placówkach ogółem	14	120	137	144	246	257
Liczba osób korzystających	15	94	83	98	147	196
Liczba osób umieszczonych	16	57	52	89	123	149
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	17	3	3	0	0	6
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	18	4	6	6	13	23
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	19	299 472	331 002	381 964	594 100	1 022 532
OSRODKI INTERWENCJI KRYZYSOWEJ OGÓŁEM						
Liczba placówek	20	6	7	7	7	7
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 21 i 22)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	21	5	5	5	5	5
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	22	1	2	2	2	2
Liczba miejsc w placówkach ogółem	23	51	76	72	70	65
Liczba osób korzystających	24	346	411	500	484	502
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	25	16	23	25	24	24
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	26	375 369	563 542	618 401	655 829	663 629
JEDNOSTKI SPECJALISTYCZNEGO PORADNICTWA						
Liczba placówek	27	4	3	10	9	9
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 28 i 29)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	28	4	3	6	6	6
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	29	0	0	4	3	3
Liczba osób korzystających	30	2 868	2 485	2 891	2 891	2 909
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	31	9	12	19	19	19
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	32	433 115	372 295	429 403	441 147	445 491
PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO						
Liczba placówek	33	90	76	78	79	79
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 34 i 35)						

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Potrzeby	
		Rok 2015	Rok 2016		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
Liczba placówek prowadzonych przez JST	34	58	46	44	45	45
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	35	32	30	34	34	34
Liczba miejsc w placówkach ogółem	36	3 114	2 309	2 442	2 455	2 455
Liczba osób korzystających	37	3 165	2 217	2 130	2 172	2 189
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	38	180	164	177	180	182
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	39	6 270 081	6 266 428	6 083 176	6 427 648	6 519 221
PLACÓWKI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE OGÓŁEM						
Liczba placówek	40	63	63	62	62	61
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 41 i 42)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	41	41	41	43	44	43
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	42	22	22	19	18	18
Liczba miejsc w placówkach ogółem	43	1 078	1 078	1 059	1 051	1 037
Liczba osób korzystających	44	1 231	1 063	1 073	1 036	1 048
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	45	757	710	730	718	720
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	46	43 347 781	43 049 516	43 234 023	44 939 045	44 862 171
W tym: PLACÓWKI TYPU RODZINNEGO						
Liczba placówek	47	10	10	9	8	7
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 48 i 49)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	48	8	8	7	7	6
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	49	2	2	2	1	1
Liczba miejsc w placówkach ogółem	50	75	75	67	59	51
Liczba osób korzystających	51	67	64	52	43	73
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	52	19	18	15	14	13
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	53	2 007 388	1 998 299	1 803 070	1 563 570	1 477 417
CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ						

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Potrzeby		
	Rok 2015	Rok 2016		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie	
Liczba placówek	54	9	9	11	10	10
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 55 i 56)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	55	2	2	2	2	2
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	56	7	7	9	8	8
Liczba uczestników zajęć	57	756	918	1 042	1 025	988
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	58	56	73	84	97	94
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	59	6 723 671	7 340 157	8 668 778	9 266 210	8 687 484
KLUB INTEGRACJI SPOŁECZNEJ						
Liczba placówek	60	32	31	37	40	40
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 61 i 62)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	61	32	31	37	39	39
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	62	0	0	0	1	1
Liczba uczestników zajęć	63	635	1 788	2 087	2 095	2 066
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	64	35	35	37	38	43
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	65	1 210 509	909 597	1 272 551	2 453 709	2 412 429
WARSZTAT TERAPII ZAJĘCIOWEJ						
Liczba placówek	66	35	35	35	35	35
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 67 i 68)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	67	4	4	4	4	4
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	68	31	31	31	31	31
Liczba uczestników zajęć	69	1 439	1 453	1 478	1 466	1 471
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	70	559	562	555	559	559
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	71	23 619 627	25 547 226	25 679 125	26 252 600	26 272 687
ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ						
Liczba placówek	72	8	8	9	9	9
Z tego: według organu prowadzącego (wiersze 73 i 74)						
Liczba placówek prowadzonych przez JST	73	3	3	3	3	3

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Potrzeby	
		Rok 2015	Rok 2016		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	74	5	5	6	6	6
Liczba uczestników zajęć	75	258	261	286	284	289
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	76	150	153	166	163	167
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	77	10 395 101	11 384 792	11 611 419	12 377 056	12 477 995

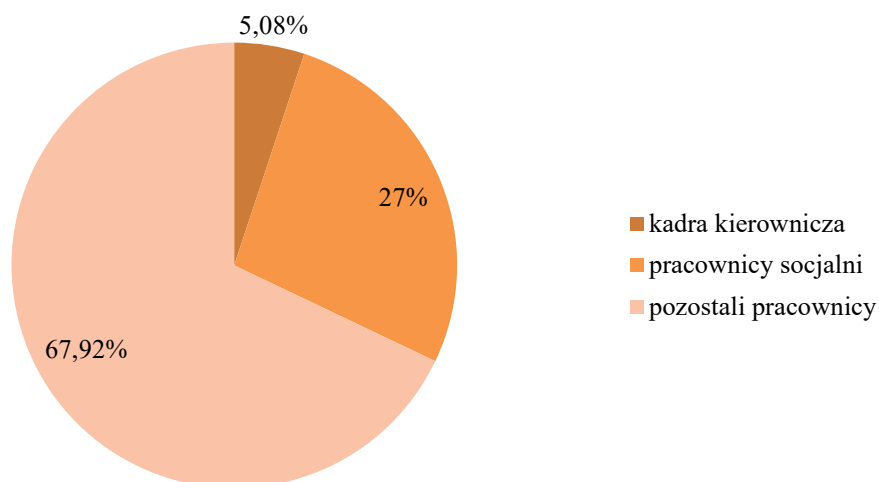
Tabela nr 8. Inne instytucje pomocy i wsparcia

Rodzaj instytucji	Wyszczególnienie		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Potrzeby	
			Rok 2015	Rok 2016		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
ośrodek wsparcia - noclegownia, schronisko i dom dla osób bezdomnych	Liczba placówek	1	4	4	4	4	4
	Liczba osób korzystających / uczestników	2	584	594	672	652	667
dom pomocy społecznej	Liczba placówek	3	4	7	7	7	7
	Liczba osób korzystających / uczestników	4	186	295	324	333	333
rodzinny dom pomocy	Liczba placówek	5	10	10	10	11	11
	Liczba osób korzystających / uczestników	6	59	60	58	69	69
mieszkanie chronione	Liczba placówek	7	0	1	1	1	1
	Liczba osób korzystających / uczestników	8	0	0	0	0	0
klub integracji społecznej	Liczba placówek	9	0	2	6	6	6
	Liczba osób korzystających / uczestników	10	0	37	138	138	138

1.7 Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej

W województwie warmińsko-mazurskim w 116 ośrodkach pomocy społecznej oraz 19 powiatowych centrach pomocy rodzinie, według stanu na 31 grudnia 2017 roku na umowę o pracę zatrudnionych było łącznie 3.329 osób. Na stanowiskach kierowniczych zatrudnionych było 169 osób. Pracownicy socjalni stanowili 27% ogółu zatrudnionych. Natomiast w kategorii pozostałych pracowników - wskazano 2.261 osób.

Wykres nr 5. Struktura zatrudnienia w pomocy społecznej

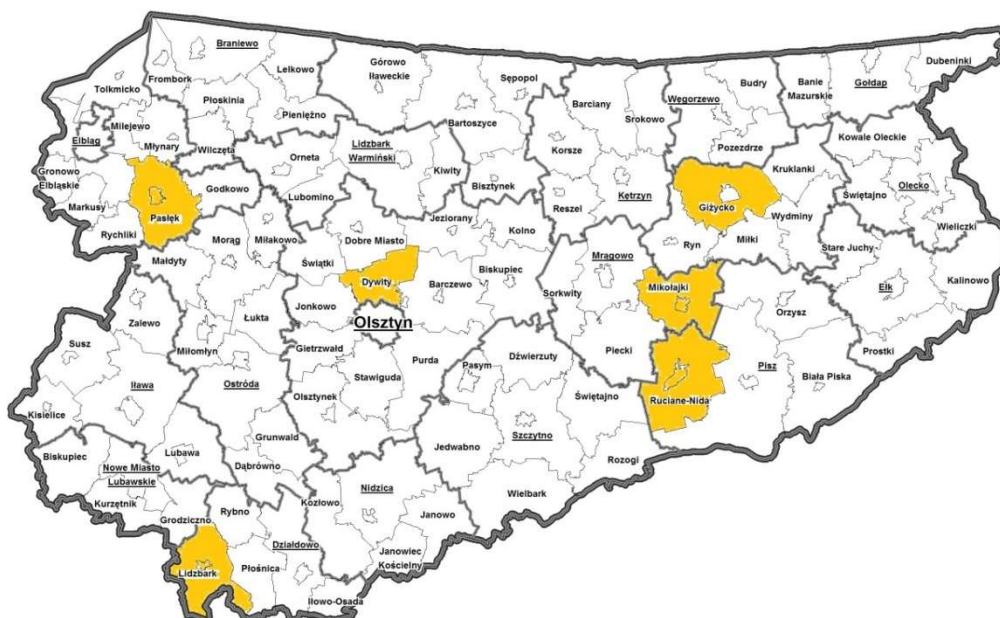
Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

Wśród **kadry kierowniczej** zatrudnionej w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej 157 osób (92,90%) posiadało wykształcenie wyższe, a 161 (95,27%) osób specjalizację z organizacji pomocy społecznej. Wskaźniki wykształcenia oraz profesjonalizacji kadry kierowniczej zarówno na poziomie gminy, jak i powiatu od kilku lat utrzymują się na analogicznym poziomie. Wśród 899 **pracowników socjalnych** - 637 (70,86%) osób posiadało wykształcenie wyższe, a 262 osoby - wykształcenie średnie. Pracownicy socjalni zatrudnieni w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej systematycznie podnoszą swoje kwalifikacje zawodowe. Stopniowo zwiększa się m.in liczba osób posiadających specjalizację II stopnia. W 2016 roku 112 osób posiadało specjalizację II stopnia, w 2017 roku wartość ta wyniosła 148 osób.

Do końca 2015 r., zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, ośrodek pomocy społecznej miał w obowiązku zatrudniać pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy, w stosunku 2.000 mieszkańców przypadających na 1 pracownika socjalnego. Ponadto od 1 stycznia 2015 roku możliwe było zatrudnianie pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną, w stosunku 1 pracownik socjalny przypadający na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących. Zmiany wynikają z wchodzącego w tej dacie przepisu nowelizującego (art. 1 pkt 18) ustawy z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej (Dz. U. 2011 nr 81 poz. 440). W 2017 roku 6 gmin nie spełniło żadnego z ww. ustawowych wymogów (Dywity, Ruciane - Nida, gmina wiejska Giżycko, Pasłęk, Mikołajki, gmina wiejska Lidzbark).

Zgodnie z ustawą ośrodek pomocy społecznej powinien jednak zatrudniać co najmniej 3 pracowników socjalnych. W 2017 roku 3 gminy zatrudniały mniej niż 3 pracowników socjalnych (są to gminy wiejskie Dubieninki, Kruklanki i Pozezdrze). Przedstawione dane mogą być w niektórych przypadkach obciążone błędem, gdyż nie zostali w nich uwzględnieni kierownicy ośrodków pomocy społecznej, którzy często w mniejszych ośrodkach pełnią rolę pracownika socjalnego.

Mapa nr 17. Realizacja wymogu ustawowego zatrudnienia przez ośrodek pomocy społecznej pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących w stosunku jeden pracownik socjalny na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących

Legenda:

	Spełniają
	Nie spełniają

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Oceny zasobów pomocy społecznej

Najliczniejszą grupę pracowników zatrudnionych w jednostkach pomocy społecznej stanowią pozostali pracownicy (67,92% ogółu kadry). Są to osoby pracujące między innymi w następujących obszarach: księgowość, kadry i płace, świadczenia rodzinne i alimentacyjne, praca z klientem pomocy społecznej m.in. psycholog, prawnik, obsługa informatyczna i inne. Ważnym elementem wspierającym pracę kadry jednostek organizacyjnych pomocy społecznej było korzystanie z pomocy wolontariuszy (tj. osób, które dobrowolnie i bez wynagrodzenia wykonują świadczenia na rzecz uprawnionych organizacji i instytucji na zasadach określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie), osób zatrudnionych w ramach zatrudnienia subsydiowanego (tj. umów realizowanych na podstawie skierowań/porozumień z urzędami pracy np. robót publicznych oraz prac inwentaryzacyjnych) oraz osób odbywających staże zawodowe. W ciągu 2017 roku w ramach zatrudnienia pomocniczego zatrudnionych było:

- 101 wolontariuszy (spadek w stosunku do roku 2016 o 26,3%),
- 235 osób w ramach zatrudnienia subsydiowanego,
- 213 osób odbywających staże zawodowe.

W 2017 roku w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego działało **6 zespołów pracy socjalnej i integracji społecznej**. Zespoły te powstały na mocy artykułu 110a ustawy o pomocy społecznej, zgodnie z którym w ramach struktury organizacyjnej jednostki może zostać wyodrębniony zespół realizujący zadania ośrodka w zakresie pracy socjalnej i integracji społecznej. W skład zespołu wchodzi co najmniej 3 pracowników

socjalnych, a także inni specjaliści realizujący zadania w zakresie integracji społecznej. W województwie warmińsko-mazurskim w skład zespołów pracujących w 4 ośrodkach pomocy społecznej (gmina wiejska Braniewo, gmina miejska Ełk, gmina wiejska Lubawa oraz 3 zespoły w gminie miejskiej Działdowo) wchodziły łącznie 54 osoby (22 pracowników socjalnych oraz 30 innych specjalistów). W przyszłym roku planuje się utworzenie 3 nowych zespołów (wszystkie w gminie miejskiej Lidzbark Warmiński).

Tabela nr 9. Kadra jednostki organizacyjnej pomocy społecznej (w osobach, stan na 31 grudnia)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Potrzeby		
	Rok 2015	Rok 2016		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie	
OGÓŁEM PRACOWNICY JEDNOSTKI						
Liczba ogółem pracowników jednostki pomocy społecznej	1	3 173	3 302	3 329	3 382	3 398
KADRA KIEROWNICZA						
Ogółem kadra kierownicza (dyrektor jednostki i jego zastępcy)	2	166	164	169	169	179
W tym: (od poz. 3 do poz. 4)						
Wykształcenie wyższe	3	153	151	157	158	159
Specjalizacja z organizacji pomocy społecznej	4	159	159	161	162	164
PRACOWNICY SOCJALNI						
Ogółem	5	927	925	899	908	911
W tym: pracownicy socjalni ogółem zatrudnieni z EFS	6	1	0	5	5	5
W tym: (od poz. 7 do poz. 11)						
Wykształcenie wyższe	7	623	633	637	659	665
Wykształcenie średnie	8	304	292	262	249	246
Specjalizacja 1-ego stopnia w zawodzie	9	291	305	316	320	322
Specjalizacja 2-ego stopnia w zawodzie	10	110	112	148	150	157
Specjalizacja z organizacji pomocy społecznej	11	108	107	100	106	108
POZOSTALI PRACOWNICY:						
Ogółem	12	2 080	2 213	2 261	2 305	2 308
W tym: (od poz. 13 do poz. 15)						
Wykształcenie wyższe	13	1 103	1 244	1 301	1 341	1 345
Wykształcenie średnie	14	633	609	597	589	591
Inne	15	344	360	363	375	372

Tabela nr 10. Zatrudnienie pomocnicze w jednostce organizacyjnej pomocy społecznej (w osobach, w ciągu danego roku)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Potrzeby		
	Rok 2015	Rok 2016		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie	
Wolontariusze	1	186	137	101	136	141
Zatrudnienie subsydiowane (roboty publiczne, prace interwencyjne i inne)	2	283	259	235	229	208
Staże	3	220	209	213	211	212

Tabela nr 11. Zespoły pracy socjalnej i integracji społecznej w jednostce pomocy społecznej (w osobach, w ciągu danego roku)

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Potrzeby	
		Rok 2015	Rok 2016		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
Liczba zespołów	1	4	6	6	9	9
Liczba osób ogółem w zespole	2	47	55	54	67	67
W tym z wiersza 2:						
Pracownicy socjalni	3	35	37	22	27	22
Specjaliści zgodnie z art.110 ust.3 ustawy o pomocy społecznej	4	11	16	30	35	39

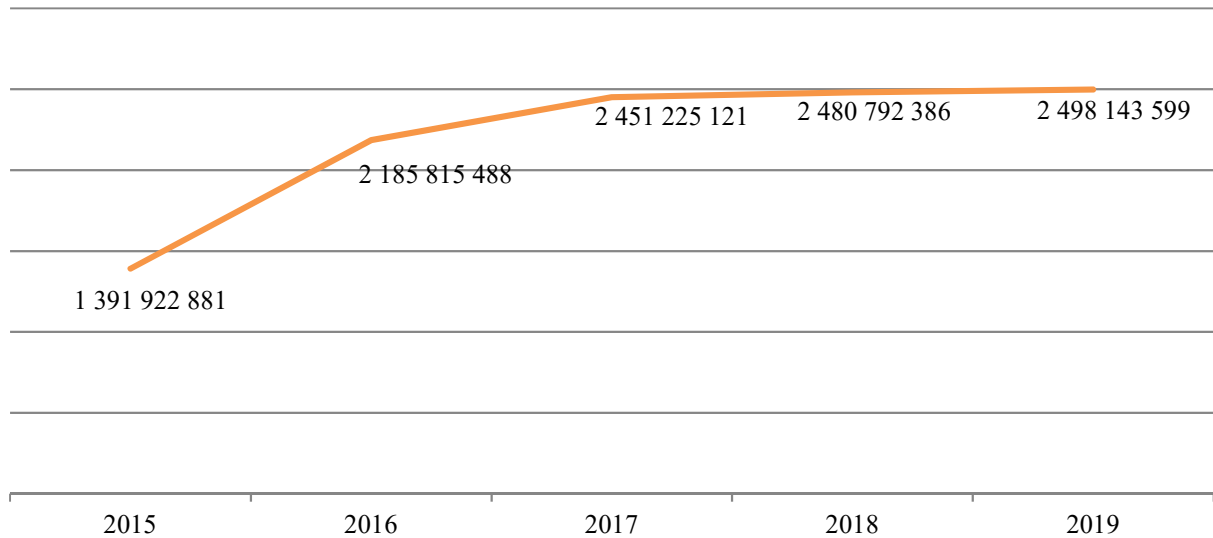
1.8 Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego

W niniejszej części dokumentu przedstawione zostały wydatki związane z realizacją zadań z obszaru szeroko rozumianej polityki społecznej, przypisanych gminom i powiatom w ramach m.in. ustawy o pomocy społecznej, ustawy o świadczeniach rodzinnych, ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów i innych, co obrazuje tabela nr 12.

Zadania własne oraz zlecone gmin i powiatów w zakresie polityki społecznej zostały przedstawione zgodnie z klasyfikacją budżetową w następujących działach: Dział 851 – Ochrona zdrowia, Dział 852 – Pomoc społeczna, Dział 853 – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej, Dział 854 – Edukacyjna opieka wychowawcza oraz w nowym Dziale 855 – Rodzina, który został wprowadzony do szczegółowej klasyfikacji budżetowej 1 stycznia 2017 r. Obok wprowadzenia nowego Działu, zmieniono również klasyfikację niektórych rozdziałów w Działach 852 i 854. **W związku z powyższym w Działach, w których dokonano zmian zablokowana została możliwość wprowadzania danych za lata 2015-2016.**

W wierszach określonych jako rozdziały klasyfikacji budżetowej przedstawione zostały środki finansowe wydatkowane przez gminę lub powiat. Natomiast w wierszach określonych, jako „budżet OPS/PCPR”, wykazane zostały dane odnoszące się tylko do środków finansowych, którymi w danym roku dysponował OPS/PCPR.

Wykres nr 5. Wydatki poniesione i planowane na zadania z zakresu polityki społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2019 (suma działów: 851, 852, 853, 854, 855) w zł.

Źródło: opracowanie własne

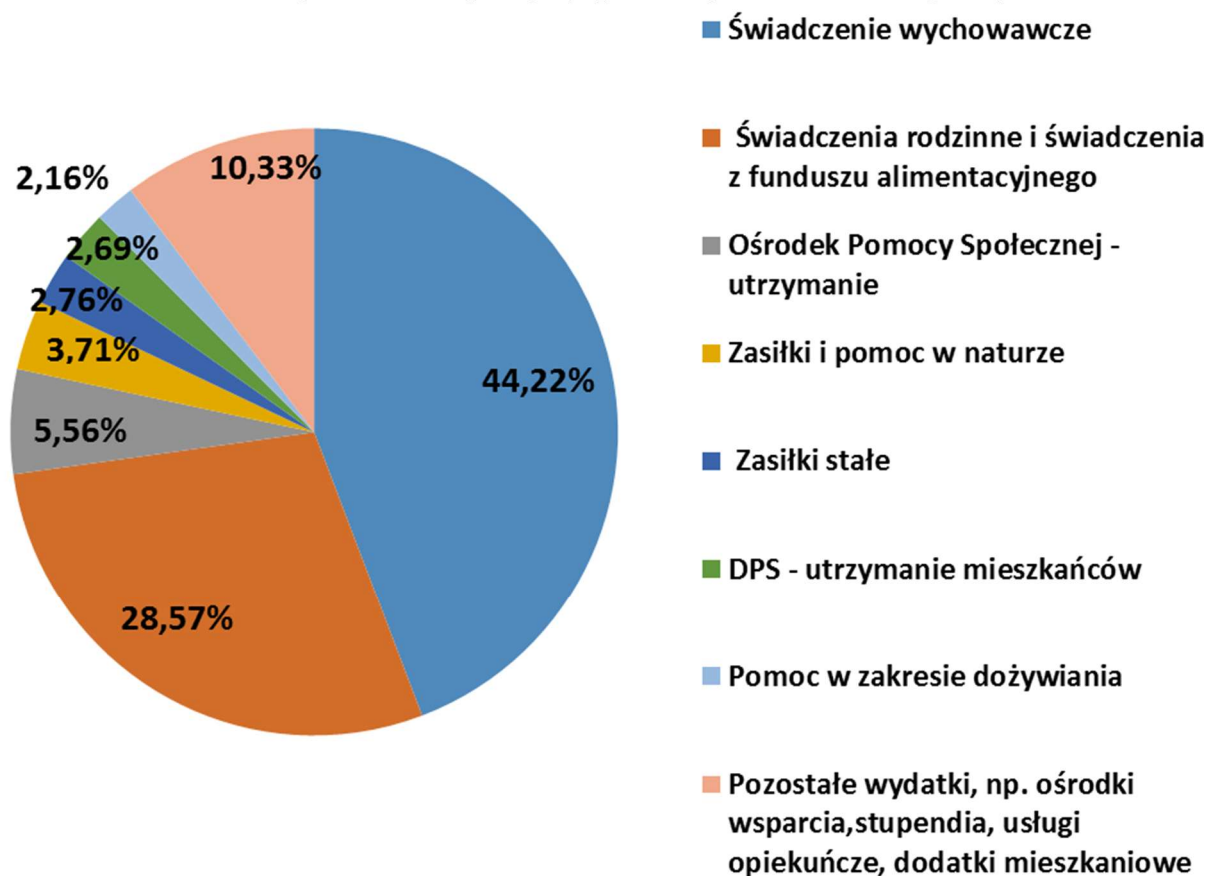
Powyższy wykres obrazuje tendencję wzrostową wydatkowania środków finansowych na zadania w obszarze polityki społecznej na przestrzeni ostatnich lat. Z prognoz jednostek samorządu terytorialnego wynika, iż wydatki na pomoc społeczną w najbliższych latach utrzymają się na zbliżonym poziomie.

W 2017 roku łączna wysokość środków wydatkowanych przez samorządy gminne i powiatowe na zadania własne i zlecone w obszarze polityki społecznej wyniosła **2.451.225 tys. zł**, z czego **1.860.855 tys. zł** to wydatki poniesione przez OPS-y i PCPR-y. **Jest to prawie 11% wzrost względem 2016 roku.**

Szczegółowe dane na temat wydatków w gminach, powiatach i miastach na prawach powiatów prezentują trzy poniższe wykresy.

ŚRODKI FINANSOWE WYDATKOWANE PRZEZ GMINY

Wykres nr 6. Struktura wydatków na politykę społeczną w 2017 roku – gminy

Źródło: opracowanie własne

Na powyższym wykresie przedstawiono najwyższe w wymiarze procentowym wydatki na politykę społeczną poniesione przez gminy w roku 2017.

Prawie połowa środków finansowych spośród 1.800.439 tys. zł, przeznaczanych przez gminy na zadania z zakresu polityki społecznej, wydatkowana została na świadczenia wychowawcze (796.204 tys. zł). Wydatki na ten cel w kolejnych latach utrzymują się na podobnym poziomie. Na drugim miejscu znalazły się wydatki gmin na **wypłatę świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego** – 514.454 tys. zł. Ta grupa wydatków rośnie nieprzerwanie od 2015 roku.

W roku 2017, podobnie jak w roku 2016, **wiele gmin wskazało na wzrost środków przeznaczanych na finansowanie kosztów pobytu osób umieszczanych w domach pomocy społecznej.** Koszt, jaki poniosły gminy w powyższym zakresie wzrósł **o ponad 19% w stosunku do roku 2016 i aż o 30% względem 2015 roku.** Obowiązek współfinansowania kosztów pobytu mieszkańców danej gminy w DPS wciąż powoduje rosnące wydatki na realizację tego zadania.

Ponad 1,500% wzrost wydatków wykazały gminy w **rozdziale 85395 - Pozostała działalność**, z którego wydatkowane są środki unijne. Spowodowane jest to wzrostem aktywności jednostek samorządu terytorialnego w konkursach ogłaszanych ze środków RPO WiM 2014-2020.

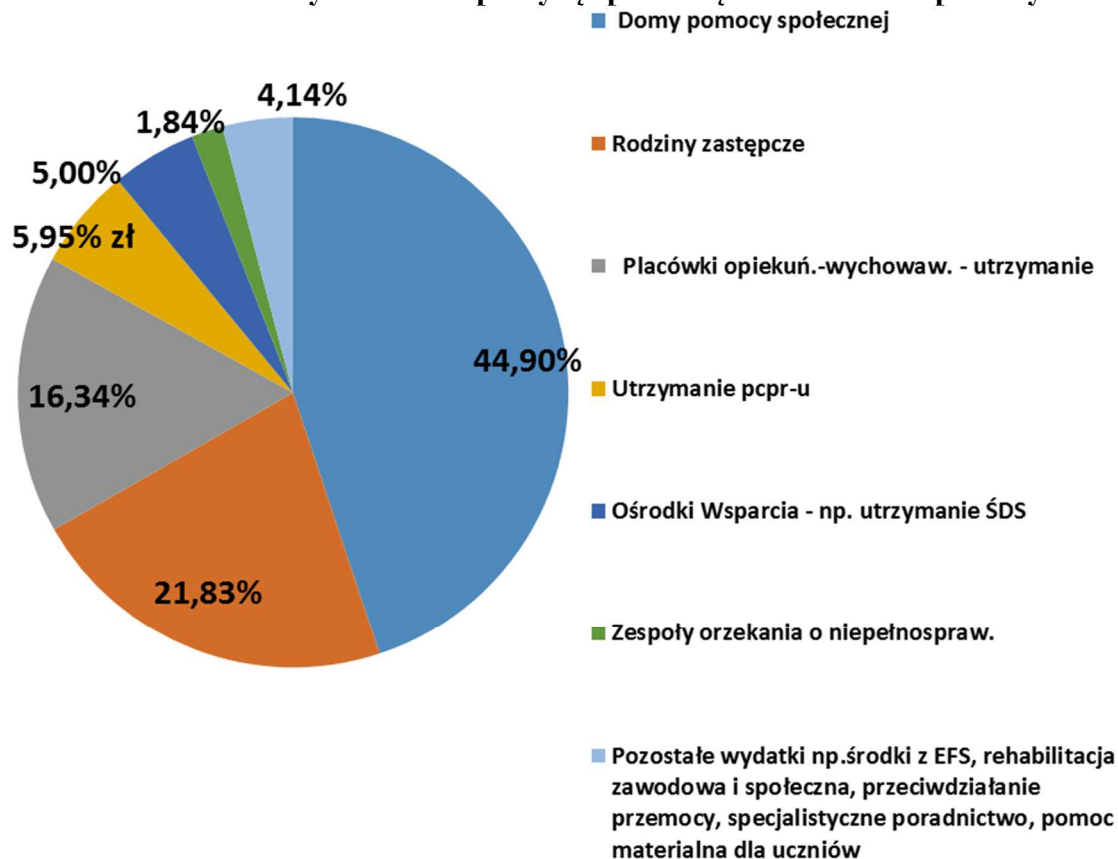
Największy spadek wydatków (**10,1%**) względem 2016 roku odnotowano w **rozdziale 85215 - Dodatki mieszkaniowe**, co wiąże się z poprawą sytuacji ekonomicznej rodzin w Polsce i spadającym bezrobociem.

Najmniej środków finansowych w roku oceny wydatkowano na: specjalistyczne poradnictwo (85220), centra integracji społecznej (85232), usuwanie skutków klęsk żywiołowych

(85278), rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych (85311) oraz dziennych opiekunów (85507).

ŚRODKI FINANSOWE WYDATKOWANE PRZEZ POWIATY

Wykres nr 7. Struktura wydatków na politykę społeczną w 2017 roku – powiaty

Źródło: opracowanie własne

Środki finansowe przeznaczone na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej, wydatkowane przez 19 powiatów województwa warmińsko-mazurskiego **wyniosły w 2017 r. 245.978 tys. zł (wzrost o 0,06% względem 2016 roku).**

Wśród kosztów powiatów w roku oceny dominują **wydatki na domy pomocy społecznej, stanowiąc niemal połowę ogółu kosztów przeznaczanych na politykę społeczną** – 110.455 tys. zł. Największe wydatki na prowadzenie domów pomocy społecznej w wysokości 23 mln zł, podobnie jak w roku ubiegłym, wykazał powiat olsztyński, który prowadzi 6 domów pomocy społecznej dla 649 osób. Wzrost wydatków na utrzymanie i prowadzenie domów pomocy społecznej spowodowany jest stałym zwiększaniem się liczby osób przebywających w domach pomocy społecznej, co wynika z zachodzących przemian demograficznych, a także z corocznego wzrostu kosztów utrzymania mieszkańców.

Do zadań własnych powiatu nałożonych ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej należy m.in.: zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. **Wśród wydatków ponoszonych przez powiaty koszty związane z organizacją pieczy zastępczej znalazły się na drugim miejscu:**

- rodziny zastępcze (53.699 tys. zł),
- placówki opiekuńczo-wychowawcze (40.191 tys. zł),

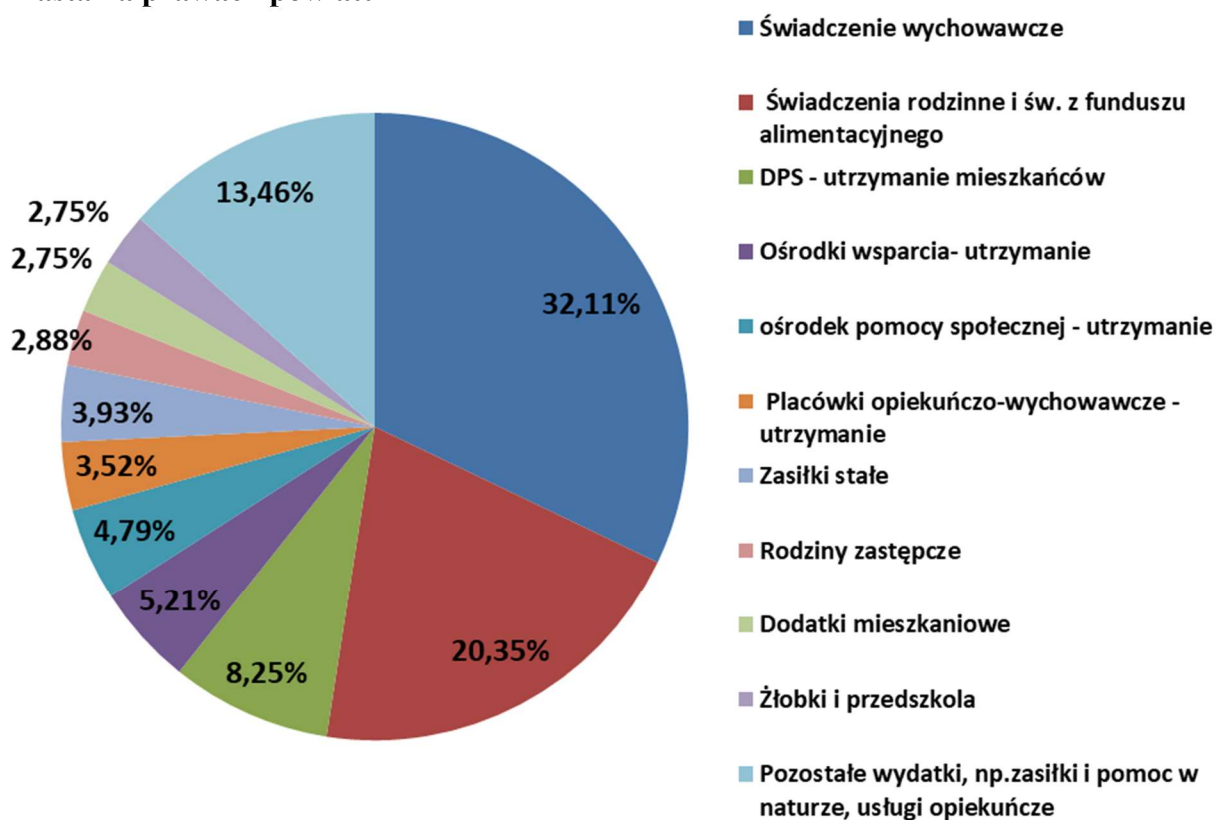
- wspieranie rodziny (366 tys. zł).

W stosunku do 2016 roku wydatki na wspieranie rodziny wzrosły w roku oceny o ponad 3 mln zł. W prognozach na 2018 i 2019 rok przewiduje się dalszy wzrost wydatków na ten cel.

W dalszej kolejności znalazły się wydatki na: utrzymanie powiatowych centrów pomocy rodzinie (14.625 tys. zł), utrzymanie ośrodków wsparcia (12.302 tys. zł). Koszty rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych pokrywane są w zdecydowanej większości ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Jednak ze względu na to, iż nie wchodzi one do budżetu powiatu, nie zostały wykazane w wyżej prezentowanym wykresie. Środki PFRON zostały wykazane w tabeli nr 5.

ŚRODKI FINANSOWE WYDATKOWANE PRZEZ MIASTA NA PRAWACH POWIATU

Wykres nr 8. Struktura najważniejszych wydatków na politykę społeczną w 2017 roku – miasta na prawach powiatu

Źródło: opracowanie własne

W roku oceny dwa miasta na prawach powiatu (Olsztyn i Elbląg) na zadania z zakresu polityki społecznej wydatkowały łącznie kwotę 404.807 tys. zł. Wśród wydatków miasta Olsztyn i miasta Elbląg (podobnie jak w gminach), w 2017 roku dominują wydatki na związane z Programem Rodzina 500+ (142.120 tys. zł) Na drugim miejscu znalazły się świadczenia rodzinne stanowiąc ponad 82.359 tys. zł. Kolejną pozycję zajmują wydatki na prowadzenie i utrzymanie domów pomocy społecznej 33.387 tys. zł. Budżet tych jednostek obciążają również wydatki na prowadzenie i utrzymanie ośrodków wsparcia 21.082 tys. zł oraz utrzymanie ośrodka pomocy społecznej 19.398 tys. zł.

Tabela nr 12. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego (zadania własne i zadania zlecone) w zł.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Potrzeby		
	Rok 2015	Rok 2016		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie	
OGÓŁEM						
OGÓŁEM (działy)	1	X	X	2 451 225 121	2 480 792 386	2 498 143 599
W tym: w budżecie OPS/PCPR	2	X	X	1 860 855 163	1 890 273 129	1 906 054 745
851 - OCHRONA ZDROWIA						
85153 - Przeciwdziałanie narkomanii	3	1 001 049	964 802	1 096 569	1 282 959	1 277 920
w tym: w budżecie OPS / PCPR	4	138 393	146 500	166 044	207 852	208 273
85154 - Przeciwdziałanie alkoholizmowi	5	21 898 615	21 840 074	23 082 590	24 202 427	24 283 977
w tym: w budżecie OPS / PCPR	6	3 319 339	3 706 423	3 750 641	3 845 665	3 953 597
852 - POMOC SPOŁECZNA						
85202 - Domy pomocy społecznej	7	167 316 174	172 693 223	192 201 135	197 354 374	199 756 841
w tym: w budżecie OPS / PCPR	8	36 071 973	40 223 918	48 383 036	53 349 396	54 884 820
85203 - Ośrodki Wsparcia	9	65 190 592	65 354 071	66 259 799	71 429 552	72 176 875
w tym: w budżecie OPS / PCPR	10	16 878 233	18 710 267	19 176 359	22 103 642	22 316 839
85205 - Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	11	2 235 786	2 073 215	2 156 793	2 117 586	2 194 153
w tym: w budżecie OPS / PCPR	12	1 645 888	1 650 536	1 699 755	1 641 477	1 718 180
85213 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej	13	10 305 511	11 474 463	11 532 951	12 241 772	12 348 621
w tym: w budżecie OPS / PCPR	14	9 408 733	10 412 914	10 542 276	11 263 424	11 360 855

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Potrzeby	
		Rok 2015	Rok 2016		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
85214 - Zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (od roku 2017)	15	X	X	76 545 906	74 361 473	74 776 073
w tym: w budżecie OPS / PCPR	16	X	X	75 104 217	72 921 184	73 336 384
85215 - Dodatki mieszkaniowe	17	46 114 411	41 237 368	37 064 783	38 759 582	38 678 894
w tym: w budżecie OPS / PCPR	18	36 647 665	31 785 701	28 740 610	29 876 493	29 997 158
85216 - Zasiłki stałe	19	58 651 507	65 234 269	61 516 712	59 113 911	59 965 703
w tym: w budżecie OPS / PCPR	20	58 634 963	65 206 801	61 415 710	59 111 906	59 828 703
85218 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	21	13 361 799	13 788 896	14 625 683	15 088 502	15 367 266
w tym: w budżecie OPS/PCPR	22	13 301 846	13 779 966	14 614 507	15 076 505	15 352 266
85219 - Ośrodek Pomocy Społecznej	23	107 548 446	111 860 975	119 421 405	123 582 444	125 507 757
w tym: w budżecie OPS/PCPR	24	107 511 661	111 843 948	119 402 553	123 549 230	125 459 215
85220 - Specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	25	1 308 001	1 435 092	1 424 595	1 619 617	1 976 514
w tym: w budżecie OPS / PCPR	26	1 092 078	1 243 592	1 320 663	1 409 357	1 766 341
85228 - Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	27	28 107 031	30 309 262	36 384 765	39 241 305	40 192 346
w tym: w budżecie OPS / PCPR	28	26 459 897	28 445 180	27 897 047	30 148 006	31 036 498
85230 - Pomoc w zakresie dożywiania	29	X	X	45 896 725	44 462 525	44 742 258
w tym: w budżecie OPS / PCPR	30	X	X	43 167 626	41 750 877	42 030 610
85231 - Pomoc dla cudzoziemców	31	30 200	29 000	40 631	55 431	50 631
w tym: w budżecie OPS / PCPR	32	30 200	29 000	38 810	39 750	28 600

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Potrzeby	
		Rok 2015	Rok 2016		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
W tym (z wiersza 31): Wydatki na pomoc dla cudzoziemców w celu integracji ze środowiskiem (cudzoziemcy, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą)	33	3 800	6 000	0	14 800	10 000
w tym: w budżecie OPS / PCPR	34	3 800	6 000	21 210	29 950	10 000
85232 - Centra Integracji Społecznej	35	770 440	1 113 274	1 304 064	1 378 855	1 383 310
w tym: w budżecie OPS / PCPR	36	129 460	122 995	119 942	179 733	199 188
85278 - Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	37	128 214	245 772	365 737	118 483	70 000
w tym: w budżecie OPS / PCPR	38	128 214	245 772	365 737	118 483	70 000
85295 - Pozostała działalność	39	X	X	14 649 801	14 825 418	13 758 502
w tym: w budżecie OPS / PCPR	40	X	X	8 962 597	9 116 430	7 939 257
853 - POZOSTAŁE ZADANIA W ZAKRESIE POLITYKI SPOŁECZNEJ						
85311 - Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	41	2 782 383	3 094 897	2 926 294	3 108 173	3 121 971
w tym: w budżecie OPS / PCPR	42	246 672	300 093	378 089	395 103	395 093
85321 - Zespoły orzekania o niepełnosprawności	43	6 014 827	5 873 670	5 739 460	5 559 780	5 594 377
w tym: w budżecie dyspozycji OPS / PCPR	44	4 653 205	4 644 100	4 719 408	4 573 536	4 608 133
85324 - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	45	820 703	779 923	764 232	831 407	837 669
w tym: w budżecie OPS / PCPR	46	463 902	479 988	510 531	422 035	523 297
85395 - Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	47	9 131 168	4 003 345	13 471 982	20 893 194	21 751 635

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Potrzeby	
		Rok 2015	Rok 2016		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
w tym: w budżecie OPS / PCPR	48	1 999 378	488 704	3 259 608	9 456 837	11 448 467
854 - Edukacyjna opieka wychowawcza						
85415 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym (od roku 2017)	49	X	X	30 787 894	30 626 129	30 484 048
w tym: w budżecie OPS / PCPR	50	X	X	10 556 479	10 794 366	10 894 499
85416 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym	51	X	X	960 016	1 034 429	1 036 165
w tym: w budżecie OPS / PCPR	52	X	X	6 850	13 000	13 000
855 - Rodzina						
85501 - Świadczenie wychowawcze	53	X	X	938 325 189	929 773 301	934 325 021
w tym: w budżecie OPS / PCPR	54	X	X	779 622 043	777 140 329	781 353 373
85502 - Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	55	X	X	596 813 159	597 170 551	600 959 321
w tym: w budżecie OPS / PCPR	56	X	X	503 533 622	509 358 275	512 016 813
85504 - Wspieranie rodziny	57	X	X	8 838 863	10 014 888	10 073 376
w tym: w budżecie OPS / PCPR	58	X	X	7 987 381	9 210 150	9 268 638
85505 - Tworzenie i funkcjonowanie żłobków	59	X	X	17 533 098	19 980 310	19 639 765
w tym: w budżecie OPS / PCPR	60	X	X	153 620	167 142	170 017
85506 - Tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych	61	X	X	235 290	287 790	297 090
w tym: w budżecie OPS / PCPR	62	X	X	14 650	14 650	14 650

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Potrzeby	
		Rok 2015	Rok 2016		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie
85507 - Dzienni opiekunowie	63	X	X	484 720	484 720	484 720
w tym: w budżecie OPS / PCPR	64	X	X	0	0	0
85508 - Rodziny zastępcze	65	X	X	72 214 623	77 161 263	77 768 910
w tym: w budżecie OPS / PCPR	66	X	X	69 706 950	74 076 833	74 679 959
85510 - Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	67	X	X	56 559 657	62 630 235	63 261 890
w tym: w budżecie OPS / PCPR	68	X	X	15 537 802	18 941 463	19 182 022

1.9 Aktywność projektowo-konkursowa jednostki organizacyjnej pomocy społecznej

Poza ustawowymi zadaniami z zakresu pomocy społecznej, samorządy gminne i powiatowe realizują wiele innych programów i projektów, których zasadniczym celem jest poprawa sytuacji zawodowej, społecznej i rodzinnej, w tym polepszenie warunków życia osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Tego typu projekty realizowane są zwłaszcza przez instytucje pomocy społecznej, administrację samorządową, organizacje pozarządowe i instytucje rynku pracy.

W niniejszym dziale przedstawiono informacje odnoszące się do projektów i programów z zakresu pomocy i integracji społecznej realizowanych przez gminy, powiaty, jednostki organizacyjne pomocy społecznej, organizacje pozarządowe działające na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego. Przedstawione dane odnoszą się do informacji o liczbie osób objętych działaniami w ramach:

- projektów współfinansowanych lub finansowanych ze środków unijnych,
- programów resortowych ogłaszanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej,
- programów osłonowych.

PROJEKTY WSPÓLFINANSOWANE ZE ŚRODKÓW UNIJNYCH

Zgodnie z danymi zawartymi w formularzu OZPS w roku oceny zaobserwowano ponad czterokrotny wzrost liczby realizowanych projektów finansowanych ze środków unijnych, tj. z 17 w roku 2016 do 72 w roku 2017. Realizatorami projektów były 53 gminy (39%) w województwie. Powodem tej sytuacji był m.in. wzrost liczby konkursów ogłaszanych w 2017 roku w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, jak i znaczne zwiększenie uczestnictwa jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w tych konkursach

Wykorzystanie środków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 w zakresie Osi priorytetowej 11 „Włączenie społeczne” następuje stopniowo. W 2017 roku podpisano 134 umowy na realizację projektów skierowanych do osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym na łączną kwotę

dofinansowania ponad 142 mln zł, z czego dofinansowanie w łącznej kwocie bliskiej 18 mln zł otrzymało 19 gmin i 5 powiatów.

Jednostki organizacyjne pomocy społecznej wykazały, że w 2018 roku na ich obszarach, realizowane będą 84 projekty finansowane ze środków unijnych, w których uczestniczyć będzie 3.378 osób. Można przypuszczać, że w kolejnych latach liczba projektów oraz liczba ich beneficjentów będzie wzrastała wraz z ogłaszaniem i rozstrzygnięciem kolejnych konkursów.

UDZIAŁ W KONKURSACH OGŁASZANYCH PRZEZ MRPiPS

Oprócz funduszy europejskich źródłem pozyskiwania środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań na rzecz osób i rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej, są konkursy ogłaszane przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Zgodnie z danymi zawartymi w formularzu OZPS można zaobserwować stosunkowo stały poziom aktywności samorządów gminnych i powiatowych w realizacji projektów konkursowych ogłaszanych przez MRPiPS – odpowiednio w latach 2015, 2016, 2017 zrealizowano 148, 154 i 128 projektów w ramach ww. konkursów. Prognoza na rok po ocenie (2018) wskazuje na utrzymanie się dotychczasowej tendencji – szacuje się, że liczba złożonych wniosków konkursowych wyniesie 134.

Wpływ na duże zainteresowanie środkami Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej może mieć wymiana doświadczeń pomiędzy samorządami, które od lat z powodzeniem ubiegają się i otrzymują środki wspierające realizację istotnych zadań z zakresu polityki społecznej.

W projektach realizowanych w ramach konkursów ogłaszanych przez MRPiPS w roku oceny brało udział 2.687 osób, natomiast w prognozie roku następnego można zauważyć spadek liczby potencjalnych uczestników objętych tego rodzaju zadaniami – do 1.481 osób. W roku 2017, podobnie jak w latach ubiegłych największa ilość jednostek z terenu województwa warmińsko-mazurskiego otrzymała dofinansowanie w ramach programu „Asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej” – edycja 2017.

Tabela nr 13. Informacja nt. podmiotów z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, które uzyskały dofinansowanie w ramach konkursów ogłaszanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w 2017 roku

WYSZCZEGÓLNIENIE		Liczba jednostek, które uzyskały dofinansowanie	Łączna kwota przyznanych dotacji (w zł)
Program	Konkurs		
"Asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej"	„Asystent rodziny”	108	2.589.649
	„Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej”	21	1.488.827
„Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu – nowy wymiar 2020”	„Nowe horyzonty aktywnej integracji w środowisku lokalnym – animacja, edukacja, aktywizacja na rzecz zmniejszenia wykluczenia społecznego – edycja 2017”	1	80.000
„Program Wspierający Rozwiązywanie Problemu Bezdomności”, Edycja 2017		4	335.000
„Oparcie Społeczne dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi” w 2017 r.		3	190.967
"Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie" – edycja 2017 r.		5	180.450
Resortowy program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 "MALUCH - edycja 2017" (moduł 1)		8	2.109.066
Resortowy program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 "MALUCH - edycja 2017" (moduł 2)		11	851.900
	Moduł I	8	1.155.828

Program Wieloletni „Senior-WIGOR” na lata 2015–2020 – Edycja 2017”	Moduł II	8	602.679
"Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014 – 2020" edycja 2017”	Priorytet I	6	666.828
	Priorytet II	10	1.133.135
	Priorytet III	1	158.400
	Priorytet IV	2	363.923

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

UDZIAŁ W PROGRAMACH OSŁONOWYCH

W ramach programów osłonowych podejmowano działania mające na celu:

- poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
- wsparcie społeczności romskiej.

Na podstawie danych z OZPS można stwierdzić, że programami osłonowymi w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2017 objętych było 16.717 osób. W latach 2015-2016 liczba odbiorców tych programów utrzymywała się na podobnym poziomie. Zgodnie z prognozą, w roku 2018 planuje się utrzymanie dotychczasowych tendencji.

Programem osłonowym realizowanym przez wszystkie gminy województwa warmińsko-mazurskiego jest program rządowy „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. W 2017 roku wsparciem Programu zostało objętych 65.241 osób (pomoc w formie zasiłku i posiłku). Jest to znacznie mniej niż w 2016 roku, gdzie wsparciem objęto 73.968 osób (spadek o 8.727 osób). Z informacji gmin wynika, iż spadek ten spowodowany jest uruchomieniem w 2016 roku Programu Rodzina 500+, który przyczynił się do poprawy warunków materialnych rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej. W roku 2018 przewiduje się dalszy spadek korzystających do 64.498 osób (spadek o 743 osoby).

Więcej informacji nt. programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” znajduje się w innej części dokumentu tj. Rozdział pt. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia (Gmina – zadania ośrodków pomocy społecznej).

1.10 Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia

Realizując zapisy ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, organy administracji publicznej mogą wspierać lub powierzać realizację zadań publicznych, mających charakter działalności pożytku publicznego, organizacjom pozarządowym i innym uprawnionym podmiotom. Sferę zadań mających charakter działalności pożytku publicznego, określa art. 4 ust. 1 ww. ustawy, który wymienia 33 rodzaje zadań możliwych do zlecenia organizacjom pozarządowym. W roku 2017 liczba 380 organizacji pozarządowych współpracujących z samorządami gminnymi i powiatowymi pozostawała na zbliżonym poziomie w stosunku do roku ubiegłego (391).

Podjętą w 2017 r. współpracę samorządów lokalnych z organizacjami pozarządowymi w zakresie polityki społecznej obrazuje tabela nr 14.

Jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej w sporządzonych sprawozdaniach jednostkowych, wykazały następujące obszary współpracy:

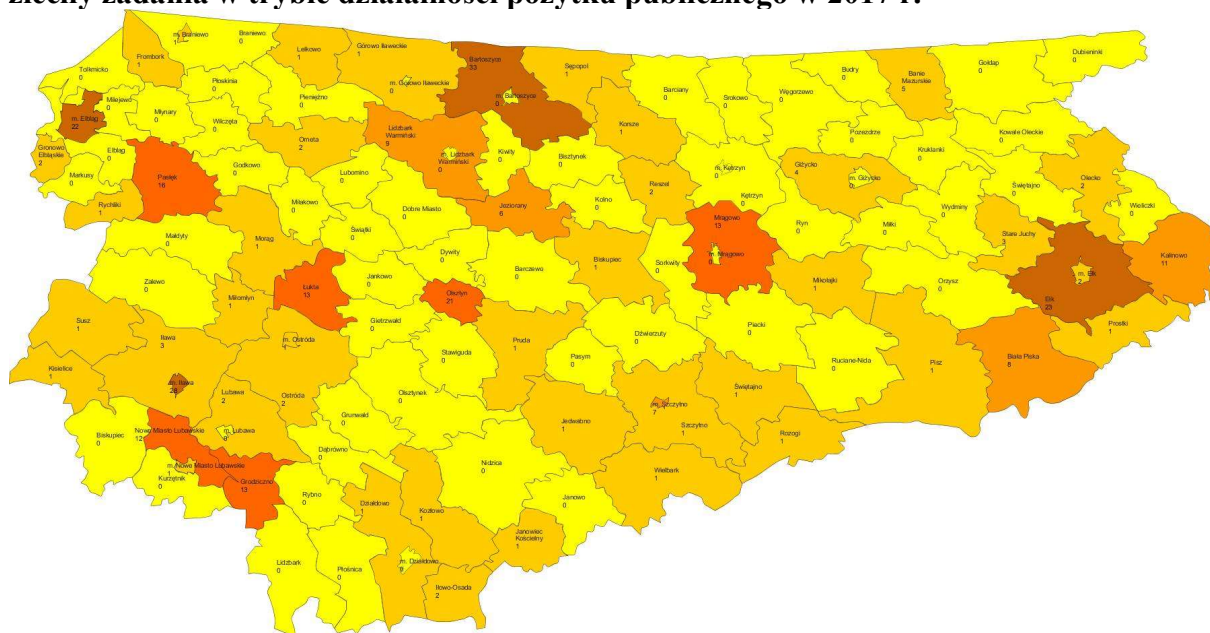
1. pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób,
2. wspieranie rodzin i systemu pieczy zastępczej,
3. działalność na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
4. działalność na rzecz osób niepełnosprawnych,
5. przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym.

Zlecanie zadań w trybie działalności pożytku publicznego

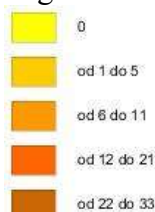
Zlecanie realizacji ww. zadań w trybie działalności pożytku publicznego odbywa się najczęściej po przeprowadzeniu otwartego konkursu ofert.

Na 135 jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej (w tym miasto Olsztyn i miasto Elbląg wykonujące zadania gminy i powiatu) 70 wykazało współpracę ich samorządów lokalnych z organizacjami pozarządowymi w formie zlecania zadań w trybie działalności pożytku publicznego. Należy wyciągnąć wniosek, że w dalszym ciągu jest to najczęściej stosowana forma współpracy samorządów terytorialnych (52% samorządów) z organizacjami pozarządowymi.

Mapa nr 18. Liczba organizacji pozarządowych, którym samorzady gminne (w tym dwa miasta na prawach powiatu, tj. Olsztyn i Elbląg) województwa warmińsko-mazurskiego zleciły zadania w trybie działalności pożytku publicznego w 2017 r.

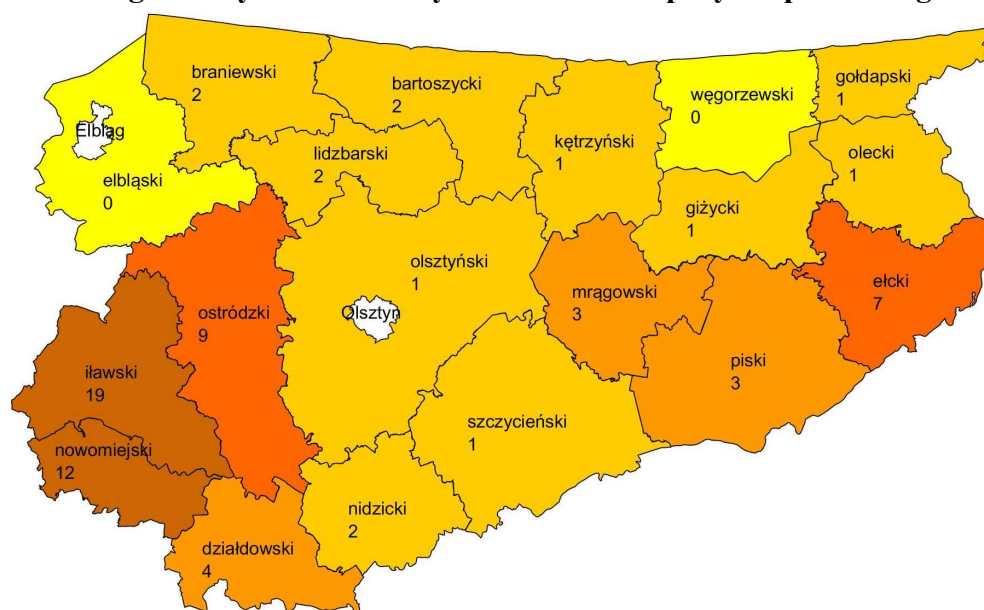

Legenda:

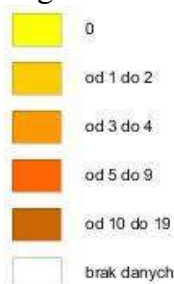

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

Mapa nr 19. Liczba organizacji pozarządowych, którym samorządy powiatowe województwa warmińsko-mazurskiego zleciły zadania w trybie działalności pożytku publicznego w 2017 r.

Legenda:

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

W roku 2017 gminy i powiaty w województwie warmińsko-mazurskim zawarły 481 umów z 363 organizacjami pozarządowymi na realizację zadań w ww. obszarach. Największą aktywnością w 2017 r. w tym zakresie wykazała się gmina miejska Bartoszyce (58 umów), gmina wiejska Iława (36 umów) oraz miasto Olsztyn (35 umów).

Z analizy sprawozdań jednoznacznie wynika, że z roku na rok rośnie zarówno liczba organizacji, którym zlecono zadania, jak i liczba zawartych umów. W roku 2017 liczba organizacji, którym zlecono zadania wzrosła o ponad 13% w stosunku do 2015 roku, zaś liczba zawartych umów w analogicznym okresie wzrosła o blisko 17%.

Z reguły te same jednostki samorządu terytorialnego, które zawarły umowy z organizacjami pozarządowymi na realizację zadań z zakresu polityki społecznej w 2016 roku i wcześniej, zaplanowały tego typu działania również w roku 2018 – planuje się zawarcie 518 umów z 389 organizacjami.

Łączna kwota dotacji przekazanych w 2017 r. przez samorządy lokalne na zlecenie zadań w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w obszarze pomocy i wsparcia, wyniosła 74.359 tys. zł. Jest to wartość blisko 5 mln wyższa niż w roku 2016. W prognozach na 2018 rok przewiduje się, że łączna kwota przekazanych dotacji pozostanie na bardzo zbliżonym poziomie do roku 2017.

Wysokość środków przekazanych przez poszczególne samorządy lokalne w 2017 r. była bardzo zróżnicowana, przy czym najniższa suma przekazanych wówczas dotacji wyniosła 2.100 zł (powiat ełcki oraz gmina Frombork), a najwyższa 19.340 tys. zł (miasto Olsztyn). Powyższe dotacje przeznaczono m.in. na przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym, przeciwdziałanie

przemocy w rodzinie, wsparcie osób bezdomnych, rehabilitację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych, prowadzenie noclegowni dla osób bezdomnych i najuboższych, aktywizację osób starszych, usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, warsztaty terapii zajęciowej, a także na prowadzenie placówek pomocy społecznej. Informacja nt. zlecenia zadań do realizacji organizacjom pozarządowym przez samorząd województwa znajduje się w rozdziale 2.4.

Zlecenie zadań w trybie zamówień publicznych:

W 2017 r., podobnie jak w roku 2016 r., niewielka liczba samorządów lokalnych (8 – co stanowi 6% wszystkich samorządów) zleciła **zadania w trybie zamówień publicznych** ogółem 10 pojedynczym organizacjom pozarządowym. W stosunku do 2016 r. liczba organizacji, którym zlecono zadania w trybie zamówień publicznych utrzymała się na tym samym poziomie.

Łączna wartość dotacji przekazanych organizacjom pozarządowym w trybie zamówień publicznych w 2017 roku znacznie zmalała w stosunku do 2016 r., tj. z 5.708 tys. zł do 1.548 tys. zł. Powyższa sytuacja spowodowana jest tym, że miasto Olsztyn w roku oceny nie zleciło zadań w trybie zamówień publicznych. Podobnej sytuacji należy spodziewać się rok po ocenie.

Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze:

W roku 2017, podobnie jak w roku 2016, **dwadzieścia dwa samorządy gminne** zleciły realizację **usług opiekuńczych** o łącznej wartości przekazanych **dotacji 15.739 tys. zł**. Zawarto w tym celu umowy z 25 podmiotami trzeciego sektora. Najwyższą wartość dotacji na zlecenie usług opiekuńczych wykazały gminy miejskie Olsztyn i Elbląg, odpowiednio 4.604 tys. zł i 2.866 tys. zł. Zarówno w kwestii liczby organizacji, którym zostaną zlecone usługi opiekuńcze, jak i wartości przekazanych dotacji prognozy na 2018 r. pozostają na zbliżonym poziomie.

W dalszym ciągu tylko pojedyncze samorządy (3) zawierają umowy z organizacjami pozarządowymi na zlecenie **specjalistycznych usług opiekuńczych**. Od 2014 roku niezmienna jest niewielka liczba 2-4 podmiotów trzeciego sektora, z którymi zawierane są umowy na realizację specjalistycznych usług opiekuńczych. Najwyższą wartość przekazanych dotacji w 2017 r. na powyższy cel wykazała gmina miejska Olsztyn, tj. 543 tys. zł.

Jest to wartość dużo wyższa od pozostałych dwóch samorządów, tj. gmina wiejska Ełk w roku oceny przekazała dotację w wysokości 15 tys. zł, a gmina miejska Bartoszyce mimo zawartej umowy nie przekazała żadnych środków finansowych, ponieważ nie zgłoszono zapotrzebowania na tego typu usługi.

Ogólna kwota dotacji przekazanych w województwie warmińsko-mazurskim na realizację specjalistycznych usług opiekuńczych w roku oceny była wyższa o 543 tys. zł od roku poprzedniego, tj. w 2016 r. na realizację specjalistycznych usług opiekuńczych zleconych do realizacji organizacjom pozarządowym samorządy lokalne przekazały 15 tys. zł, a w roku oceny 558 293 zł. Na znaczny wzrost środków wpływ miało zlecenie w 2017 r. specjalistycznych usług opiekuńczych przez gminę miejską Olsztyn, co nie było praktykowane w latach poprzednich. Prognozy na rok 2018 pozostają na poziomie zbliżonym do roku oceny.

W związku z tym, że formularz Oceny zasobów pomocy społecznej nie wymagał wskazania, w jakim trybie samorządy zlecały usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze, nie jest możliwe określenie czy był to tryb działalności pożytku publicznego czy zamówień publicznych.

Prowadzenie placówki pomocy społecznej:

Od 2015 r. corocznie ok. 30 samorządów zleca organizacjom pozarządowym **prowadzenie placówek pomocy społecznej**, w tym m.in. domów pomocy społecznej, środowiskowych domów samopomocy, noclegowni dla osób bezdomnych, placówek opiekuńczo-wychowawczych o charakterze socjalizacyjnym oraz typu rodzinnego itp.

W roku 2017 prowadzenie placówek pomocy społecznej zlecono **71 organizacjom** pozarządowym na łączną kwotę przekazanych **dotacji 51.709 tys. zł**. Najwięcej środków, tj. 14.968 tys. zł wydatkowano w gminie miejskiej Olsztyn, gdzie w celu prowadzenia placówek pomocy

społecznej zawarto umowy z 13 podmiotami trzeciego sektora. Prognozy na 2018 r. są bardzo zbliżone do sytuacji w 2017 r.

Najczęściej podejmowaną formą współpracy finansowej jest zlecenie zadań w trybie działalności pożytku publicznego – corocznie ok. 69 samorządów lokalnych podejmuje współpracę tego typu z podmiotami trzeciego sektora. Widoczny jest systematyczny wzrost liczby organizacji pozarządowych, którym zlecane są zadania w obszarze pomocy społecznej i wsparcia (od 320 w roku 2015 do 363 w roku 2017). W ślad za tym rośnie liczba zawieranych umów oraz wysokość środków finansowych przekazywanych z budżetów samorządów gminnych i powiatowych (rok 2015 – 414 umów na łączną kwotę przekazanych dotacji 71.903 tys. zł; rok 2017 – 481 umów na łączną kwotę przekazanych dotacji 74.359 tys. zł).

Wiele gmin miejskich, miejsko-wiejskich i powiatów (m.in. Elbląg, Olsztyn, Ełk, Bartoszyce, Grodziczno, Iława, Kalinowo, Łukta, Mrągowo, Nowe Miasto Lubawskie, Pasłęk, Szczytno) wykazało wieloletnią współpracę z organizacjami pozarządowymi, polegającą na zleceniu zadań w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego, zleceniu prowadzenia placówek pomocy społecznej oraz realizacji usług opiekuńczych.

Najmniej powszechną formą współpracy jest zlecenie specjalistycznych usług opiekuńczych. Wynika to z faktu, iż w wielu środowiskach lokalnych nie występuje zapotrzebowanie na tego typu usługi.

W częściach opisowych wypełnianych przez OPS-y i PCPR-y daje się zauważyć, że organizacje pozarządowe stopniowo zdobywają coraz większe znaczenie. Wraz ze wzrostem ich liczby, zasobności i profesjonalizmu stają się znaczącym partnerem dla samorządu, realizatorem zadań publicznych i pomysłodawcą wielu inicjatyw.

Warto pamiętać, że współpraca jednostek samorządu terytorialnego oraz jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej w województwie warmińsko-mazurskim z organizacjami pozarządowymi często przybiera postać pozafinansową i polega m.in. na działaniach w zakresie dostarczania i dystrybucji żywności z programu FEAD, zabezpieczenia podopiecznych w odzież, leki, środki opatrunkowe i higieniczne, współorganizowaniu konferencji, szkoleń, spotkań integracyjnych, pikników, zbiórek żywności itp.

W kontekście zachodzących przemian demograficznych, skutkujących starzeniem się społeczeństwa, w kolejnych latach należy spodziewać się wzrostu zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, a także rozwoju infrastruktury społecznej zapewniającej codzienne i całodobowe wsparcie osobom starszym. W tym obszarze należy upatrywać szans rozwoju dla organizacji pozarządowych oraz podmiotów ekonomii społecznej.

Tabela nr 14. Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecane w obszarze pomocy i wsparcia (w całym okresie sprawozdawczym)

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2015	Rok 2016		
Liczba organizacji pozarządowych z którymi współpracuje OPS/PCPR	1	343	391	380	389
ZLECENIA W TRYBIE DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO					
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	2	320	340	363	389
Liczba zleceń / umów	3	414	435	481	518
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	4	71 903 372	69 576 819	74 359 145	74 086 157
ZLECENIA W TRYBIE ZAMÓWIEN PUBLICZNYCH					
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	5	25	12	10	10

WYSZCZEGÓLNIENIE		Lata poprzednie		Rok oceny 2017	Prognoza rok po ocenie
		Rok 2015	Rok 2016		
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	6	8 151 265	5 707 951	1 547 629	1 737 163
WYBRANE USŁUGI POMOCY SPOŁECZNEJ					
Usługi opiekuńcze					
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	7	24	27	25	25
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	8	10 505 044	11 971 179	15 739 161	16 464 508
Specjalistyczne usługi opiekuńcze					
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	9	4	2	3	3
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	10	569 279	15 000	558 293	598 150
Prowadzenie placówki pomocy społecznej					
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	11	74	74	71	67
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	12	59 849 624	55 730 685	51 709 308	50 331 524

1.11 Wskaźniki Oceny zasobów pomocy społecznej

Tabela nr 15. Wskaźnik wykształcenia kadry kierowniczej

rok		2013	2014	2015	2016	2017	2018 potrzeby	2019 potrzeby
liczba osób pełniących funkcje kierownicze posiadających wyższe wykształcenie	1	148	150	153	151	157	158	159
liczba wszystkich osób pełniących funkcje kierownicze	2	165	166	166	164	169	169	179
Wartość wskaźnika w1 / w2 x 100% (%)	3	90	90	92	92	93	93	89
Dynamika (%)	4	X	100	102	100	101	100	96

Tabela nr 16. Wskaźnik profesjonalizacji kadry kierowniczej

rok		2013	2014	2015	2016	2017	2018 potrzeby	2019 potrzeby
liczba osób pełniących funkcje kierownicze posiadających specjalizację z organizacji pomocy społecznej	1	157	158	159	159	161	162	164
liczba wszystkich osób pełniących funkcje kierownicze	2	165	166	166	164	169	169	179
Wartość wskaźnika w1 / w2 x 100% (%)	3	95	95	96	97	95	96	92
Dynamika (%)	4	X	100	101	101	98	101	96

Tabela nr 17. Wskaźnik wykształcenia pracowników socjalnych

rok		2013	2014	2015	2016	2017	2018 potrzeby	2019 potrzeby
liczba pracowników socjalnych posiadających wyższe wykształcenie	1	634	636	623	633	637	659	665
liczba wszystkich pracowników socjalnych	2	954	948	927	925	899	908	911
Wartość wskaźnika w1 / w2 x 100% (%)	3	66	67	67	68	71	73	73
Dynamika (%)	4	X	102	100	101	104	103	100

Tabela nr 18. Wskaźnik deprywacji lokalnej – gmina i miasto na prawach powiatu

rok		2013	2014	2015	2016	2017	2018 prognoza
liczba osób w rodzinach, którym decyzją przyznano świadczenie	1	208 867	194 627	181 872	164 709	145 631	144 973
liczba mieszkańców	2	1 446 915	1 445 692	1 439 675	1 436 367	1 434 783	1 433 187
Wartość wskaźnika liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w1 / w2 x 1000	3	144,35	134,63	126,33	114,67	101,50	101,15
Dynamika (%)	4	X	93	94	91	89	100

Tabela nr 19. Wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy – gmina i miasto na prawach powiatu

rok		2013	2014	2015	2016	2017	2018 prognoza
liczba osób długotrwale korzystających ze świadczeń	1	70 763	69 279	68 538	64 721	58 987	58 479
liczba osób, którym przyznano świadczenie	2	126 393	119 637	112 879	102 468	91 051	91 019
Wartość wskaźnika procentowy udział osób długotrwale korzystających ze świadczeń w ogólnej liczbie świadczeniobiorców w1 / w2 x 100%	3	56	58	61	63	65	64
Dynamika (%)	4	X	104	105	103	103	98

Tabela nr 20. Wskaźnik pomocy pieniężnej - gmina, powiat i miasto na prawach powiatu

rok		2013	2014	2015	2016	2017	2018 prognoza
liczba osób, którym przyznano świadczenie pieniężne	1	74 051	69 580	64 036	58 526	52 911	53 129
liczba osób, którym przyznano świadczenie OGÓŁEM	2	126 479	119 714	112 959	102 535	91 120	91 096
Wartość wskaźnika w1 / w2 x 100% (%)	3	59	58	57	57	58	58
Dynamika (%)	4	X	98	98	100	102	100

Tabela nr 21. Wskaźnik pomocy niepieniężnej – gmina, powiat i miasto na prawach powiatu

rok		2013	2014	2015	2016	2017	2018 prognoza
liczba osób, którym przyznano świadczenie niepieniężne	1	61 378	57 982	55 530	49 850	43 649	43 735
liczba osób, którym przyznano świadczenie OGÓŁEM	2	126 479	119 714	112 959	102 535	91 120	91 096
Wartość wskaźnika w1 / w2 x 100% (%)	3	49	48	49	49	48	48
Dynamika (%)	4	X	98	102	100	98	100

Tabela nr 22. Struktura rodzin, którym przyznano pomoc według powodów przyznania pomocy

rok		2013	2014	2015	2016	2017	2018 prognoza
Ubóstwo (%)	1	55	56	57	56	55	56
Bezrobocie (%)	2	63	62	59	56	52	51
Niepełnosprawność (%)	3	31	32	33	34	36	37
Długotrwała lub ciężka choroba (%)	4	28	29	31	33	37	37
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gosp. domowego (%)	5	16	16	16	15	14	14
Alkoholizm (%)	6	6	6	7	6	6	6
Narkomania (%)	7	0	0	0	0	0	0
Potrzeba ochrony macierzyństwa (%)	8	11	12	12	12	11	11
Przemoc w rodzinie (%)	9	1	2	2	2	2	2

Tabela nr 23. Wskaźnik korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych – gmina i miasto na prawach powiatu

rok		2013	2014	2015	2016	2017	2018 prognoza
liczba osób objęta pomocą w formie usług opiekuńczych w wieku poprodukcyjnym*	1	2 947	3 524	3 900	4 242	4 568	4 635
Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym*	2	150 072	236 339	255 335	265 024	269 294	269 169
Wartość wskaźnika w1 / w2 x 100% (%)	3	2	1	2	2	2	2
Dynamika (%)	4	X	50	200	100	100	100

* wiek poprodukcyjny: kobiety w wieku 60 i więcej, mężczyźni 65 i więcej

Tabela nr 24. Wskaźnik kontraktu socjalnego

rok		2013	2014	2015	2016	2017	2018 prognoza
liczba osób objętych kontraktem socjalnym	1	6 084	5 356	2 820	2 857	3 913	4 321
liczba osób, którym przyznano świadczenie	2	126 479	119 714	112 959	102 535	91 120	91 096
Wartość wskaźnika w1 / w2 x 100% (%)	3	5	4	2	3	4	5
Dynamika (%)	4	X	80	50	150	133	125

Tabela nr 25. Wskaźnik reintegracji społeczno-zawodowej – gmina i miasto na prawach powiatu

rok		2013	2014	2015	2016	2017	2018 prognoza
liczba osób z indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego i osób z kontraktem socjalnym w KIS	1	2 147	2 075	1 068	1 129	1 648	1 661
liczba osób długotrwale bezrobotnych	2	65 243	59 743	49 275	41 176	33 537	32 768
Wartość wskaźnika w1 / w2 x 100% (%)	3	3	3	2	3	5	5
Dynamika (%)	4	X	100	67	150	167	100

Tabela nr 26. Wskaźnik odmów – gmina i miasto na prawach powiatu. (odmowy pomocy i wsparcia tylko w zakresie zagadnień związanych z pomocą społeczną)

rok		2013	2014	2015	2016	2017	2018 prognoza
liczba decyzji odmownych	1	8 162	7 176	5 561	4 001	3 636	3 392
liczba decyzji przyznających zasiłek / usługę	2	355 787	342 073	330 431	287 611	271 215	272 025
Wartość wskaźnika w1/(w1+w2) x 100% (%)	3	2	2	2	1	1	1
Dynamika (%)	4	X	100	100	50	100	100

Tabela nr 27. Struktura wydatków gminy i powiatów na zadania realizowane w ramach polityki społecznej w zł (rozdziały)

Wyszczególnienie		2015		2016		2017		2018 Potrzeby		2019 Potrzeby	
		Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*
Ogółem wydatki	1	X	X	X	X	2 450 265 105	100,00	2 491 054 335	100,00	2 497 107 434	100,00
85153 - Przeciwdziałanie narkomanii	2	1 001 049	X	964 802	X	1 096 569	0,04	1 282 959	0,05	1 277 920	0,05
85154 - Przeciwdziałanie alkoholizmowi	3	21 898 615	X	21 840 074	X	23 082 590	0,94	24 202 427	0,97	24 283 977	0,97
85202 - Domy pomocy społecznej	4	167 316 174	X	172 693 223	X	192 201 135	7,84	197 354 374	7,92	199 756 841	8,00
85203 - Ośrodki Wsparcia	5	65 190 592	X	65 354 071	X	66 259 799	2,70	71 429 552	2,87	72 176 875	2,89
85205 - Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	6	2 235 786	X	2 073 215	X	2 156 793	0,09	2 117 586	0,09	2 194 153	0,09
85213 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej	7	10 305 511	X	11 474 463	X	11 532 951	0,47	12 241 772	0,49	12 348 621	0,49
85214 - Zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (od roku 2017)	8	X	X	X	X	76 545 906	3,12	74 361 473	2,99	74 776 073	2,99
85215 - Dodatki mieszkaniowe	9	46 114 411	X	41 237 368	X	37 064 783	1,51	38 759 582	1,56	38 678 894	1,55
85216 - Zasiłki stałe	10	58 651 507	X	65 234 269	X	61 516 712	2,51	59 113 911	2,37	59 965 703	2,40
85218 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	11	13 361 799	X	13 788 896	X	14 625 683	0,60	15 088 502	0,61	15 367 266	0,62
85219 - Ośrodek Pomocy Społecznej	12	107 548 446	X	111 860 975	X	119 421 405	4,87	123 582 444	4,96	125 507 757	5,03
85220 - Specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	13	1 308 001	X	1 435 092	X	1 424 595	0,06	1 619 617	0,07	1 976 514	0,08

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok

Wyszczególnienie		2015		2016		2017		2018 Potrzeby		2019 Potrzeby	
		Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*
85228 - Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	14	28 107 031	X	30 309 262	X	36 384 765	1,48	39 241 305	1,58	40 192 346	1,61
85230 - Pomoc w zakresie dożywiania	15	X	X	X	X	45 896 725	1,87	44 462 525	1,78	44 742 258	1,79
85231 - Pomoc dla cudzoziemców	16	30 200	X	29 000	X	40 631	0,00	55 431	0,00	50 631	0,00
85232 - Centra Integracji Społecznej	17	770 440	X	1 113 274	X	1 304 064	0,05	1 378 855	0,06	1 383 310	0,06
85278 - Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	18	128 214	X	245 772	X	365 737	0,01	118 483	0,00	70 000	0,00
85295 - Pozostała działalność W tym: - klub integracji społecznej, - warsztat terapii zajęciowej, - prace społecznie użyteczne	19	X	X	X	X	14 649 801	0,60	14 825 418	0,60	13 758 502	0,55
85311 - Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	20	2 782 383	X	3 094 897	X	2 926 294	0,12	3 108 173	0,12	3 121 971	0,13
85321 - Zespoły orzekania o niepełnosprawności	21	6 014 827	X	5 873 670	X	5 739 460	0,23	5 559 780	0,22	5 594 377	0,22
85324 - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	22	820 703	X	779 923	X	764 232	0,03	831 407	0,03	837 669	0,03
85395 - Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	23	9 131 168	X	4 003 345	X	13 471 982	0,55	20 893 194	0,84	21 751 635	0,87
85415 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym (od roku 2017)	24	X	X	X	X	30 787 894	1,26	30 626 129	1,23	30 484 048	1,22
85416 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym	25	X	X	X	X	960 016	0,04	1 034 429	0,04	1 036 165	0,04
85501 - Świadczenie wychowawcze	26	X	X	X	X	938 325 189	38,29	929 773 301	37,32	934 325 021	37,42

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok

Wyszczególnienie		2015		2016		2017		2018 Potrzeby		2019 Potrzeby	
		Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*
85502 - Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	27	X	X	X	X	596 813 159	24,36	597 170 551	23,97	600 959 321	24,07
85504 - Wspieranie rodziny	28	X	X	X	X	8 838 863	0,36	10 014 888	0,40	10 073 376	0,40
85505 - Tworzenie i funkcjonowanie żłobków	29	X	X	X	X	17 533 098	0,72	31 276 688	1,26	19 639 765	0,79
85506 - Tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych	30	X	X	X	X	235 290	0,01	287 790	0,01	297 090	0,01
85507 - Dzienni opiekunowie	31	X	X	X	X	484 720	0,02	484 720	0,02	484 720	0,02
85508 - Rodziny zastępcze	32	X	X	X	X	72 214 623	2,95	77 161 263	3,10	77 768 910	3,11
85510 - Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	33	X	X	X	X	56 559 657	2,31	62 630 235	2,51	63 261 890	2,53
* procentowy udział w wydatkach ogółem											

Tabela nr 28. Struktura wydatków na zadania realizowane w ramach polityki społecznej w zł (rozdziały) – gmina

Wyszczególnienie		2015		2016		2017		2018 Potrzeby		2019 Potrzeby	
		Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*
Ogółem wydatki	1	X	X	X	X	1 800 439 857	100,00	1 822 324 735	100,00	1 832 225 064	100,00
85153 - Przeciwdziałanie narkomanii	2	935 799	X	917 310	X	1 054 061	0,06	1 219 451	0,07	1 214 412	0,07
85154 - Przeciwdziałanie alkoholizmowi	3	16 331 453	X	16 485 844	X	17 741 698	0,99	18 743 062	1,03	18 924 612	1,03
85202 - Domy pomocy społecznej	4	36 945 569	X	40 567 987	X	48 357 635	2,69	53 266 385	2,92	54 801 112	2,99
85203 - Ośrodki Wsparcia	5	31 860 118	X	32 190 189	X	32 874 467	1,83	35 861 212	1,97	36 269 309	1,98
85205 - Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	6	583 839	X	537 555	X	571 854	0,03	588 282	0,03	611 392	0,03
85213 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej	7	8 674 224	X	9 614 336	X	9 659 925	0,54	10 366 772	0,57	10 464 863	0,57
85214 - Zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (od roku 2017)	8	X	X	X	X	66 840 174	3,71	64 460 873	3,54	64 835 473	3,54
85215 - Dodatki mieszkaniowe	9	33 048 334	X	29 552 221	X	25 947 802	1,44	28 059 582	1,54	28 073 894	1,53
85216 - Zasiłki stałe	10	46 666 860	X	52 082 297	X	49 654 863	2,76	47 753 911	2,62	48 565 703	2,65
85219 - Ośrodek Pomocy Społecznej	11	90 564 379	X	93 910 140	X	100 032 133	5,56	104 896 256	5,76	106 242 757	5,80
85220 - Specjalistyczne poradnictwo, mieszkania	12	153 718	X	194 432	X	269 362	0,01	333 842	0,02	430 076	0,02

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok

Wyszczególnienie		2015		2016		2017		2018 Potrzeby		2019 Potrzeby	
		Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*
chronione i ośrodki interwencji kryzysowej											
85228 - Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	13	21 428 923	X	22 729 590	X	26 718 084	1,48	29 333 310	1,61	30 134 351	1,64
85230 - Pomoc w zakresie dożywiania	14	X	X	X	X	38 976 513	2,16	37 369 325	240,83	37 649 058	241,65
85231 - Pomoc dla cudzoziemców	15	0	X	0	X	6 600	0,00	6 600	0,00	6 600	0,00
85232 - Centra Integracji Społecznej	16	160 440	X	286 833	X	341 320	0,02	416 111	0,02	420 566	0,02
85278 - Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	17	128 214	X	245 772	X	277 056	0,02	118 483	0,01	70 000	0,00
85295 - Pozostała działalność W tym: - klub integracji społecznej, - warsztat terapii zajęciowej, - prace społecznie użyteczne	18	X	X	X	X	11 123 965	0,62	11 795 690	0,65	11 577 623	0,63
85311 - Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	19	180 193	X	194 649	X	256 632	0,01	293 887	0,02	298 795	0,02
85321 - Zespoły orzekania o niepełnosprawności	20	0	X	0	X	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85324 - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	21	12 737	X	14 000	X	16 851	0,00	15 000	0,00	10 000	0,00
85395 - Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	22	1 907 613	X	493 651	X	8 304 495	0,46	14 457 996	0,79	11 389 134	0,62

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok

Wyszczególnienie		2015		2016		2017		2018 Potrzeby		2019 Potrzeby	
		Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*
85415 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym (od roku 2017)	23	X	X	X	X	27 033 631	1,50	26 890 659	1,48	26 698 578	1,46
85416 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym	24	X	X	X	X	743 839	0,04	782 164	0,04	783 900	0,04
85501 - Świadczenie wychowawcze	25	X	X	X	X	796 204 430	44,22	789 594 781	43,33	793 493 214	43,31
85502 - Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	26	X	X	X	X	514 454 023	28,57	517 160 634	28,38	520 462 899	28,41
85504 - Wspieranie rodziny	27	X	X	X	X	7 171 218	0,40	8 104 591	0,44	8 204 262	0,45
85505 - Tworzenie i funkcjonowanie żłobków	28	X	X	X	X	6 388 165	0,35	19 980 310	1,10	8 343 387	0,46
85506 - Tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych	29	X	X	X	X	97 810	0,01	150 310	0,01	159 610	0,01
85507 - Dzienni opiekunowie	30	X	X	X	X	379 920	0,02	379 920	0,02	379 920	0,02
85508 - Rodziny zastępcze	31	X	X	X	X	6 841 094	0,38	8 288 620	0,45	8 551 967	0,47
85510 - Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	32	X	X	X	X	2 100 237	0,12	2 933 094	0,16	3 157 597	0,17
* procentowy udział w wydatkach ogółem											

Tabela nr 29. Struktura wydatków na zadania realizowane w ramach polityki społecznej w zł (rozdziały) – miasto na prawach powiatu

Wyszczególnienie		2015		2016		2017		2018 Potrzeby		2019 Potrzeby	
		Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*
Ogółem wydatki	1	X	X	X	X	404 807 173	100,00	401 254 904	100,00	407 989 739	100,00
85153 - Przeciwdziałanie narkomanii	2	65 250	X	47 492	X	42 508	0,01	63 508	0,02	63 508	0,02
85154 - Przeciwdziałanie alkoholizmowi	3	5 517 821	X	5 303 179	X	5 279 679	1,30	5 398 098	1,35	5 298 098	1,30
85202 - Domy pomocy społecznej	4	29 820 325	X	31 228 454	X	33 387 821	8,25	33 849 731	8,44	34 349 731	8,42
85203 - Ośrodki Wsparcia	5	22 882 268	X	20 425 090	X	21 082 810	5,21	21 185 949	5,28	21 385 949	5,24
85205 - Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	6	797 045	X	750 708	X	819 663	0,20	797 126	0,20	816 333	0,20
85213 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej	7	1 631 287	X	1 860 127	X	1 873 026	0,46	1 875 000	0,47	1 883 758	0,46
85214 - Zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (od roku 2017)	8	X	X	X	X	9 705 732	2,40	9 900 600	2,47	9 940 600	2,44
85215 - Dodatki mieszkaniowe	9	13 066 077	X	11 685 147	X	11 116 981	2,75	10 700 000	2,67	10 605 000	2,60
85216 - Zasiłki stałe	10	11 984 647	X	13 151 972	X	11 861 849	2,93	11 360 000	2,83	11 400 000	2,79
85218 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	11	0	X	0	X	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85219 - Ośrodek Pomocy Społecznej	12	16 984 067	X	17 950 835	X	19 389 272	4,79	18 686 188	4,66	19 265 000	4,72
85220 - Specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	13	442 013	X	448 919	X	348 538	0,09	361 956	0,09	366 300	0,09
85228 - Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	14	6 678 108	X	7 579 672	X	9 666 681	2,39	9 907 995	2,47	10 057 995	2,47
85230 - Pomoc w zakresie dożywiania	15	X	X	X	X	6 920 212	1,71	7 093 200	1,77	7 093 200	1,74
85231 - Pomoc dla cudzoziemców	16	30 200	X	29 000	X	34 031	0,01	34 031	0,01	34 031	0,01
85232 - Centra Integracji Społecznej	17	610 000	X	826 441	X	962 744	0,24	962 744	0,24	962 744	0,24
85278 - Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	18	0	X	0	X	88 681	0,02	0	0,00	0	0,00

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok

Wyszczególnienie		2015		2016		2017		2018 Potrzeby		2019 Potrzeby	
		Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*
85295 - Pozostała działalność	19	X	X	X	X	1 989 098	0,49	1 953 839	0,49	1 953 444	0,48
W tym:											
- klub integracji społecznej,											
- warsztat terapii zajęciowej,											
- prace społecznie użyteczne											
85311 - Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	20	462 105	X	640 714	X	539 707	0,13	544 208	0,14	544 208	0,13
85321 - Zespoły orzekania o niepełnosprawności	21	1 289 130	X	1 149 374	X	1 207 516	0,30	1 210 784	0,30	1 215 784	0,30
85324 - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	22	92 895	X	114 644	X	91 369	0,02	120 000	0,03	120 000	0,03
85395 - Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	23	2 751 561	X	1 113 927	X	1 583 501	0,39	1 570 433	0,39	5 611 074	1,38
85415 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym (od roku 2017)	24	X	X	X	X	3 706 263	0,92	3 687 470	0,92	3 737 470	0,92
85416 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym	25	X	X	X	X	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85501 - Świadczenie wychowawcze	26	X	X	X	X	142 120 759	35,11	140 178 520	34,94	140 831 807	34,52
85502 - Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	27	X	X	X	X	82 359 136	20,35	80 009 917	19,94	80 496 422	19,73
85504 - Wspieranie rodziny	28	X	X	X	X	1 300 715	0,32	1 468 383	0,37	1 491 000	0,37
85505 - Tworzenie i funkcjonowanie żłobków	29	X	X	X	X	11 144 933	2,75	11 296 378	2,82	11 296 378	2,77
85506 - Tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych	30	X	X	X	X	137 480	0,03	137 480	0,03	137 480	0,03
85507 - Dzienni opiekunowie	31	X	X	X	X	104 800	0,03	104 800	0,03	104 800	0,03
85508 - Rodziny zastępcze	32	X	X	X	X	11 674 053	2,88	12 345 441	3,08	12 376 500	3,03
85510 - Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	33	X	X	X	X	14 267 615	3,52	14 451 125	3,60	14 551 125	3,57
* procentowy udział w wydatkach ogółem											

Tabela nr 30. Struktura wydatków na zadania realizowane w ramach polityki społecznej (rozdziały) – powiat

Wyszczególnienie		2015		2016		2017		2018 Potrzeby		2019 Potrzeby	
		Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*
Ogółem wydatki	1	X	X	X	X	245 978 091	100,00	257 212 747	100,00	257 928 796	100,00
85153 - Przeciwdziałanie narkomanii	2	0	X	0	X	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85154 - Przeciwdziałanie alkoholizmowi	3	49 341	X	51 051	X	61 213	0,02	61 267	0,02	61 267	0,02
85202 - Domy pomocy społecznej	4	100 550 280	X	100 896 782	X	110 455 679	44,90	110 238 258	42,86	110 605 998	42,88
85203 - Ośrodki Wsparcia	5	10 448 206	X	12 738 792	X	12 302 522	5,00	14 382 391	5,59	14 521 617	5,63
85205 - Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	6	854 902	X	784 952	X	765 276	0,31	732 178	0,28	766 428	0,30
85213 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej	7	0	X	0	X	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85214 - Zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (od roku 2017)	8	X	X	X	X	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85215 - Dodatki mieszkaniowe	9	0	X	0	X	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85216 - Zasiłki stałe	10	0	X	0	X	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85218 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	11	13 361 799	X	13 788 896	X	14 625 683	5,95	15 088 502	5,87	15 367 266	5,96
85220 - Specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	12	712 270	X	791 741	X	806 695	0,33	923 819	0,36	1 180 138	0,46
85228 - Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	13	0	X	0	X	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85230 - Pomoc w zakresie dożywiania	14	X	X	X	X	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85231 - Pomoc dla cudzoziemców	15	0	X	0	X	0	0,00	14 800	0,01	10 000	0,00
85232 - Centra Integracji Społecznej	16	0	X	0	X	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok

Wyszczególnienie		2015		2016		2017		2018 Potrzeby		2019 Potrzeby	
		Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*
85278 - Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	17	0	X	0	X	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85295 - Pozostała działalność W tym: - klub integracji społecznej, - warsztat terapii zajęciowej, - prace społecznie użyteczne	18	X	X	X	X	1 536 738	0,62	1 075 889	0,42	227 435	0,09
85311 - Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	19	2 140 085	X	2 259 534	X	2 129 955	0,87	2 270 078	0,88	2 278 968	0,88
85321 - Zespoły orzekania o niepełnosprawności	20	4 725 697	X	4 724 296	X	4 531 944	1,84	4 348 996	1,69	4 378 593	1,70
85324 - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	21	715 071	X	651 279	X	656 012	0,27	696 407	0,27	707 669	0,27
85395 - Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	22	4 471 994	X	2 395 767	X	3 583 986	1,46	4 864 765	1,89	4 751 427	1,84
85415 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym (od roku 2017)	23	X	X	X	X	48 000	0,02	48 000	0,02	48 000	0,02
85416 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym	24	X	X	X	X	216 177	0,09	252 265	0,10	252 265	0,10
85501 - Świadczenie wychowawcze	25	X	X	X	X	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85502 - Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	26	X	X	X	X	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85504 - Wspieranie rodziny	27	X	X	X	X	366 930	0,15	441 914	0,17	378 114	0,15
85505 - Tworzenie i funkcjonowanie żłobków	28	X	X	X	X	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85506 - Tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych	29	X	X	X	X	0	0,00	0	0,00	0	0,00
85507 - Dzienni opiekunowie	30	X	X	X	X	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok

Wyszczególnienie		2015		2016		2017		2018 Potrzeby		2019 Potrzeby	
		Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*	Kwota	%*
85508 - Rodziny zastępcze	31	X	X	X	X	53 699 476	21,83	56 527 202	21,98	56 840 443	22,04
85510 - Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	32	X	X	X	X	40 191 805	16,34	45 246 016	17,59	45 553 168	17,66
* procentowy udział w wydatkach ogółem											

2. OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W KONTEKŚCIE REALIZACJI POLITYKI SPOŁECZNEJ PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2017 rok sporządzona została w oparciu o oceny opracowane przez wszystkie gminy i powiaty. Aby dokument przedstawiał całościowo realizację działań w obszarze polityki społecznej, niezbędne jest przedstawienie informacji na temat zadań realizowanych przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Realizacja polityki społecznej na poziomie wojewódzkim odbywa się w oparciu o zapisy głównego dokumentu strategicznego województwa – **Strategię rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025**, zaktualizowaną i przyjętą przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2013 roku. Jednym z celów strategicznych tego dokumentu jest wzrost aktywności społecznej, realizowanej głównie poprzez rozwój kapitału społecznego oraz wzrost dostępności i jakości usług publicznych. Wzrost aktywności społecznej i zawodowej jest warunkiem rozwoju gospodarczego, likwidowania problemów społecznych, budowania nowych więzi, a także realizacji potrzeb i aspiracji poszczególnych jednostek. Akcent kładziony na aktywność społeczną i zawodową przyczyniającą się do rozwoju społecznego pokrywa się również z celem głównym **Strategii polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego do 2020 roku**, który brzmi: „Osoby i rodziny z województwa warmińsko-mazurskiego, ich środowiska lokalne i otoczenie instytucjonalne współdziałają ze sobą i są zaangażowane we wzmacnianie integracji oraz aktywizacji społecznej i zawodowej”.

2.1 Opracowywanie i wdrażanie programów wojewódzkich

Realizacja zapisów Strategii polityki społecznej na poziomie wojewódzkim odbywa się m.in. w oparciu o programy wojewódzkie. Opracowywanie i wdrażanie tych programów przebiega przy aktywnym współudziale jednostek samorządu terytorialnego, administracji rządowej, jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej, instytucji rynku pracy, jednostek organizacyjnych wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, placówek działających w obszarze oświaty, kultury i sportu, podmiotów ekonomii społecznej, organizacji pozarządowych i in.

Szczegółowe informacje dotyczące wdrażania niżej wymienionych programów wojewódzkich znajdują się w corocznie opracowywanych i przyjmowanych przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego lub Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego **raportach i sprawozdaniach**. Dokumenty te umieszczane są na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego.

Poniżej zamieszczono wybrane informacje dotyczące wdrażania poszczególnych programów:

a. Wojewódzki Program Polityki Prorodzinnej na lata 2017-2021

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego realizując zapisy ustawy o samorządzie województwa dotyczące polityki prorodzinnej, Uchwałą Nr 69/1154/16/V z dnia 27 grudnia 2016 r. przyjął i obecnie wdraża Wojewódzki Program Polityki Prorodzinnej na lata 2017-2021.

W ramach realizacji działań ww. programu istotnym przedsięwzięciem były Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny, które odbywają się corocznie od 1999 roku na przełomie maja i czerwca, służąc integracji rodzin i społeczności lokalnych. W 2017 roku odbyły się XIX Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny, które przebiegły pod hasłem „Miłość w rodzinie nigdy nie zginie”. Organizatorami Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny był Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz działająca przy Marszałku Województwa Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego, przy współpracy z Katolickim Stowarzyszeniem „Civitas Christiana” w Olsztynie oraz Warmińsko-Mazurskim Urzędem Wojewódzkim. W skład Komitetu Honorowego weszli: Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Wojewoda Warmińsko-Mazurski oraz Metropolita Warmiński.

W ramach XIX Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny, jak co roku, przeprowadzono konkursy na szczeblu wojewódzkim: Wojewódzki Konkurs Literacki, Wojewódzki Konkurs Plastyczny oraz Grafiki Komputerowej. Promowano także Konkurs „Ośmiu Wspaniałych” dotyczący wolontariatu młodzieżowego. Przedsięwzięcie to było szeroko upowszechniane i nagłaśniane dzięki mediom, m.in. na łamach „Gazety Olsztyńskiej”, tygodnika „Nasz Olsztyniak” i „Gość Niedzielny”, a także za pośrednictwem Oddziału Terenowego TVP S.A. w Olsztynie oraz Radia Olsztyn i Radia Plus, z którymi Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego współpracuje od wielu lat.

Systematyczny kontakt z lokalnymi organizatorami oraz szeroka promocja przedsięwzięcia (m.in. poprzez biuletyn wydawany dwa razy do roku i plakat) sprawia, że każdym Warmińsko-Mazurskim Dniom Rodziny towarzyszy wiele różnorodnych inicjatyw lokalnych m.in. konferencje, seminaria, warsztaty, festyny, pikniki, rajdy rowerowe, biegi uliczne, przedstawienia, koncerty. W 2017 roku odbyło się ponad tysiąc wydarzeń, w których organizację zaangażowało się ponad 1.000 różnych podmiotów m.in. szkół, przedszkoli, domów kultury, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, organizacji pozarządowych.

PROGRAM PN. „WARMIA I MAZURY DLA DUŻEJ RODZINY”

Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego Uchwałą Nr XVII/404/16 z dnia 31 maja 2016 roku przyjął Program pn. „Warmia i Mazury Dla Dużej Rodziny”. Program zakłada stworzenie katalogu miejsc przyjaznych rodzinie – placówek, instytucji, firm proponujących tańsze usługi, produkty i artykuły rodzinom wielodzietnym, których status został potwierdzony Ogólnopolską Kartą Dużej Rodziny. Każdy członek rodziny wielodzietnej posiadający Kartę Dużej Rodziny może korzystać z tańszej oferty Partnerów, których lista dostępna jest na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. W oparciu o zawarte z Partnerami Programu porozumienia, członkom rodzin wielodzietnych przysługują uprawnienia m.in. w postaci tańszych biletów wstępu na wydarzenia kulturalne, zniżek na dodatkowe zajęcia edukacyjne oraz uprawnienia w zakresie oferty rekreacyjnej, turystycznej i innej. W przedsięwzięciu biorą udział instytucje i firmy otwarte na inicjatywy społeczne i przyjazne rodzinie.

Wg stanu na 31 grudnia 2017 r. do Programu „Warmia i Mazury dla Dużej Rodziny” przystąpiło 21 instytucji. Łączna liczba osób, które skorzystały z szeregu ulg/uprawnień w roku 2017 wyniosła 10.134.

b. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2013-2017

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2017 roku wdrażał Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017. Program realizowany jest we współpracy z lokalnymi samorządami, instytucjami i placówkami, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, które zajmują się sprawami rodziny. W ramach realizacji ww. programu podjęto szereg działań i inicjatyw mających na celu szeroko rozumiane pojęcia wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, tj.:

- W dniach 26-28 kwietnia 2017 roku odbyło się spotkanie dotyczące wypracowania zasad współpracy instytucji realizujących zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz poszerzenia katalogu dobrych praktyk w zakresie współpracy na rzecz pracy z rodziną i powrotu dzieci z pieczy zastępczej do domu rodzinnego. Jednym z elementów spotkania było omówienie aktualnego stanu współpracy instytucji tj.: sądów, prokuratury, powiatowych centrów pomocy rodzinie. Wzięły w nim udział 44 osoby – sędziowie wydziałów rodzinnych sądów okręgowych i rejonowych, przedstawiciel prokuratury, zastępca kuratora okręgowego, kierownicy kuratorskich zespołów sądowych oraz opiniodawczych zespołów sądowych specjalistów, przedstawiciele PCPR, MOPS (dyrektorzy/ kierownicy/ pracownicy) województwa warmińsko-mazurskiego oraz pracownicy Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego i ROPS.
- 26 maja 2017 r. odbyła się II Warmińsko-Mazurska Konferencja z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego zorganizował ją we współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Olsztynie, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Olsztynie, Wyższą Szkołą Pedagogiczną im. Janusza Korczaka w Olsztynie oraz powiatowymi centrami pomocy rodzinie województwa warmińsko-mazurskiego. Wydarzenie miało na celu poprawę jakości funkcjonowania rodzicielstwa zastępczego oraz wzmocnienie roli rodzinnej pieczy zastępczej wśród instytucji pracujących na rzecz dziecka i rodziny.
- W lutym i październiku 2017 r. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej zorganizował spotkania z dyrektorami PCPR-ów województwa warmińsko-mazurskiego. Podczas pierwszego spotkania zaprezentowano i przedyskutowano m. in. następujące kwestie: dobre praktyki realizowane w ramach RPO WiM 2014-2020 - prezentacje wdrażanych projektów w ramach działań na rzecz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz wstępne założenia organizacji II Warmińsko-Mazurskiej Konferencji z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego. W październiku 2017 roku odbyło się kolejne spotkanie, na którym wysunięto propozycję, żeby Seminarium szkoleniowe pn. „*Tworzenie kompleksowego systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej w oparciu o współpracę PCPR, Sądu i Prokuratury*” odbyło się w roku 2018 w ramach szkoleń projektu „Dla rodziny” realizowanego przez Stowarzyszenie „SOS Dla Rodziny” ze Szczecina.

➤ **WARMIŃSKO-MAZURSKI OŚRODEK ADOPCYJNY W OLSZTYNIE**

W oparciu o zapisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego powołał z dniem 31 grudnia 2011 roku nową jednostkę organizacyjną – Warmińsko-Mazurski Ośrodek Adopcyjny w Olsztynie. Funkcjonuje on od 1 stycznia 2012 roku wraz z filiami w Elku i Elblągu. Ośrodek prowadzi Wojewódzki Bank Danych o dzieciach z terenu województwa oczekujących na przysposobienie.

Działania Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego w Olsztynie w 2017 roku:

1. Przyniesienia dzieci (krajowe i zagraniczne).

W 2017 roku Warmińsko – Mazurski Ośrodek Adopcyjny w Olsztynie kontynuował działania zmierzające do zabezpieczenia środowiska rodzinnego jak największej liczbie dzieci z uregulowaną sytuacją prawną zgłoszonych do Ośrodka. Dla 117 dzieci pozyskano rodziny przysposabiające, w tym 104 dzieci to przysposobienie krajowe, 13 dzieci – przysposobienia zagraniczne.

Tabela nr 31. Liczba przysposobionych dzieci w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r. w podziale na wiek, płeć oraz miejsce pobytu przed przysposobieniem

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba dzieci			
		Olsztyn	Ełk	Elbląg	Razem
1	2	3			
1.	Dzieci przysposobione, z tego w wieku:	76	11	30	117
1.1.	poniżej 1 roku	10	2	6	18
1.2.	od 1 roku do 4 lat	29	6	12	47
1.3.	od 5 do 9 lat	32	2	8	42
1.4.	10 i więcej lat	5	1	4	10
2.	Dzieci przysposobione, z tego:	76	11	30	117
2.1.	dziewczęta	37	4	11	52
2.2.	chłopcy	39	7	19	65
3.	Dzieci przysposobione z orzeczeniem o niepełnosprawności	3	2	1	6
4.	Dzieci według miejsca pobytu przed przysposobieniem, w tym:	76	11	30	117
4.1.	w pieczy instytucjonalnej	7	2	0	9
4.2.	w rodzinnej pieczy zastępczej	69	9	30	108
4.3.	w rodzinie biologicznej	0	0	0	0

W stosunku do roku 2016 liczba dzieci przysposobionych w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2017 pozostawała na analogicznym poziomie (rok 2016 - 72 dzieci).

2. Działania merytoryczne

W 2017 roku do Ośrodka zgłosiły się 94 rodziny zainteresowane przysposobieniem dzieci. Gotowość do podjęcia procedury przysposobienia oraz spełnianie warunków formalnych prezentowały 33 rodziny, które zakwalifikowano na szkolenie.

Tabela nr 32. Działania merytoryczne Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego w Olsztynie w 2017 roku

Lp.	Wyszczególnienie	Olsztyn	Ełk	Elbląg	Razem
1.	Poradnictwo prowadzone przez ośrodki adopcyjne dla:	287	131	115	533
1.1.	rodzin/osób samotnych zgłaszających gotowość przysposobienia	281	131	81	493
1.2.	rodzin naturalnych, w tym kobietom w ciąży sygnalizującym zamiar pozostawienia dziecka po urodzeniu	6	0	34	40
2.	Szkolenia prowadzone przez ośrodki adopcyjne dla kandydatów na rodziny przysposabiające	38 osób	14 osób	38 osób	90 osób
3.	Posiedzenia w sprawie okresowej oceny sytuacji dziecka, w tym:	1892 + 66 konsultacji telefonicznych	595 + 79 konsultacji telefonicznych	215	2 702 + 145 konsultacji telef.
4.	Dzieci, których sprawy były przedmiotem posiedzeń	3 172 + 95 omówiono na konsul. telef.	1 141 + 208 omówiono na konsul. telef.	1 055	5 368 + 303 omówiono na konsul. telef.

Lp.	Wyszczególnienie	Olsztyn	Ełk	Elbląg	Razem
5.	Opinia kwalifikacyjna dla kandydata do przysposobienia dziecka	26	11	19	56
	Dodatkowo: Opinie na zlecenie sądów rodzinnych	25	9	12	46
6.	Dzieci zgłoszone do Ośrodka z uregulowaną sytuacją prawną	207	47	101	355
7.	Kwalifikacja dziecka do przysposobienia	75	20	44	139
8.	Dzieci, w stosunku do których złożono wnioski o przysposobienie do sądu.	76	11	30	117
9.	Dzieci przysposobione w przysposobieniu krajowym	67	9	28	104
10.	Dzieci przysposobione zakwalifikowane do przysposobienia zagranicznego	9	2	2	13
11.	Wsparcie psychologiczno-pedagogiczne w postępowaniu postadopcijnym	251	104	26	381
12.	Prowadzenie Wojewódzkiego Banku Danych.				
12.1	Karty dzieci zgłoszonych do WBD Olsztyn z kraju.				624
12.2	Karty dzieci zgłoszonych do WBD – wszystkie Ośrodki w kraju przez W-MOA w Olsztynie				56

3. Pozostałe zadania:

- W dniu 29 maja 2017 roku Filia OA w Elblągu we współpracy z PWSZ w Elblągu, zorganizowała spotkanie ze studentami III roku pedagogiki. Tematem spotkania było zapoznanie słuchaczy z problematyką adopcji i przedstawienie działalności Ośrodka.
- W dniu 6 czerwca 2017 roku we współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Elblągu przeprowadzona została prelekcja nt. procedury adopcyjnej, roli rodzica zastępczego w przygotowaniu dziecka do adopcji.
- W ramach promocji adopcji przeprowadzony został kolportaż ulotek w przychodniach zdrowia oraz na uczelniach, pt. „Pamiętaj nie jesteś sama, gdy masz problem życiowy oczekując na narodziny dziecka”.
- W dniach 25.05.2017 r. i 27-29.12.2017 r. w Filii OA w Ełku zorganizowano „Dni Otwarte”.
- W październiku 2017 r. Kierownik Filii OA w Ełku przeprowadził szkolenie dla pracowników MOPS, GOPS i PCPR z powiatu piskiego pod hasłem „Świat oczami dziecka – trauma i dysocjacja w świetle teorii przywiązania”.

c. Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2016-2020

Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego Uchwałą Nr XIII/301/15 z dnia 30 grudnia 2015 r. przyjął Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2016-2020. W roku 2017 w budżecie Województwa na realizację Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zabezpieczone zostały środki finansowe, które przeznaczono m.in. na:

- wsparcie ośrodków leczenia odwykowego, dla których Samorząd Województwa jest organem założycielskim, przekazując dotacje w łącznej wysokości 475.800 zł. Środki te przeznaczono na modernizacje, remonty oraz doposażenie w niezbędny sprzęt i materiały;
- otwarty konkurs ofert na wykonanie zadań publicznych Samorządu Województwa przez organizacje pozarządowe w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych – na ten cel przeznaczono 100.000 zł. Ze złożonych wniosków, które spełniały wymogi formalne i podlegały rozpatrzeniu, wybrano 7 ofert do realizacji i dofinansowania w ramach budżetu Województwa. Ponadto zgłoszono 2 projekty w trybie pozakonkursowym. Zarząd Województwa pozytywnie zaopiniował te projekty i otrzymały

one dofinansowanie z wyżej wymienionych środków. Ogólna liczba uczestników działań - 451 osób;

- wsparcie finansowe Stowarzyszenia Kobieta na PLUS w wysokości 50.000 zł na pierwsze wyposażenie nowoutworzonego Centrum Integracji Społecznej w Piszcu;
- dofinansowanie zadań realizowanych przez Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnień w Giżycku - „Podnoszenie kwalifikacji pracowników lecznictwa odwykowego w Województwie Warmińsko-Mazurskim” (3 osoby w szkoleniach indywidualnych oraz 33 osoby w szkoleniu grupowym) oraz zorganizowanie szkolenia i konferencji „Aspekty medyczne oraz psychologiczne Zaburzeń ze Spektrum FAS (Alkoholowy Zespół Płodowy)” dla 94 uczestników. Ponadto, wzorem lat ubiegłych, przeprowadzone zostały superwizje programów terapeutycznych w 17 placówkach lecznictwa odwykowego;
- organizację wiosennej narady pełnomocników/koordynatorów ds. rozwiązywania problemów uzależnień, będącą podstawą do tworzenia spójnej polityki profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień. W naradzie udział wzięło łącznie 51 osób, głównie gminni pełnomocnicy/koordynatorzy ds. rozwiązywania problemów uzależnień, a także kierownicy ośrodków pomocy społecznej, sekretarze gmin oraz przedstawiciele powiatowego centrum pomocy rodzinie.

d. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2015-2020

W 2017 roku zadania wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz określone w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy realizowane były w ramach Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Warmińsko-Mazurskim lata 2015-2020.

W ramach współpracy z trzecim sektorem, Samorząd Województwa zaproponował w 2017 roku, w otwartym konkursie ofert z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, dwa zadania do realizacji organizacjom pozarządowym, o następującej treści:

- zorganizowanie w dniach 25 listopada – 10 grudnia wojewódzkich obchodów w ramach kampanii „Biała wstążka” poświęconej przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet,
- zorganizowanie konferencji mającej na celu upowszechnianie „dobrych praktyk” w zakresie skutecznych metod przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Trzy projekty otrzymały dofinansowanie na realizację ww. zadań na łączną kwotę: 20.000 zł.

W roku 2017 w ramach realizacji ww. Programu przeprowadzono szkolenia, konferencje oraz kampanie przeciwko przemocy:

- szkolenia dla członków Zespołów Interdyscyplinarnych dotyczące wszczęcia oraz realizacji procedury „Niebieskie Karty” w sytuacji wystąpienia przemocy wobec dziecka, a także w sytuacji, w której w rodzinie objętej procedurą są dzieci. Łącznie przeszkolono 80 osób – członków Zespołów Interdyscyplinarnych;
- Samorząd Województwa, w ramach współpracy z Fundacją Instytut Badań i Edukacji Społecznej z Olsztyna włączył się w organizację konferencji pod hasłem „Stop przemocy wobec kobiet — jak pomóc skutecznie?”, która odbyła się 27 listopada 2017 roku w Mrągowie. Udział w niej wzięło 80 osób, m.in.: pracownicy samorządów gminnych i powiatowych, pedagodzy, pracownicy socjalni, policjanci, kuratorzy sądowi, terapeuci, członkowie zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, pracownicy specjalistycznych placówek zajmujących się pomocą ofiarom i sprawcom

przemocy. Konferencja została zorganizowana w ramach międzynarodowej Kampanii „Biała Wstążka” – kampanii przeciwko przemocy ze względu na płeć;

- w ramach ww. Kampanii 2 grudnia 2017 roku Samorząd Województwa, samorządy lokalne, jak i organizacje pozarządowe zorganizowały „Dzień Otwartych Drzwi”. W tym dniu placówki oraz instytucje niosące pomoc ofiarom przemocy w rodzinie były otwarte i służyły pomocą oraz informacją wszystkim zainteresowanym. W inicjatywę włączyło się 65 instytucji.
- w dniach 30 listopada – 1 grudnia 2017 r. odbyła się konferencja zorganizowana na zlecenie Samorządu Województwa przez Fundację „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA z Olsztyna, W Konferencji wzięło udział ok. 100 osób. Celem wydarzenia było: upowszechnienie najnowszych wyników badań w zakresie przemocy w rodzinie, wypracowanie oraz upowszechnienie dobrych praktyk ukierunkowanych na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, poprawa efektywności współpracy pomiędzy podmiotami (uczelnia wyższa, NGO, Policja, MOPS i inne).

e. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017

Samorząd Województwa wdraża Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2013-2017, którego celem jest m.in. realizacja działań profilaktycznych zmierzających do zahamowania tempa wzrostu popytu na narkotyki. Osoby uzależnione obejmowane są leczeniem, rehabilitacją, postrehabilitacją. Ponadto, prowadzone są badania i monitoring problemu narkomanii w celu zapewnienia dostępu do informacji dla budowania i prowadzenia racjonalnej polityki społecznej w tym obszarze.

W budżecie Województwa w 2017 roku na realizację Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii zabezpieczone zostały środki, które zostały przeznaczone na następujące działania:

- otwarty konkurs ofert na wykonanie zadań publicznych Samorządu Województwa przez organizacje pozarządowe w zakresie przeciwdziałania narkomanii – na ten cel przeznaczono 60.000 zł. Ze złożonych wniosków, które spełniały wymogi formalne i podlegały rozpatrzeniu, wybrano 6 ofert do realizacji i dofinansowania w ramach budżetu Województwa. Ogólna liczba uczestników działań – 2.070 osób,
- wsparcie publicznych zakładów opieki zdrowotnej, dla których Samorząd Województwa jest organem założycielskim – przekazano dotację w wysokości 70.000 zł Ośrodkowi Rehabilitacji Uzależnionych „Doren” im. Berty Trusiewicz Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej w Różewcu na dofinansowanie wyposażenia Ośrodka oraz szkoleń specjalistycznych dla personelu zatrudnionego w placówkach leczenia uzależnień z województwa warmińsko-mazurskiego,
- zorganizowanie spotkania poświęconego problemowi zagrożenia używania nowych substancji psychoaktywnych w województwie warmińsko-mazurskim. W spotkaniu udział wzięły 23 osoby. Byli to przedstawiciele instytucji, placówek i organizacji na co dzień zajmujących się problematyką uzależnień od substancji psychoaktywnych, takich jak: stacje sanitarno-epidemiologiczne (w Elblągu i Olsztynie), kierownicy ośrodków terapeutycznych, przedstawiciele Policji, Kuratorium Oświaty, Narodowego Funduszu Zdrowia, psychoprofilaktycy.

f. Wojewódzki program wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020

Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego Uchwałą nr 70/876/15/V z dnia 29 grudnia 2015 r. przyjął „Wojewódzki program wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020”. Zadania w zakresie powyższego programu realizowane były przede wszystkim przez Departament Zdrowia, a także Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Departament Turystyki i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz jednostki organizacyjne Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

W 2017 r. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego podjął następujące działania:

- Dofinansowano 19 działań, w tym 16 organizacji pozarządowych oraz 3 szpitale psychiatryczne z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, na łączną kwotę ponad 64 tys. zł. Odbyły się m.in.: imprezy rekreacyjno-sportowe, zajęcia rehabilitacyjne i terapeutyczne, spotkania integracyjne, turnusy, zajęcia sportowe, warsztaty artystyczne, konferencje, szkolenia. Łącznie we wszystkich zrealizowanych przez Departament Zdrowia projektach uczestniczyło ponad 2,6 tys. beneficjentów, w tym ponad 1,5 tys. to osoby z niepełnosprawnościami.
- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej przeprowadził nabór wniosków i dofinansował, ze środków EFS, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, projekty w zakresie profilaktycznych programów zdrowotnych oraz mające na celu wspieranie aktywności społecznej, zawodowej, zdrowotnej i edukacyjnej osób z niepełnosprawnościami na łączną kwotę ponad 9 mln zł. Wsparciem w ww. projektach objęto prawie 10 tys. osób.
- W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 realizowano również inwestycje w infrastrukturę społeczną, służącą świadczeniu usług opiekuńczo-rehabilitacyjnych. Dofinansowane projekty wiązały się z adaptacją, rozbudową lub przebudową budynków instytucji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Łącznie na ten cel przeznaczono 3,2 mln zł. Ze wspartej infrastruktury społecznej będzie korzystało ponad 950 osób, w tym ponad 300 z niepełnosprawnościami.
- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego udzielił dotacji Warmińsko-Mazurskiej Federacji Sportu Osób Niepełnosprawnych na organizację 30 masowych imprez sportowych o zasięgu wojewódzkim. Łączna kwota dofinansowania wyniosła 84 tys. zł. W imprezach sportowych uczestniczyło prawie 800 niepełnosprawnych mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego. Dotacji udzielono również 6 klubom sportowym na łączną kwotę 80 tys. zł, z przeznaczeniem na szkolenia sportowe zawodników – reprezentantów województwa i ich udział w zawodach ogólnopolskich i międzynarodowych w dyscyplinach paraolimpijskich oraz igrzyskach głuchych. Uczestniczyło w nich łącznie prawie 200 niepełnosprawnych. Wsparciem objęto również pięciu niepełnosprawnych sportowców, przyznając im stypendia za wysokie osiągnięcia sportowe na łączną kwotę 22 tys. zł.
- Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Elblągu oraz Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego – Regionalne Centrum Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego w Olsztynie przeprowadziły w sumie 87 akcji, seminariów, konferencji i innych form uświadamiających na temat bezpieczeństwa ruchu drogowego.

- Realizowano zadania na rzecz promocji zdrowia psychicznego oraz zapobiegania zaburzeniom psychicznym, poprzez m.in. projekt inwestycyjny przygotowania i uruchomienia windy dla uzależnionych pacjentów Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku, a także seminaria i konferencje, w których łącznie uczestniczyło prawie 1.800 osób.
- Departament Turystyki i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie wraz z 23 jednostkami samorządu terytorialnego (gminnego i powiatowego) oraz Warmińsko-Mazurską Regionalną Organizacją Turystyczną, realizował projekt „*Modernizacja i rozbudowa regionalnego systemu informacji turystycznej*”, w ramach którego stworzono podjazdy, a także dostosowano pomieszczenia centrów informacji turystycznej do potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich.
- Dofinansowano ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych roboty budowlane w 11 obiektach służących rehabilitacji (w tym 3 inwestycje wieloletnie), w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, w łącznej kwocie 2.920.000 zł. Realizacja ww. zadania stworzyła osobom niepełnosprawnym lepsze warunki do kompleksowej rehabilitacji w miejscu zamieszkania. Ze złożonych wniosków o dofinansowanie ww. zadań i sprawozdań wynika, że z nowopowstałych lub rozbudowanych obiektów służących rehabilitacji będzie mogło korzystać dodatkowo ponad 900 osób z niepełnosprawnościami.
- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego wydał 5 opinii o ośrodkach ubiegających się o wpis do rejestru ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy dla osób niepełnosprawnych korzystających z dofinansowania ze środków PFRON. Przedmiotowe opinie zostały przekazane Wojewodzie Warmińsko-Mazurskiemu, który na ich podstawie dokonał wpisu do rejestru ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy dla osób niepełnosprawnych, korzystających z dofinansowania ze środków PFRON.
- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej opracował Bazę placówek, instytucji i ośrodków wsparcia umożliwiających rehabilitację osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim, która jest co roku aktualizowana na podstawie informacji zebranych z powiatów i gmin województwa warmińsko-mazurskiego. Wg stanu na 31 grudnia 2017 r. baza zawierała 592 adresy podmiotów działających na terenie województwa na rzecz wsparcia osób z niepełnosprawnością i ich rodzin.
- Zrealizowano ponad 100 szkoleń/warsztatów, a także programów edukacyjnych dla kadry jednostek działających na rzecz osób z niepełnosprawnością, jak również dla dzieci i młodzieży. Łącznie w ww. szkoleniach i warsztatach uczestniczyło ponad 1.800 osób.
- ROPS współorganizował XVIII Festyn Integracyjny „Jesteśmy Razem”. Do organizacji Festynu włączyło się wielu partnerów społecznych. Wzięli w nim udział przedstawiciele domów pomocy społecznej, warsztatów terapii zajęciowej z całego województwa, organizacji pozarządowych oraz mieszkańcy Olsztyna i okolic. Uczestniczyło w nim około 800 osób, w tym osoby z niepełnosprawnościami.
- 8 organizacjom pozarządowym zlecono realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych ze środków PFRON, na łączną kwotę 200.000 zł, w których uczestniczyło około 400 osób.
- ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, a także ze środków budżetu Województwa przyznano dofinansowanie, na działanie 8 zakładów aktywności zawodowej, w łącznej kwocie 4.991.303 zł. Ponadto, w 2017 r. dofinansowano utworzenie i działanie nowego zakładu aktywności zawodowej w Nidzicy, w kwocie 299.696 zł.

g. Program „Polityka senioralna województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2020”

Uchwałą Zarządu Województwa Nr 4/39/14/IV z dnia 20 stycznia 2014 roku przyjęto do wdrażania program „Polityka senioralna województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2020”, będący kontynuacją pierwszego Wojewódzkiego programu na rzecz osób starszych realizowanego w latach 2009-2013.

W 2017 roku w ramach powyższego programu zrealizowano m.in.:

- Seminarium pt.: „Metody pracy z seniorami oraz animacja grup wielopokoleniowych: „Dodajmy werwy do wieku!”. Seminarium skierowane było do osób pracujących bezpośrednio z podopiecznymi. Wzięło w nim udział blisko 60 osób – zatrudnionych w środowiskowych domach samopomocy, dziennych domach pomocy oraz domach pomocy społecznej z terenu województwa warmińsko-mazurskiego.
- Wojewódzką konferencję z okazji Światowego Dnia Praw Osób Starszych pt.: „Innowacyjne usługi środowiskowe i społeczne na rzecz osób starszych”, która zgromadziła blisko 150 uczestników. Podczas konferencji m.in. mówiono o konsekwencjach zmian demograficznych dla polityki samorządów, innowacyjnych rozwiązaniach i usługach na rzecz osób starszych, w tym m.in. o usługach teleopiekuńczych i Dziennych Domach Opieki Medycznej, a także o nowoczesnym zarządzaniu w opiece długoterminowej.
- X Wojewódzką konferencję z okazji Międzynarodowego Dnia Osób Starszych pt.: „Wyzwania IV Wieku. Podążając za zmianą”, której organizatorem była Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSA z Olsztyna w ramach zadania zleconego przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Podczas konferencji omówiono m.in. zagadnienie podwójnego starzenia, zasady działania europejskiej platformy EPAL dla edukacji dorosłych, rolę środowisk seniorskich w realizacji Strategicznej Mapy Drogowej Rozwoju Sektora Obywatelskiego w Polsce oraz zaprezentowano działalność Domów Sąsiedzkich – miejsc dla pokoleń. W październikowej konferencji udział wzięło blisko 150 osób.
- W ramach dotacji udzielonych w 2017 r. z budżetu Województwa Warmińsko – Mazurskiego organizacjom pozarządowym i innym uprawnionym podmiotom, dofinansowano łącznie 16 zadań zleconych w obszarze pomocy społecznej, z czego 7 zadań, o łącznej wartości przekazanych dotacji 60.000 zł (na 129.600 zł), to zadania polegające na aktywizowaniu osób starszych, budowaniu i promowaniu ich pozytywnego wizerunku, w tym m.in.:
 - dofinansowano działalność Wojewódzkich Rzeczników Praw Osób Starszych,
 - zrealizowano warsztaty/kursy aktywizujące seniorów,
 - zorganizowano imprezy integrujące środowiska osób starszych oraz spotkania budujące solidarność międzypokoleniową.
- W październiku 2017 r. Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjął *Raport z monitoringu wdrażania w latach 2015-2016 programu Polityka senioralna województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2020*”, opracowany na podstawie informacji otrzymanych z instytucji administracji rządowej i samorządowej, rynku pracy, ochrony zdrowia, kultury i oświaty, a także organizacji pozarządowych, Uniwersytetów i Akademii Trzeciego Wieku Warmii i Mazur, Oddziałów Okręgowych/Rejonowych Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów Województwa Warmińsko-Mazurskiego i in.
- W grudniu 2017 r. Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjął Uchwałę Nr XXXIII/735/17 w sprawie: udzielenia pomocy finansowej dwudziestu gminom w województwie warmińsko-mazurskim w formie dotacji celowych z przeznaczeniem na realizację zadań własnych gmin, związanych z organizowaniem i świadczeniem usług opiekuńczych w formie teleopieki w 2018 roku. Dzięki powyższej inicjatywie oraz

partnerskim działaniom Samorządu Województwa z lokalnymi samorządami, 400 osób w wieku powyżej 60 r.ż. zostanie objętych usługami teleopiekuńczymi. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przeznaczy na ten cel w roku 2018 blisko 145.000 zł, co stanowi 50% kosztów. Drugie 50% kosztów poniosą gminy.

Ponadto, w 2017 roku w ramach XIV edycji konkursu Godni Naśladowania w kategorii na najlepszą inicjatywę na rzecz osób starszych w województwie warmińsko-mazurskim Samorząd Województwa nagroził Radę Olsztyńskich Seniorów za działania na rzecz osób starszych.

2.2 Organizowanie kształcenia kadr pomocy społecznej

W 2017 roku, ze środków budżetu Województwa Warmińsko-Mazurskiego zorganizowano 9 szkoleń dla pracowników jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej (ośrodków pomocy społecznej, domów pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, placówek opiekuńczo-wychowawczych, środowiskowych domów samopomocy). Osiem szkoleń odbyło się w formie szkoleń trzydniowych, natomiast jedno było szkoleniem dwudniowym. Przeszkolono łącznie 297 osób.

Organizowane szkolenia pozwoliły uczestnikom zdobyć wiedzę i nabyć umiejętności oraz kompetencje m.in. w zakresie:

- pracy z trudnym klientem,
- pracy z osobą z zaburzeniami psychicznymi, w tym z osobą starszą oraz uzyskania wiedzy teoretycznej i praktycznej z zakresu pomagania i aktywizowania tych osób,
- uzależnień w rodzinie oraz problemu przemocy, która bardzo często w różnej formie współwystępuje z problemem uzależnienia,
- umiejętności pracy z rodziną zastępczą, ćwiczenia umiejętności oraz superwizji zarządzania emocjami i przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu,
- negocjacji i mediacji w pracy socjalnej,
- metod zarządzania projektem w pomocy społecznej.

2.3 Inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej

Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego corocznie, począwszy od 2001 roku, przyznaje nagrody oraz wyróżnienia pracownikom pomocy i integracji społecznej, a także aktywnym liderom organizacji pozarządowych województwa warmińsko-mazurskiego. Nagrody i wyróżnienia mogą być przyznane w dwóch kategoriach:

- 1) **indywidualnej** - pracownikom pomocy i integracji społecznej oraz najbardziej aktywnym liderom organizacji pozarządowych z terenu województwa warmińsko-mazurskiego;
- 2) **zespolowej** - jednostkom organizacyjnym pomocy i integracji społecznej oraz organizacjom pozarządowym działającym na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w obszarze pomocy i integracji społecznej.

Celem przyznania nagród i wyróżnień jest promocja nowoczesnych oraz twórczych rozwiązań w dziedzinie pomocy i integracji społecznej. W 2017 roku nagrody otrzymało 6 osób, natomiast 4 osobom przyznano wyróżnienia. Przyznano również 3 nagrody zespołowe w formie szklanych statuetek. Wręczenie nagród i wyróżnień odbyło się podczas uroczystości z okazji Dnia Pracownika Socjalnego zorganizowanej 17 listopada 2017 r. w salach olsztyńskiego zamku.

2.4 Zlecenie organizacjom pozarządowym zadań z obszaru polityki społecznej

W ramach realizacji Programu współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2017, w grudniu 2016 roku ogłoszony został otwarty konkurs ofert na wykonanie zadań Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z zakresu pomocy społecznej oraz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień przez organizacje pozarządowe oraz inne uprawnione podmioty w roku 2017.

Ponadto, w marcu 2017 roku ogłoszono otwarty konkurs ofert na realizację w 2017 roku zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, dofinansowanych przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Organizacje pozarządowe i inne uprawnione podmioty mogły ubiegać się o dofinansowanie realizacji zadań z zakresu polityki społecznej.

W wyniku rozstrzygnięcia w/w konkursów dofinansowano realizację 41 zleconych zadań publicznych o łącznej wartości przekazanych dotacji 490.800 zł, w tym:

- z zakresu pomocy społecznej dofinansowano realizację 16 zadań zleconych, o łącznej wartości przekazanych dotacji 129.600 zł,
- z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie dofinansowano realizację 16 zadań zleconych, o łącznej wartości przekazanych dotacji 161.200 zł,
- z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, ze środków finansowych PFRON będących w dyspozycji Samorządu Województwa, dofinansowano realizację 9 zadań zleconych o łącznej wartości przekazanej dotacji 200.000 zł.

Łączna liczba mieszkańców województwa – uczestników dofinansowanych projektów, wyniosła 126.428 osób.

W ramach dotacji udzielonych organizacjom pozarządowym w zakresie: pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a także rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w 2017 r. dofinansowano m.in.:

1. Rozwój i wspieranie aktywności społecznej osób starszych oraz wzmocnienie i promowanie integracji międzypokoleniowej i pozytywnego wizerunku osób starszych.
2. Organizację w Olsztynie XIX Wojewódzkiego Festynu Integracyjnego, o zasięgu regionalnym, dla osób niepełnosprawnych pod hasłem „Jesteśmy Razem”.
3. Wydanie dwóch numerów biuletynu promującego działania realizowane w ramach XIX Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny, tj. biuletynu inauguracyjnego i biuletynu podsumowującego XIX Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny.
4. Działania na rzecz wsparcia osób bezdomnych.
5. Działania z zakresu przeciwdziałania narkomanii.
6. Działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym zorganizowanie i przeprowadzenie kampanii edukacyjno-informacyjnej poświęconej przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet w dniach 1 listopada – 10 grudnia 2017 r.

Ponadto wsparto realizację projektów nakierowanych na zajęcia rehabilitacyjne grupowe i indywidualne, szkolenia, warsztaty i kursy dla osób niepełnosprawnych, ich rodzin i opiekunów.

2.5 Realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 w zakresie Osi priorytetowej 11 Włączenie społeczne

Oś priorytetowa 11 Włączenie społeczne Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 ukierunkowana jest na aktywizację społeczną oraz zawodową osób doświadczających ubóstwa i/lub wykluczenia społecznego z różnych przyczyn m.in. bezrobocia, niepełnosprawności, a także braku dostępu do wysokiej jakości usług publicznych.

Celami szczegółowymi Osi priorytetowej 11 są:

- Aktywne włączenie osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym poprzez poprawę i wzmocnienie ich sytuacji społeczno-zawodowej,
- Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych,
- Zwiększenie dostępności usług społecznych dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym,
- Wzrost zatrudnienia poprzez rozwój ekonomii społecznej.

W ramach Osi priorytetowej 11 Włączenie społeczne w 2017 roku ogłoszono 15 naborów w ramach następujących Poddziałań:

- 11.1.1 Aktywizacja społeczna i zawodowa osób wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym – 4 konkursy – łączna alokacja przeznaczona na konkursy – ponad 155 mln zł,
- 11.1.2 Aktywizacja społeczna i zawodowa osób wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji – projekt ZIT Olsztyn – 2 konkursy – łączna alokacja przeznaczona na konkursy – ponad 46 mln zł,
- 11.1.3 Usługi skierowane do osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym świadczone przez podmioty integracji społecznej – projekt ZIT Ełk – 2 konkursy – łączna alokacja przeznaczona na konkursy – ponad 8 mln zł,
- 11.2.1 Ułatwienie dostępu do usług zdrowotnych – 1 konkurs – alokacja przeznaczona na konkurs – prawie 8 mln zł,
- 11.2.3 Ułatwienie dostępu do usług społecznych, w tym integracja ze środowiskiem lokalnym – 1 konkurs – alokacja przeznaczona na konkurs – ponad 24 mln zł,
- 11.2.4 Ułatwienie dostępu do usług społecznych – projekt ZIT Olsztyn – 1 konkurs – alokacja przeznaczona na konkurs – ponad 26 mln zł,
- 11.2.5 Ułatwienie dostępu do usług społecznych, w tym integracja ze środowiskiem lokalnym – projekt ZIT Ełk – 3 konkursy – łączna alokacja przeznaczona na konkursy – prawie 10 mln zł,
- 11.3.2 Koordynacja ekonomii społecznej w regionie – 1 nabór pozakonkursowy – alokacja w wysokości ponad 1,8 mln zł.

W ramach przedmiotowych konkursów złożono ogółem 212 wniosków o dofinansowanie, tj.:

- Poddziałanie 11.1.1 – 119 wniosków,
- Poddziałanie 11.1.2 – 21 wniosków,
- Poddziałanie 11.1.3 – 5 wniosków,
- Poddziałanie 11.2.1 – 0 wniosków
- Poddziałanie 11.2.3 – 38 wniosków,
- Poddziałanie 11.2.4 – 19 wniosków,
- Poddziałanie 11.2.5 – 9 wniosków,

– Poddziałanie 11.3.2 – 1 wniosek.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej odpowiedzialny jest również za wdrażanie Działania 10.7 Aktywne i zdrowe starzenie się Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020. Działanie to ukierunkowane jest na realizację kompleksowych programów zdrowotnych obejmujących profilaktykę, diagnostykę i promocję zdrowia, świadczonych indywidualnym osobom w celu zachowania dobrego stanu zdrowia i wydłużenia wieku aktywności zawodowej wśród mieszkańców województwa. Celem szczegółowym Działania 10.7 jest zmniejszenie poziomu dezaktywacji zawodowej ze względu na chorobę lub niepełnosprawności.

W ramach Działania 10.7 w 2017 roku ogłoszono nabór na 4 konkursy w ramach typu projektu: realizacja programów profilaktycznych w zakresie raka jelita grubego, raka piersi, zakaźnych chorób odkleszczowych (boreliozy i kleszczowego zapalenia mózgu) oraz programów zdrowotnych z uwzględnieniem rehabilitacji medycznej. Alokacja na te konkursy wynosiła prawie 11 mln zł.

W 2017 roku zawarto 140 umów o dofinansowanie projektów:

- 98 umów w ramach Działania 11.1 o łącznej wartości 112.151.605,20 PLN,
- 37 umów w ramach Działania 11.2 o łącznej wartości 30.788.927,60 PLN,
- 5 umów w ramach Działania 10.7 o łącznej wartości 8.066.001,40 PLN.

2.6 Realizacja Wojewódzkiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej Warmia i Mazury 2015-2020

W 2017 r. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Olsztynie kontynuował realizację Projektu pozakonkursowego pt. „*Ekonomia Społeczna na Warmii i Mazurach*” w ramach Poddziałania 11.3.2. Koordynacja ekonomii społecznej w regionie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.

Celem projektu jest wzmocnienie znaczenia ekonomii społecznej na Warmii i Mazurach poprzez działalność Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej (RKRES), umocnienie powiązań podmiotów ekonomii społecznej, wzrost widoczności podmiotów ekonomii społecznej i współpracy jednostek samorządu terytorialnego w celu budowania dobrego klimatu dla rozwoju ekonomii społecznej do końca 2017 r.

Grupę docelową w projekcie stanowili pracownicy lokalnych i regionalnych podmiotów działających na rzecz rozwoju ekonomii społecznej.

Najważniejsze wydarzenia w ramach projektu w 2017 r.:

- konferencja regionalna pt. „Budowanie marki ekonomii społecznej w regionie Warmii i Mazur”- zorganizowana 2 czerwca 2017 r. w ramach Warmińsko-Mazurskich Dni z Ekonomią Społeczną;
- organizacja procesu certyfikacji PES znakiem promocyjnym „Zakup Prospołeczny” – w trakcie realizacji projektu przyznano 4 podmiotom znak (w tym 2 Zakładom Aktywności Zawodowej), a 4 przedłużyły prawo posługiwania się znakiem na kolejny rok;
- organizacja konkursu „Samorząd Przyjazny ES“, „Przedsiębiorstwo przyjazne ES“ - celem konkursu było ukoronowanie dotychczasowego zaangażowania jednostek samorządu terytorialnego oraz firm, a także zachęta do dalszej współpracy na rzecz rozwoju przedsiębiorczości społecznej oraz promocja ekonomii społecznej;
- organizacja spotkania Sieci OWES: 6-7 kwietnia 2017 r. w Dobrym Mieście odbyło się 2 dniowe spotkanie dla przedstawicieli Warmińsko- Mazurskiej Sieci Ośrodków Wsparcia

Ekonomii Społecznej. Głównym założeniem spotkania była wymiana informacji i doświadczeń w zakresie standardów, narzędzi pracy oraz dokumentacji stosowanych w OWES, jak również omówienie współpracy na linii ROPS-OWES w ramach realizowania wspólnych inicjatyw w latach 2017-2020;

- organizacja spotkania Sieci OWES w dniach 9-10.11.2017 r. Spotkanie zorganizowano na terenie działalności podmiotu ekonomii społecznej. Jego głównym założeniem było dalsze wzmacnianie Sieci OWES oraz wymiana informacji i doświadczeń w zakresie standardów, narzędzi pracy. Podczas spotkania odbyły się warsztaty dotyczące opracowania folderu oferty turystycznej PES w woj. warmińsko-mazurskim;
- organizacja wizyt studyjnych, m.in.: dla przedstawicieli miast (burmistrzów) z terenu województwa warmińsko-mazurskiego należących do sieci miast CITTASLOW, przedstawicieli OWES oraz przedstawicieli CIS, KIS do woj. łódzkiego i kujawsko-pomorskiego, dla przedstawicieli ZAZ, WTZ do woj. wielkopolskiego, dla przedstawicieli OPS, PCPR do woj. pomorskiego;
- 11 stycznia 2017 r. w Olsztynie odbyło się seminarium „Wokół ekonomii społecznej-powiązania między nauką-biznesem a ekonomią społeczną” skierowane do przedstawicieli uczelni wyższych, zrzeszeń pracodawców, kuratorium oświaty oraz przedstawicieli lokalnych i regionalnych podmiotów działających na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. Jego idea była przybliżenie przedstawicielom świata nauki i biznesu zagadnień ekonomii społecznej i zapoczątkowanie budowania sieci powiązań pomiędzy nauką, sferą biznesu i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym w celu nawiązania stałej współpracy;
- organizacja seminarium „Ekonomia społeczna w turystyce Warmii i Mazur”- spotkanie odbyło się 24 lutego 2017 r. w Villa Pallas w Olsztynie. Skierowane było do przedstawicieli podmiotów ekonomii społecznej, instytucji i organizacji działających w branży turystycznej oraz przedstawicieli lokalnych i regionalnych podmiotów działających na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. Jego idea była zainicjowanie dyskusji na temat możliwości szerszego włączenia podmiotów ekonomii społecznej w działania na rzecz rozwoju turystyki Warmii i Mazur.

Ponadto, na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r. funkcjonowały 4 ośrodki wsparcia ekonomii społecznej w 4 subregionach województwa oraz 110 spółdzielni socjalnych (wg danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie). W 2017 r. powstało aż 18 nowych spółdzielni socjalnych.

2.7 Regionalne Obserwatorium Terytorialne – Obserwatorium Polityki Społecznej

Od 1 stycznia 2015 r. w strukturze Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie funkcjonuje Regionalne Obserwatorium Terytorialne – Obserwatorium Polityki Społecznej (ROT-OPS).

Do zadań ROT-OPS należy przede wszystkim diagnozowanie i monitorowanie zjawisk oraz problemów społecznych występujących w województwie, a także prowadzenie badań regionalnych z zakresu polityki społecznej na potrzeby Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 i przyszłych programów operacyjnych.

Najważniejsze działania podejmowane przez Regionalne Obserwatorium Terytorialne – Obserwatorium Polityki Społecznej w 2017 roku:

- zrealizowanie badania regionalnego pt. „Praca z rodziną z problemami opiekuńczo-wychowawczymi – analiza zagadnienia i poszukiwanie rozwiązań”,

- zrealizowanie badania regionalnego pt. „Wpływ programu „Rodzina 500+” na aktywizację społeczną i zawodową w województwie warmińsko-mazurskim”,
- rozpoczęcie realizacji badania pt. „Czynniki warunkujące aktywizację społeczno-zawodową osób bezrobotnych – uczestników projektów w ramach Osi 11 „Włączenie społeczne” Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020”,
- realizacja zadań z zakresu monitoringu i ewaluacji „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2025” w zakresie Celu strategicznego 2 Wzrost aktywności społecznej, Celu operacyjnego 2.2 Wzrost dostępności i jakości usług publicznych w kontekście wdrażania RPO WiM 2014-2020 (współpraca z Departamentem Polityki Regionalnej w zakresie realizacji tego zadania),
- opracowanie dokumentu: „Problemy społeczne województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2001, 2005, 2010-2016 w ujęciu statystycznym. Materiały porównawcze na podstawie sprawozdań MRPiPS-03” oraz dokumentu „Baza danych instytucji pomocy i integracji społecznej oraz wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej województwa warmińsko-mazurskiego – stan na 31.12.2016 r.”,
- opracowanie dokumentu pt. „Analiza sytuacji społeczno-demograficznej w województwie warmińsko-mazurskim”, na potrzeby profilowania interwencji realizowanej w ramach Osi Priorytetowej 11. Włączenie społeczne przez Instytucję Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (IŻ RPO WiM 2014-2020)”,
- wysłanie drogą elektroniczną 2 newsletterów upowszechniających informacje o bieżącej pracy zespołu ROT-OPS.

Wszystkie opracowane raporty i materiały są dostępne są na stronie internetowej ROT-OPS, będącej integralną częścią strony internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

2.8 Realizacja świadczeń rodzinnych w ramach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w przypadku przemieszczania się osób w granicach UE, Norwegii, Szwajcarii, Lichtensteinu i Islandii

Do 31 grudnia 2017 r. Samorząd Województwa Warmińsko – Mazurskiego realizował zadania z zakresu świadczeń rodzinnych jako zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, na podstawie art. 21 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2017 r., poz. 1952 ze zm.) oraz z zakresu świadczenia wychowawczego jako zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, na podstawie art. 11 ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2017 r., poz. 1851 ze zm.), w związku z udziałem Rzeczypospolitej Polskiej w koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w przypadku przemieszczania się osób w granicach Unii Europejskiej, Norwegii, Szwajcarii, Lichtensteinu i Islandii.

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 7 lipca 2017 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z systemami wsparcia rodzin (Dz.U. z 2017 r., poz. 1428), rok 2017 był ostatnim rokiem realizacji tego zadania przez służby Marszałka. Z dniem 1 stycznia 2018 r. zadania te zostały przekazane Wojewodzie Warmińsko – Mazurskiemu.

W 2017 r. do Biura ds. koordynacji świadczeń rodzinnych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie wpłynęło 6.257 spraw osób indywidualnych, w tym m.in.:

- 2.288 formularzy z serii E 400 oraz SED-ów z serii F,R i H,
- 698 wniosków z gmin o ustalenie czy i od kiedy w sprawie świadczeń rodzinnych mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego,
- 2.162 wnioski klientów indywidualnych o ustalenie prawa do polskich świadczeń rodzinnych.

W ramach powyższych spraw Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego wydał ogółem **1.506 decyzji administracyjnych**, w tym 125 decyzji dotyczących nienależnie pobranych świadczeń rodzinnych.

Natomiast w ramach realizacji zadania z zakresu świadczenia wychowawczego w 2017 r. wpłynęło 7.480 spraw osób indywidualnych, w tym m.in.:

- 2.353 formularze z serii E 400 oraz SED-ów z serii F,R i H,
- 757 wniosków z gmin o ustalenie czy i od kiedy w sprawie świadczenia wychowawczego mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego,
- 3.176 wniosków klientów indywidualnych o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego.

W ramach powyższych spraw Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego wydał ogółem **1.733 decyzje administracyjne**, w tym 26 decyzji dotyczących nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego.

Ponadto, zgodnie z art. 30 ust. 5 ustawy o świadczeniach rodzinnych, Marszałek Województwa Warmińsko – Mazurskiego do 31 grudnia 2017 r. **dochoził wypłaconych w Polsce nienależnie pobranych świadczeń** rodzinnych do 10 lat wstecz od momentu ich wypłaty. W związku z powyższym w wyżej wymienionych sprawach były prowadzone postępowania, które obejmowały okresy zasiłkowe od 2007 roku.

3. WNIOSKI I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE REALIZACJI POLITYKI SPOŁECZNEJ NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM

Ocena zasobów pomocy społecznej na poziomie wojewódzkim została sporządzona m.in. w oparciu o dane z poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego oraz informacje dotyczące realizacji polityki społecznej na szczeblu wojewódzkim.

Diagnoza głównych problemów społecznych w województwie warmińsko-mazurskim oraz odpowiedź na potrzeby kadrowo-infrastrukturalne zawarte w Ocenie znajdują odzwierciedlenie w działaniach realizowanych przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Należy podkreślić, że źródłem finansowania realizacji wielu ze sformułowanych poniżej rekomendacji może być Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.

1. DANE O SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ I SPOŁECZNEJ

a) Ludność województwa warmińsko-mazurskiego

W województwie obserwuje się systematyczny spadek liczby ludności. W roku 2016 w stosunku do roku poprzedniego, liczba mieszkańców województwa zmniejszyła się o 0,11%. Stan ten odzwierciedla ogólnokrajowy problem demograficzny. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego pod koniec 2016 roku **województwo zamieszkiwały 1.434.783 osoby**. W skali kraju województwo warmińsko-mazurskie zajmuje 12 miejsce pod względem liczby ludności. Wśród mieszkańców przeważały kobiety (stanowiły 51,05% populacji), ich liczba była wyższa od liczby mężczyzn o 30.195 osób.

Z analizy struktury ludności województwa wynika, że w 2016 roku 18,39% mieszkańców to osoby do 17 roku życia. Największą grupę osób – 62,84%, stanowiły osoby w wieku produkcyjnym. Z roku na rok **wzrasta liczba osób starszych** (kobiety w wieku 60 i więcej lat, mężczyźni w wieku 65 i więcej lat). W 2015 roku osoby te stanowiły 18,45% ogółu mieszkańców (265.024 osoby), natomiast w 2016 roku liczba ta wzrosła do 18,77% (269.294 osoby).

W województwie warmińsko-mazurskim w roku 2017 nastąpił wzrost liczby urodzeń. Wyraźnie wskazuje na to liczba jednorazowych zapomóg z tytułu urodzenia się dziecka, która wyniosła w 2017 roku 11.933 (wzrost o 1,38% względem 2016 roku). W prognozach na 2018 rok gminy planują dalszy wzrost liczby świadczeń.

Rekomendacje:

- Realizowanie działań z zakresu polityki prorodzinnej, zarówno na poziomie lokalnym, regionalnym oraz ogólnokrajowym np.:
 - karta dużej rodziny,
 - zwiększenie liczby miejsc w żłobkach i przedszkolach m.in. przy wykorzystywaniu środków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020,
 - angażowanie pracodawców w działania prorodzinne,
 - korzystne regulacje prawne dla zakładających rodziny,
 - rozwój form samopomocy rodzicielskiej i międzypokoleniowej, jak warsztaty samokształceniowe dla rodziców,

- wyróżnianie pracodawców przyjaznych rodzicom, którzy stworzyli przykładowe punkty opieki dla dzieci.
- Wspieranie osób starszych w celu utrzymania aktywności i jak najdłuższego funkcjonowania we własnym środowisku, w tym m.in. przy wykorzystywaniu środków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.
- Rozwój usług teleopiekuńczych w gminach.
- Rozwinięcie profilaktyki zdrowotnej w tym m.in. dla beneficjentów działań Osi 11 Włączenie społeczne w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.
- Stosowanie zachęt dla młodych mieszkańców województwa do podejmowania pracy w regionie lub/i zakładania działalności gospodarczej w tym m.in. przy wykorzystaniu środków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.

b) Rynek pracy

Stopa bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku była najwyższa w kraju i osiągnęła wartość 11,7%, w pozostałych województwach nie przekraczała 10%, natomiast średnia wartość tego wskaźnika dla Polski wynosiła 9,7%. W porównaniu do 2016 roku w województwie warmińsko-mazurskim zanotowano spadek stopy bezrobocia o 2,5 punktu procentowego.

Dane dotyczące rynku pracy wskazują na spadek **liczby osób bezrobotnych**. W 2017 roku liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy zmniejszyła się o 17,89% względem 2016 roku. Spośród 60.003 bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy w 2017 roku, aż 56,12% stanowili długotrwale bezrobotni.

Brak zatrudnienia przekłada się na niski poziom zamożności mieszkańców oraz powoduje, iż nie są oni w stanie samodzielnie zaspokoić niezbędnych potrzeb, co ma wpływ na liczbę osób korzystających z pomocy społecznej.

Jednostki organizacyjne pomocy społecznej zwracają również uwagę na zjawisko „dziedziczenia” bezrobocia, polegającym na tym, że dzieci osób bezrobotnych (naśladując wzorce rodziców) również stają się klientami urzędów pracy i ośrodków pomocy społecznej.

Rekomendacje:

- Podejmowanie działań mających na celu zwiększenie zatrudnialności i podniesienie jakości życia w regionie, m.in. poprzez:
 - tworzenie warunków dla pozyskiwania inwestorów i realizowania inwestycji w regionie,
 - tworzenie nowych miejsc pracy, wspieranie mobilności i aktywności osób bezrobotnych,
 - objęcie kompleksowym wsparciem całych rodzin, w których są osoby bezrobotne,
 - powiązanie szkolnictwa i kierunków kształcenia z potrzebami lokalnego rynku pracy,
 - poprawa dostępu młodych ludzi do wiedzy o rynku pracy – obecność doradców zawodowych w szkołach podstawowych i liceach,
 - promowanie idei kształcenia przez całe życie,
 - wspieranie świadomości i gotowości do przekwalifikowania w sytuacji zmian na rynku pracy,
 - wspieranie samozatrudnienia i zakładania działalności gospodarczej (w tym realizacja działań w zakresie ekonomii społecznej, a w szczególności spółdzielni socjalnych),
 - rozwijanie form zatrudnienia subsydiowanego, takich jak: prace społecznie użyteczne, roboty publiczne,

- współpraca instytucji pomocy i integracji społecznej, i instytucji rynku pracy w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej osób w wieku produkcyjnym dotychczas nieaktywnych, długotrwale korzystających z pomocy społecznej.

Do realizacji wyżej wymienionych działań są obecnie wykorzystywane środki będące w dyspozycji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.

c) Infrastruktura społeczna

W 2017 roku w sprawozdaniu z Oceny zasobów pomocy społecznej (tabela nr 2) wykazano funkcjonowanie **29.275 mieszkań komunalnych** w zasobach gmin (spadek w stosunku do roku poprzedniego o 782 lokale tj. o 2,6%). Największy spadek wykazało miasto Elbląg (o 338 lokali) i miasto Olsztyn (o 181 lokali). W 24 gminach liczba lokali komunalnych pozostała bez zmian.

Chociaż liczba lokali socjalnych systematycznie rośnie (o 2,83% w stosunku do 2016 r.), w dalszym ciągu nie jest ona wystarczająca. Liczba osób oczekujących na mieszkanie socjalne w 2017 roku wynosiła 3.490 i w stosunku do roku 2016 zmalała o 117 osób. W 24 gminach (23 wiejskich i 1 miejsko-wiejskiej) mieszkania socjalne w ogóle nie funkcjonują. Natomiast w 2 gminach wiejskich, w których w roku poprzednim nie było mieszkań socjalnych, pojawiły się 2 lokale.

Rekomendacje:

- Należy rozwijać infrastrukturę mieszkaniową tj. zwiększać liczbę mieszkań chronionych i mieszkań socjalnych poprzez pozyskanie dodatkowych środków finansowych na rozwój infrastruktury mieszkaniowej np. poprzez udział gmin w konkursach ogłaszanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
- Opracowanie programów tanich mieszkań dla młodych rodzin, mieszkań spółdzielczych oraz tanich mieszkań komunalnych budowanych na wynajem.

Istotnym problemem większości gmin są nadal **niewystarczające zasoby infrastruktury społecznej w zakresie opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz w wieku przedszkolnym**. Szczególnie dotkliwe są deficyty w opiece żłobkowej. Na przestrzeni ostatnich 3 lat liczba żłobków funkcjonujących na terenie województwa warmińsko-mazurskiego systematycznie się zwiększa. W 2015 roku działało 66 placówek, w 2016 – 75, zaś w **2017 – 82 żłobki**. Na uwagę zasługuje fakt, iż w większości gmin żłobki w ogóle nie funkcjonują (79 gmin), a także to, iż istnieje duża liczba dzieci, którym nie przyznano miejsc w placówkach (714 dzieci). Pomimo faktu, że liczba żłobków zwiększa się, liczba miejsc w nich jest niewystarczająca.

Liczba przedszkoli funkcjonujących w województwie w porównaniu z rokiem 2016 wzrosła o 2,45%.

Przedszkola w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku zapewniły miejsca 47.872 dzieciom, natomiast 164 dzieciom nie przyznano miejsca. Głównym powodem odmowy był brak wolnych miejsc, z tego powodu nie przyjęto 98 dzieci. Aby wyeliminować problem braku miejsc w przedszkolach, ich liczbę należałoby zwiększyć o 0,3%.

Rekomendacje:

- Powstawanie nowych żłobków oraz ich oddziałów, zarówno publicznych, jak i prywatnych. Wpieranie powstawania przykładowych i uczelnianych żłobków i przedszkoli z wykorzystywaniem środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.
- Rozwój i szeroka promocja instytucji dziennego opiekuna, klubów dziecięcych i in. (również w kontekście tworzenia nowych miejsc pracy).

- Rozwój infrastruktury w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne lub wykorzystanie możliwości poszerzenia infrastruktury w ramach środków będących do dyspozycji w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.
- Rozwój instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 z wykorzystaniem Programu MRPiPS „Maluch plus”.

Liczby świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży (1.166) utrzymuje się na poziomie zbliżonym do 2016 roku. Z tego przyszkolnych świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2017 roku było łącznie 485, a pozaszkolnych 681.

Systematycznie wzrasta również **liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów**. Między rokiem 2016 i 2017 liczba miejsc zwiększyła się o 33 (15,42%), a między rokiem 2015 i 2016 - o 19 miejsc (9,74%), jednak nadal 31,90% gmin nie posiada na swoim terenie tego typu miejsc spotkań dla seniorów.

Rekomendacje:

- Rozwijanie infrastruktury ukierunkowanej na aktywizację i integrację seniorów, m.in. w formie dziennych domów pomocy, klubów i świetlic.
- Upowszechnianie informacji o inicjatywach na rzecz seniorów oraz promowanie aktywności osób starszych zarówno w środowisku pracowników służb społecznych, jak i wśród lokalnej społeczności.
- Ubieganie się przez samorządy o dotację w ramach przyjętego Programu Wieloletniego „Senior + ” oraz innych programów i konkursów.

2. DANE O KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY I WSPARCIA

a) Wspieranie rodziny i piecza zastępcza

Liczba rodzin niewydolnych wychowawczo, w których małoletni pozostawieni są w środowiskach problemowych, pomimo spadku (o 12,53% względem 2016 roku) wciąż utrzymuje się na wysokim poziomie. Pozostawienie rodzin bez pomocy może skutkować odbieraniem dzieci z rodzin biologicznych i umieszczaniem w pieczy zastępczej. Wsparcie rodzin, zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, opiera się głównie na pracy asystentów rodziny oraz rodzin wspierających. Niestety nadal w żadnej z gmin województwa nie funkcjonują rodziny wspierające. Trzy gminy, tj. Reszel, Pasym i miasto Elbląg w prognozach na 2018 rok wykazały funkcjonowanie łącznie 17 rodzin wspierających.

Nadal rosną wydatki gmin związane ze wspieraniem rodziny i pieczą zastępczą. W roku oceny OPS-y wydatkowały na ten cel (tj. asystent rodziny, wydatki na opiekę i wychowanie dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka czy placówkach opiekuńczo-wychowawczych) **ogółem ponad 16 mln zł**. Dla porównania w 2016 roku jednostki wydatkowały ok. 14 mln zł, a w 2015 roku ok. 12 mln zł.

Od 2012 r. realizowany jest rządowy Program asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej. Dzięki niemu gminy i powiaty mogą uzyskać środki na dofinansowanie zatrudnienia asystentów rodziny oraz koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Asystenci rodziny objęli wsparciem łącznie 2.130 rodzin. W 2017 roku 3 gminy nie zatrudniały asystenta rodziny (gminy: Lelkowo, Miłomłyn, Janowiec Kościelny).

Rekomendacje:

- W ramach kompleksowego wsparcia rodzin wieloproblemowych, proponuje się podjęcie następujących działań m.in. w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020:
 - tworzenie i rozwijanie placówek wsparcia dziennego dla dzieci, w tym świetlic socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży, jak również pracy podwórkowej,
 - dalszy rozwój i poprawę dostępności do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego,
 - realizację programów i projektów integrujących rodziny oraz wzmacniających więzi między poszczególnymi jej członkami,
 - wzmocnienie współpracy podmiotów działających na rzecz rodziny oraz tworzenie interdyscyplinarnych zespołów mających na celu kompleksowe podejście do wspierania i rozwiązywania problemów w rodzinach dysfunkcyjnych,
 - rozwijanie i wzmacnianie roli asystentów rodziny i rodzin wspierających, jako efektywnej formy pracy z rodzinami dysfunkcyjnymi lub znajdującymi się w kryzysie. Jest to sposób na zwiększenie efektywności pomocy poprzez pracę w środowisku, jak również na obniżenie kosztów związanych z organizacją opieki zastępczej, w tym potencjalnego umieszczenia dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
- Dalsze aktywne pozyskiwanie środków na zatrudnienie asystenta rodziny poprzez udział gmin w konkursie MRPiPS w ramach Resortowego programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

W 2017 roku zwiększyła się liczba dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych (z 3.280 w 2016 roku do 3.304 w 2017 roku), zmniejszyła się natomiast liczba rodzin zastępczych (z 2.061 rodzin w 2016 roku do 2.046 w 2017 roku).

Dla zapewnienia odpowiedniej pomocy i wsparcia w opiece, szczególnie nad najmłodszymi dziećmi, niedostosowanymi społecznie i z różnego rodzaju niepełnosprawnościami, niezbędne jest sprawne funkcjonowanie zawodowych rodzin zastępczych. Ich odsetek wśród wszystkich typów rodzin zastępczych nadal utrzymuje się na niskim poziomie (6,89% w 2017 r.). Tylko w czterech powiatach w 2017 roku funkcjonowały rodziny zastępcze specjalistyczne. Konieczność utworzenia takich rodzin jest podyktowana ciągle rosnącymi potrzebami w opiece nad dziećmi niepełnosprawnymi, niedostosowanymi społecznie oraz wymagającymi stałej całodobowej opieki. Poszukiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej specjalistycznej jest trudnym zadaniem, gdyż osoby pełniące funkcję rodziny specjalistycznej muszą posiadać odpowiednie predyspozycje psychofizyczne i umiejętności. W sześciu powiatach nie ma rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego. W tych powiatach w sytuacjach interwencyjnych, gdy dziecko jest odbierane rodzicom z uwagi na zagrożenie zdrowia lub życia, występują trudności z natychmiastowym znalezieniem miejsca dla dziecka w rodzinie zastępczej.

Obserwowane potrzeby rodzin zastępczych, problemy emocjonalne i wychowawcze, z którymi się borykają oraz praca zmierzająca do powrotu dzieci do rodzin biologicznych, wymaga silnego i systematycznego wsparcia wszystkich stron uczestniczących w procesie opieki i wychowania.

Rekomendacje:

- Promowanie zawodowych rodzin zastępczych i zabezpieczanie na ten cel odpowiednich środków finansowych w budżetach powiatów.
- Zwiększanie nakładów na szkolenia dla rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka i kandydatów na rodziny adopcyjne.

- Rozwijanie specjalistycznego poradnictwa dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą.
- Rozwijanie współpracy instytucjonalnej w obszarze pieczy zastępczej.
- Prowadzenie lokalnych i regionalnych kampanii społecznych informujących i promujących ideę rodzicielstwa zastępczego.
- Upowszechnianie w systemie pieczy zastępczej rodzin pomocowych (w roku oceny funkcjonowały tylko 34 takie rodziny).
- Rozbudowa kadry powiatowych centów pomocy społecznej. Konieczne staje się zatrudnienie pedagoga i terapeuty rodzinnego oraz doraźne zatrudnianie różnego rodzaju specjalistów, jak na przykład seksuologa, logopedy czy psychiatry.
- Pomoc dla usamodzielnianych wychowanków z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych, np. rozwój mieszkalnictwa chronionego, upowszechnienie edukacji ekonomicznej.
- Zatrudnianie i rozwijanie form pracy asystentów rodziny w celu umożliwienia powrotu dzieci z pieczy zastępczej do rodziny biologicznej oraz zapobieganie odbieraniu dzieci z rodzin do pieczy zastępczej.

b) Osoby korzystające z pomocy i wsparcia

W roku 2017 w województwie warmińsko-mazurskim świadczeniami pomocy społecznej objęto 91.120 osób (6,34% mieszkańców). Liczba osób korzystających z pomocy społecznej spadła w stosunku do 2016 roku o 11,13% i aż o 19,33% w stosunku do 2015 roku. W 2018 roku jednostki przewidują dalszy spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej. Przyczyną spadku liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej było m.in. wprowadzenie Programu „Rodzina 500+”. Wydatki gmin związane z realizacją ww. programu w 2017 roku wyniosły ponad 938 mln złotych.

Jednym z niepokojących tendencji utrzymujących się w strukturze osób korzystających z systemu pomocy społecznej jest długotrwałe pozostawanie w systemie świadczeń – 64,76% wszystkich świadczeniobiorców pomocy społecznej.

Głównymi powodami korzystania z pomocy społecznej w roku 2017 były: ubóstwo (55,36% ogólnej liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej), bezrobocie (51,58% ogólnej liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej), niepełnosprawność (36,21% ogólnej liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej), długotrwała lub ciężka choroba (36,64% ogólnej liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej). Najczęściej pomoc przyznawano z tytułu sieroctwa.

Rekomendacje:

- Umacnianie i zwiększanie efektywności działań jednostek organizacyjnych pomocy społecznej np. poprzez standaryzację usług, wzmacnianie i profesjonalizację kadry, stosowanie innowacyjnych rozwiązań i narzędzi wspierających podopiecznych pomocy społecznej.
- Prowadzenie aktywnej integracji adresowanej do klientów pomocy społecznej z wykorzystaniem instrumentów aktywizacji społecznej, zawodowej i edukacyjnej. Należy również podejmować działania na rzecz zmiany postaw klientów, zwiększania ich aktywności oraz współuczestnictwa w rozwiązywaniu ich trudnych sytuacji życiowych m.in. w ramach Osi 11 Włączenie społecznej RPO WiM 2014-2020.
- Wzrost aktywności gmin i powiatów w realizacji projektów z zakresu aktywnej integracji zwłaszcza w ramach RPO WiM 2014-2020.
- Rozwój usług adekwatnych do potrzeb osób długotrwałe bezrobotnych, w szczególności: świadczonych w klubach integracji społecznej, centrach integracji społecznej oraz

w spółdzielniach socjalnych m.in. w ramach Osi 11 Włączenie społecznej RPO WiM 2014-2020.

- Utrzymanie i wzmocnienie działań aktywizująco-wspierających, kierowanych do całych rodzin korzystających z pomocy społecznej, szczególnie przez rozwój pracy socjalnej, usług społecznych i działań profilaktycznych zapobiegającym występowaniu problemów społecznych m.in. w ramach Osi 11 Włączenie społecznej RPO WiM 2014-2020.
- Wymiany informacji i doświadczeń pomiędzy instytucjami i podmiotami działającymi w obszarze pomocy społecznej i aktywnej integracji w regionie, w tym poprzez wymianę dobrych praktyk.

Bezrobocie

Województwo warmińsko-mazurskie charakteryzuje się utrzymującym się stale na wysokim poziomie odsetkiem osób bezrobotnych, w tym również osób, którym nie przysługuje prawo do zasiłku dla bezrobotnych – najtrudniejsza sytuacja dotyczy osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, tj. bezrobotnych do 30 roku życia oraz osób w wieku 50+.

Bezrobocie stanowi również dominujący powód udzielania pomocy i wsparcia wśród osób korzystających z pomocy społecznej. W 2017 r. 83.675 osób w rodzinach zostało objętych pomocą z tego powodu, co stanowi 57,41% spośród świadczeń wypłacanych na podstawie powodów zawartych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej. Należy podkreślić, iż w roku oceny liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z ww. powodu spadła o 17,52% w stosunku do 2016 roku.

Ubóstwo

Uwarunkowania gospodarczo-ekonomiczne skutkują m.in. poszerzaniem się kręgu osób zagrożonych ubóstwem, na które narażone są osoby niepełnosprawne i przewlekle chore, osoby o niskim poziomie wykształcenia, osoby bezrobotne, uzależnione, mające problemy ze zdrowiem psychicznym. Ubóstwo jest drugim po bezrobociu (biorąc pod uwagę liczbę osób w rodzinach) najczęściej występującym powodem udzielania wsparcia. W roku 2017 liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z tego tytułu wyniosła 80.433, co stanowiło 55,19% spośród wypłacanych świadczeń. Również w przypadku tego powodu liczba osób korzystających z pomocy społecznej wyraźnie spadła – o 13,10% w stosunku do 2016 roku.

Rekomendacje:

- Rozwijanie form zatrudnienia subsydiowanego, takich jak: prace społecznie użyteczne, roboty publiczne.
- Wzmocnienie współpracy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej i instytucji rynku pracy w celu podejmowania działań na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy, w tym w podmiotach ekonomii społecznej w celu aktywizacji osób bezrobotnych i umożliwienia powrotu na rynek pracy, m.in. w ramach RPO WiM 2014-2020.
- Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej (m. in. przedsiębiorstw społecznych, KIS, CIS) oraz upowszechnianie przedsiębiorczości społecznej m.in. w ramach RPO WiM 2014-2020.
- Rozwój specjalistycznego poradnictwa zawodowego.
- Wprowadzanie elastycznych form zatrudnienia oraz powstawanie przedszkoli i żłobków ułatwiających podejmowanie rodzicom pracy zawodowej i godzenie pracy zawodowej z życiem rodzinnym m.in. w ramach RPO WiM 2014-2020.
- Realizacja staży zawodowych m.in. w ramach RPO WiM 2014-2020.
- Dalsza realizacja projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej.

- Opracowywanie i realizowanie programów oraz projektów nastawionych na wyrównywanie szans edukacyjnych i zawodowych grup szczególnie narażonych na problem bezrobocia (osoby młode, osoby w wieku 50+, osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych, osoby niepełnosprawne) m.in. w ramach RPO WiM 2014-2020.
- Podejmowanie działań na rzecz zmiany postaw klientów pomocy społecznej, zwiększania ich aktywności oraz współuczestnictwa w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowych m.in. w ramach RPO WiM 2014-2020.
- Tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy oraz podejmowania aktywizacji zawodowej, które jednocześnie spowodują, że dochody z pracy będą wyższe niż zasiłki z pomocy społecznej m.in. w ramach RPO WiM 2014-2020.

Liczba kontraktów socjalnych zawartych w roku 2017 wyniosła 3.179 – o 36,67% więcej niż w roku 2016 (co jest efektem projektów realizowanych przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020). W 2018 roku prognozuje się dalszy wzrost zawieranych kontraktów socjalnych.

Ponad 21% wszystkich kontraktów zawartych było w ramach działalności Klubów Integracji Społecznej – jednostek mających na celu pomoc w reintegracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Rekomendacja:

- Wykorzystywanie w większym stopniu dostępnych narzędzi pracy socjalnej, tj. m.in. kontraktu socjalnego podpisywanego z osobą korzystającą z pomocy.
- Umacnianie roli kontraktu socjalnego jako głównego narzędzia motywującego do podjęcia działań w celu poprawy sytuacji społeczno-ekonomicznej.

Osoby starsze

W obliczu starzenia się społeczeństwa i wydłużania długości życia oraz ograniczonych możliwości zapewnienia opieki przez rodzinę, rokrocznie zwiększa się liczba osób umieszczanych w domach pomocy społecznej.

Jednocześnie corocznie wzrastają miesięczne koszty utrzymania mieszkańca domu pomocy społecznej. W związku z tym rosną koszty gmin związane z finansowaniem odpłatności za pobyt podopiecznych w tych placówkach, którzy z dochodów własnych oraz dochodów swych rodzin nie są w stanie pokryć kosztów swego pobytu w DPS (o 8,82% względem 2016 roku). W dokumencie Oceny zasobów pomocy społecznej na 2017 rok w części dotyczącej budżetu wydatki na utrzymanie i prowadzenie domów pomocy społecznej wyniosły **7,84%** – trzecie miejsce wśród wszystkich wydatków na politykę społeczną. Opłacenie pobytu mieszkańca DPS jest dla samorządów gminnych zdecydowanie droższą formą wsparcia niż realizacja usług opiekuńczych. W 2017 roku usługami opiekuńczymi objęto 5.445 osób (wzrost o 5,30% w stosunku do roku 2016), natomiast liczba osób, za które gmina opłaciła pobyt w DPS wyniosła 3.005 osób (wzrost o 4,20% w stosunku do roku 2016). Należy podkreślić, że całkowity koszt usług opiekuńczych był o 54,81% niższy od wydatków ponoszonych przez gminy za pobyt w DPS.

Biorąc pod uwagę proces starzenia się społeczeństwa oraz rosnącą liczbę osób w wieku poprodukcyjnym objętych pomocą w formie usług opiekuńczych (wzrost o 7,69% w stosunku do 2016 roku) można przypuszczać, że w kolejnych latach będzie zwiększała się zarówno liczba osób wymagających takich form wsparcia, jak i procentowy udział tej grupy odbiorców w ogólnej liczbie podopiecznych. Powyższe wnioski powinny skłaniać służby pomocy społecznej do wzmocnienia działań pomocowych skierowanych do tej grupy podopiecznych w miejscu zamieszkania, w tym przede wszystkim inwestowanie w nowoczesne usługi opiekuńcze w postaci np. teleopieki.

Rekomendacje:

- Organizowanie opieki środowiskowej nad osobami starszymi w miejscu zamieszkania m.in. z wykorzystaniem środków RPO WiM 2014-2020, tj.:
 - zatrudnienie wykwalifikowanych opiekunek,
 - angażowanie pomocy sąsiedzkiej,
 - aktywizowanie środowiska lokalnego,
 - wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w usługach opiekuńczych np. teleopieki, systemów przywoławczych.
- Doskonalenie i rozwijanie opieki nad seniorem w formie usług opiekuńczych w środowisku, jako formy bardziej przyjaznej dla osoby starszej i oszczędniejszej dla budżetu. Podjęcie działań zmierzających do zapewnienia wykwalifikowanej kadry celem zapewnienia usług na wysokim poziomie (m.in. RPO WiM 2014-2020).
- Tworzenie w środowiskach lokalnych różnego typu placówek adekwatnych do potrzeb osób starszych (RDP, DDP).
- Podejmowanie działań zmierzających do zapewnienia opieki zdrowotnej osobom starszym, tj.: zwiększenie miejsc w zakładach opiekuńczo-leczniczych oraz utworzenie oddziałów oraz poradni geriatrycznych.
- Realizowanie różnorodnych form aktywności społecznej, zawodowej, kulturalnej, sportowej osób starszych i innych (np. kluby seniora, Uniwersytety III Wieku).
- Rozwijanie usług społecznych na rzecz osób starszych, w tym z zakresu rehabilitacji oraz specjalistycznego poradnictwa (m.in. RPO WiM 2014-2020).
- Tworzenie programów na rzecz osób starszych, związanych z utrzymaniem samodzielności i aktywności, a także z wykorzystaniem ich potencjału życiowego.
- Uruchamianie w regionie za pośrednictwem szkół wyższych specjalizacji pedagogicznych ukierunkowanych na pracę z osobami dorosłymi oraz starszymi, zaś poprzez studia podyplomowe – ukierunkowanie umiejętności i kompetencji osób pracujących w zawodach medycznych i okołomedycznych na pracę z osobami starszymi.
- Poszerzanie działań służących aktywizacji – społecznej, zdrowotnej, edukacyjnej – osób marginalizowanych i zagrożonych wykluczeniem społecznym między innymi w oparciu o projekty dofinansowywane z funduszy europejskich oraz przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
- Inspirowanie samorządów do opracowania programów na rzecz osób starszych w każdym powiecie i gminie.

3. INFRASTRUKTURA POMOCY I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej wykazały w 2017 roku 124 ośrodki wsparcia z łączną liczbą 5.530 miejsc.

Od kilkunastu lat obserwuje się znaczny wzrost liczby osób z zaburzeniami psychicznymi, wymagającymi wsparcia w zakresie zapewnienia opieki i pielęgnacji oraz w zakresie prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie, zarówno w formie dziennej, jak i całodobowej. Decydującą rolę w zakresie prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie odgrywają środowiskowe domy samopomocy. Liczba **środowiskowych domów samopomocy** dla osób zaburzonych psychicznie ulega w województwie stałemu zwiększeniu. Praktycznie każdego roku uruchamiana jest nowa placówka tego typu (w 2016 roku funkcjonowało 71 środowiskowych domów samopomocy). Poza zapewnieniem osobom niepełnosprawnym opieki, pielęgnacji i wsparcia przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej, kluczową rolę odgrywają również różnego rodzaju działania w zakresie aktywizacji tych osób, rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz integracji, tj. warsztaty terapii zajęciowej.

Rekomendacje:

- Wskazane jest zwiększenie liczby ŚDS, szczególnie na terenach tych powiatów, gdzie występują w niewystarczającej liczbie.
- Poszerzenie środowiskowego systemu wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez tworzenie lokalnych klubów samopomocy oraz utworzenie dodatkowych miejsc w środowiskowych domach samopomocy, szczególnie całodobowego pobytu, np. poprzez zlecenie tych zadań w drodze otwartych konkurów ofert organizacjom pozarządowym.

Liczba dziennych domów pomocy utrzymuje się na zbliżonym poziomie. W 2017 roku środki finansowe w ramach Wieloletniego Programu SENIOR+ na lata 2015-2020” – edycja 2017, wspomogły funkcjonowanie 7 istniejących już Dziennych Domów Pomocy w województwie (gmina: Bartoszyce, Lidzbark, Górowo Iławeckie, Olsztyn, Ostróda i miasto Ostróda).

Rekomendacje:

- Bieżące monitorowanie zapotrzebowania na powstawanie i funkcjonowanie DDP.
- Podjęcie działań zmierzających do powstania w każdej gminie co najmniej 1 dziennego domu pomocy lub stałe zwiększanie ich liczby w gminach już posiadających te placówki, wg zdiagnozowanych potrzeb.
- Zwiększenie wysokości środków finansowych w gminnych budżetach na powstawanie dziennych domów pomocy.
- Rozbudowa systemu opieki środowiskowej skierowanej do osób starszych i ich rodzin w celu podwyższenia komfortu życia oraz przedłużenia możliwości przebywania dłużej w ich środowisku (większa efektywność tego typu wsparcia oraz obniżenie kosztów, które wiązałyby się z umieszczaniem seniorów w placówkach całodobowych).
- Ubieganie się przez samorządy o dotacje w ramach Programu Rządowego „Senior+”.
- Tworzenie w gminach dziennych domów opieki medycznej wspierających przede wszystkim osoby starsze w procesie powrotu do samodzielności po okresie pobytu w szpitalu (m.in. RPO WiM 2014-2020).

Alternatywną formą wsparcia skierowaną do osób, które wymagają częściowego wsparcia jest tworzenie **mieszkań chronionych** dla osób, które są na tyle samodzielne, by funkcjonować przy umiarkowanym wsparciu. W 2017 roku funkcjonowały 52 mieszkania, w których zamieszkiwały 98 osób. W kolejnych latach 20 gmin planuje uruchomienie nowych mieszkań chronionych. Zwiększenie liczby mieszkań chronionych i ośrodków wsparcia dziennego jest bardziej korzystne finansowo niż opieka w domu pomocy społecznej.

Rekomendacje:

- Dalszy rozwój mieszkań chronionych w województwie dla różnych grup odbiorców (w szczególności dla wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze, osób niepełnosprawnych i osób starszych) oraz zabezpieczenie zwiększonych środków finansowych na ich utrzymanie i prowadzenie (m.in. RPO WiM 2014-2020).

Ważnym elementem włączenia społecznego osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym są **podmioty ekonomii społecznej**, w szczególności o charakterze reintegracyjnym. Mimo systematycznego rozwoju w tym obszarze, liczba tego rodzaju podmiotów w województwie jest nadal niewystarczająca. W województwie funkcjonuje 11 centrów integracji społecznej, 43 kluby integracji społecznej, 9 zakładów aktywności zawodowej i 35 warsztatów terapii zajęciowej.

Rekomendacje:

- Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej w szczególności przedsiębiorstw społecznych oraz podmiotów reintegracji typu KIS, CIS, WTZ, ZAZ w celu stworzenia i zwiększenia liczby miejsc pracy dla osób wykluczonych społecznie (m.in. RPO WiM 2014-2020).
- Wspieranie samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, w tym z funduszy Unii Europejskiej w obecnym okresie programowania (2014-2020), na rozwój i modernizację infrastruktury instytucjonalnej.
- Podejmowanie działań promocyjnych związanych z rozwojem podmiotów ekonomii społecznej (m.in. spółdzielni socjalnych) (m.in. RPO WiM 2014-2020).
- Obejmowanie wsparciem osób niepełnosprawnych zatrudnionych w ZAZ-ach chcących podjąć zatrudnienie na otwartym rynku pracy. Wspieranie rozwoju ZAZ-ów i WTZ-ów sprzyja aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych (m.in. RPO WiM 2014-2020).
- Podejmowanie działań mających na celu zwiększenie liczby miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych oraz realizowanie szkoleń i kursów dla osób niepełnosprawnych chcących podnieść swoje kwalifikacje zawodowe lub chcących się przekwalifikować zawodowo (m.in. RPO WiM 2014-2020).

4. KADRA JEDNOSTKI ORGANIZACYJNEJ POMOCY SPOŁECZNEJ

W 2017 roku w województwie warmińsko-mazurskim w strukturach jednostek pomocy społecznej liczba pracowników socjalnych utrzymała się na poziomie zbliżonym do 2016 roku. Nieznacznie wzrosła natomiast liczba pozostałych pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.

W województwie nadal są ośrodki pomocy społecznej, które zatrudniają mniej niż 3 pracowników socjalnych (trzy OPS-y). W 2017 roku **5 ośrodków pomocy społecznej** (6%) nie zatrudniało wymaganej ustawowo liczby pracowników socjalnych – liczonej proporcjonalnie do liczby mieszkańców gminy w stosunku: jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2.000 mieszkańców gminy lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących liczonej w stosunku: w stosunku jeden pracownik socjalny na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących.

Rekomendacje:

- Zwiększenie środków przez samorzady lokalne na sfinansowanie i zwiększenie zatrudnienia pracowników socjalnych w celu spełnienia przez jednostki wymogów ustawowych.

Coraz więcej **pracowników socjalnych** posiada wyższe wykształcenie i specjalizację I lub II stopnia w zawodzie pracownik socjalny lub specjalizację z organizacji pomocy społecznej. Jest to efekt wieloletnich projektów edukacyjnych profesjonalizacji kadry jednostek pomocy społecznej prowadzonej na szczeblu rządowym, a przede wszystkim regionalnym (w tym przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej). Jednakże w stosunku do ogólnej liczby zatrudnionych pracowników socjalnych, specjalizację I stopnia posiada zaledwie 35,15% pracowników socjalnych. Pomimo, iż w skali województwa odnotowano wzrost odsetka pracowników legitymujących się specjalizacją II stopnia, stanowił on jedynie niecałe 16,46% wszystkich pracowników socjalnych.

Rekomendacje:

- Profesjonalizacja kadr pomocy i integracji społecznej m.in. poprzez osiąganie kolejnych stopni specjalizacji, co zapewnia podnoszenie jakości świadczonych przez OPS usług społecznych w środowisku lokalnym.
- Zapewnienie kadrze jednostek organizacyjnych pomocy społecznej możliwości podwyższania kwalifikacji za pomocą różnorodnych form doskonalenia zawodowego, w tym: kursów, treningów, szkoleń, studiów i kursów zawodowych (np. ze środków PO WER).
- Upowszechnienie praktyki wolontariatu w administracji samorządowej.

Dotychczasowe zatrudnienie **specjalistycznej kadry jednostek** pomocy społecznej (m.in. prawników, pedagogów, doradców zawodowych, psychologów, asystentów rodziny, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej) jest niewystarczające w stosunku do potrzeb szczególnie wobec zwiększania zakresu zadań tych pracowników. Ponadto osoby te często są zatrudnione na część etatu lub na podstawie umowy zlecenia (np. asystenci rodziny), co ogranicza ich dostępność i nie daje gwarancji długotrwałej oraz efektywnej współpracy.

Rekomendacje:

- Zwiększanie zatrudnienia specjalistycznej kadry jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, szczególnie: prawników, psychologów, pedagogów, doradców zawodowych, mediatorów, asystentów rodziny, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.
- Kształcenie i doszkalanie kadry zgodnie ze zgłaszanymi potrzebami.
- Profesjonalizacja i standaryzacja pracy socjalnej poprzez dostosowanie oferty usług do zmieniających się potrzeb indywidualnych i lokalnych.
- Upowszechnianie praktyk i staży zawodowych w administracji samorządowej.

W 2017 roku z formy zatrudniania w ramach **stażu zawodowego** wspierającego kadrowo jednostki pomocy społecznej skorzystało 60% jednostek, zaś z form zatrudnienia subsydiowanego skorzystało 42% jednostek organizacyjnych pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego.

Rekomendacje:

- Kontynuacja i zwiększanie zatrudnienia w ramach realizacji staży zawodowych, które z jednej strony są ważnym elementem wspomagania kadry i odciążenie pracowników od prac administracyjno-biurowych, a z drugiej strony pozwalają na nabywanie przez młode osoby bezrobotne umiejętności praktycznych do wykonywania zawodu.
- Kontynuacja realizacji zatrudniania subsydiowanego na wykonywanie m.in. prac administracyjnych wspierających pracę jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, a zarazem stwarzających możliwość aktywizacji zawodowej i zdobywania doświadczenia podnoszącego kompetencje i umiejętności zawodowe osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

W rekomendacjach, które znalazły się w jednostkowych ocenach pojawiła się sprawa bezpieczeństwa pracowników socjalnych w sytuacji konfrontacji z niezadowolonym beneficjentem, szczególnie osobami uzależnionymi i niezrównoważonymi psychicznie. Ważnym zadaniem staje się stworzenie warunków zapewniających poczucie bezpieczeństwa pracownikom ośrodków pomocy społecznej.

5. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI – ZADANIA ZLECONE W OBSZARZE POMOCY I WSPARCIA

W roku 2017 nastąpił niewielki spadek, w stosunku do roku ubiegłego, liczby organizacji pozarządowych współpracujących z samorządami. Najczęściej stosowaną formą współpracy samorządów terytorialnych z organizacjami pozarządowymi jest zlecenie zadań w trybie określonym przez ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – korzysta z niej corocznie 52% jednostek samorządu terytorialnego w województwie warmińsko-mazurskim. Z analizy sprawozdań jednoznacznie wynika, że z roku na rok rośnie zarówno liczba organizacji, którym zlecono zadania, jak i liczba zawartych umów. W roku 2017 liczba organizacji, którym zlecono zadania wzrosła o ponad 13% w stosunku do 2015 roku, zaś liczba zawartych umów w analogicznym okresie wzrosła o blisko 17%.

Łączna kwota dotacji przekazanych w 2017 r. przez samorzady lokalne na zlecenie zadań w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w obszarze pomocy i wsparcia, wyniosła 74.359 tys. zł. Jest to wartość blisko 5 mln wyższa niż w roku 2016.

Zlecenia w trybie zamówień publicznych stosowało zaledwie 6% wszystkich samorządów. W 2017 roku liczba organizacji, z którymi będą współpracować samorzady utrzyma się na poziomie roku 2016.

Rekomendacja:

- Podejmowanie działań w partnerstwie lokalnym i dążenie do zwiększania liczby umów na realizację zadań w obszarze pomocy społecznej zleczanych organizacjom pozarządowym.
- Promowanie wśród samorządów terytorialnych współpracy z III sektorem np. poprzez organizowanie cyklicznych spotkań przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi, mających na celu wypracowanie płaszczyzny stałej współpracy.
- Zachęcanie organizacji pozarządowych do inicjowania współpracy z samorządami lokalnymi (tzw. „inicjatywy oddolne”).
- Pobudzanie aktywności społecznej i obywatelskiej, szczególnie w gminach wiejskich, w których brakuje podmiotów trzeciego sektora.
- Promowanie i budowanie wolontariatu w społeczności lokalnej, w tym wolontariatu seniorów.

Od 2015 r. corocznie ok. 30 samorządów zleca organizacjom pozarządowym **prowadzenie placówek pomocy społecznej**, w tym m.in. domów pomocy społecznej, środowiskowych domów samopomocy, noclegowni dla osób bezdomnych, placówek opiekuńczo-wychowawczych o charakterze socjalizacyjnym oraz typu rodzinnego itp.

Rekomendacja:

- Budowanie partnerskich relacji pomiędzy samorządami i organizacjami pozarządowymi, w szczególności poprzez zlecenie podmiotom niepublicznym prowadzenia placówek pomocy społecznej, organizacje i prowadzenie świetlic środowiskowych,
- Promowanie organizacji pozarządowych działających w szczególności na rzecz osób starszych poprzez zlecenie przez samorzady zadań w tym obszarze oraz dofinansowanie i organizowanie działań zmierzających do profesjonalizacji i specjalizacji organizacji w tym zakresie.

Spis map, tabel i wykresów

Spis map:

Mapa nr 1. Podział administracyjny województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 roku.....	7
Mapa nr 2. Liczba mieszkań komunalnych w zasobach gmin województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 roku	10
Mapa nr 3. Liczba mieszkań socjalnych w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 roku.....	11
Mapa nr 4. Liczba przedszkoli w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 roku.	12
Mapa nr 5. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na 1000 mieszkańców w gminach i miastach na prawach powiatu w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r. (Wskaźnik: liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie/liczba mieszkańców gminy x 1000).....	15
Mapa nr 6. Liczba osób objęta pomocą w formie usług opiekuńczych w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r.	19
Mapa nr 7. Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących w powiatach w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.	27
Mapa nr 8. Liczba rodzin korzystających z zasiłków i dodatków do zasiłków rodzinnych w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 roku w podziale na powiaty	33
Mapa nr 9. Domy Pomocy Społecznej funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2017 r.	38
Mapa nr 10. Gminne i ponadgminne środowiskowe domy samopomocy funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2017 r.....	39
Mapa nr 11. Dzielne domy pomocy funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2017 r.	40
Mapa nr 12. Instytucje świadczące usługi na rzecz osób bezdomnych w województwie warmińsko-mazurskim według stanu na 31 grudnia 2017 r.	41
Mapa nr 13. Całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2017 r.....	42
Mapa nr 14. Centra integracji społecznej wpisane do rejestru Wojewody Warmińsko-Mazurskiego wg stanu na 31 grudnia 2017 r.	43
Mapa nr 15. Kluby Integracji Społecznej funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2017 r.	44
Mapa nr 16. Zakłady aktywności zawodowej i warsztaty terapii zajęciowej funkcjonujące w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.....	45
Mapa nr 17. Realizacja wymogu ustawowego zatrudnienia przez ośrodek pomocy społecznej pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących w stosunku jeden pracownik socjalny na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących	54
Mapa nr 18. Liczba organizacji pozarządowych, którym samorządy gminne (w tym dwa miasta na prawach powiatu, tj. Olsztyn i Elbląg) województwa warmińsko-mazurskiego zleciły zadania w trybie działalności pożytku publicznego w 2017 r.....	68

Mapa nr 19. Liczba organizacji pozarządowych, którym samorządy powiatowe województwa warmińsko-mazurskiego zleciły zadania w trybie działalności pożytku publicznego w 2017 r..... 69

Spis tabel:

Tabela nr 1. Udział procentowy poszczególnych grup społecznych w ogólnej liczbie bezrobotnych województwa warmińsko-mazurskiego i Polski w latach 2016-2017	8
Tabela nr 2. Dane o sytuacji demograficznej i społecznej (stan na 31 XII).....	13
Tabela nr 3. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia (w całym okresie sprawozdawczym)...	20
Tabela nr 4. Gmina – zadania ośrodków pomocy społecznej (w całym okresie sprawozdawczym).....	24
Tabela nr 5. Powiat – zadania powiatowych centów pomocy rodzinie (w całym okresie sprawozdawczym).....	29
Tabela nr 6. Inne rodzaje pomocy i świadczeń	36
Tabela nr 7. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia.	45
Tabela nr 8. Inne instytucje pomocy i wsparcia.....	52
Tabela nr 9. Kadra jednostki organizacyjnej pomocy społecznej (w osobach, stan na 31 grudnia)	55
Tabela nr 10. Zatrudnienie pomocnicze w jednostce organizacyjnej pomocy społecznej (w osobach, w ciągu danego roku).	55
Tabela nr 11. Zespoły pracy socjalnej i integracji społecznej w jednostce pomocy społecznej (w osobach, w ciągu danego roku).....	56
Tabela nr 12. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego (zadania własne i zadania zlecone) w zł.	61
Tabela nr 13. Informacja nt. podmiotów z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, które uzyskały dofinansowanie w ramach konkursów ogłaszanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w 2017 roku	66
Tabela nr 14. Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia (w całym okresie sprawozdawczym).....	71
Tabela nr 15. Wskaźnik wykształcenia kadry kierowniczej	72
Tabela nr 16. Wskaźnik profesjonalizacji kadry kierowniczej	73
Tabela nr 17. Wskaźnik wykształcenia pracowników socjalnych	73
Tabela nr 18. Wskaźnik deprivacji lokalnej – gmina i miasto na prawach powiatu	73
Tabela nr 19. Wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy – gmina i miasto na prawach powiatu	74
Tabela nr 20. Wskaźnik pomocy pieniężnej - gmina, powiat i miasto na prawach powiatu	74
Tabela nr 21. Wskaźnik pomocy niepieniężnej – gmina, powiat i miasto na prawach powiatu.....	74
Tabela nr 22. Struktura rodzin, którym przyznano pomoc według powodów przyznania pomocy	75
Tabela nr 23. Wskaźnik korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych – gmina i miasto na prawach powiatu ..	75
Tabela nr 24. Wskaźnik kontraktu socjalnego	75
Tabela nr 25. Wskaźnik reintegracji społeczno-zawodowej – gmina i miasto na prawach powiatu	76

Tabela nr 26. Wskaźnik odmów – gmina i miasto na prawach powiatu. (odmowy pomocy i wsparcia tylko w zakresie zagadnień związanych z pomocą społeczną)	76
Tabela nr 27. Struktura wydatków gminy i powiatów na zadania realizowane w ramach polityki społecznej w zł (rozdziały).....	77
Tabela nr 28. Struktura wydatków na zadania realizowane w ramach polityki społecznej w zł (rozdziały) – gmina.....	80
Tabela nr 29. Struktura wydatków na zadania realizowane w ramach polityki społecznej w zł (rozdziały) – miasto na prawach powiatu.....	83
Tabela nr 30. Struktura wydatków na zadania realizowane w ramach polityki społecznej (rozdziały) – powiat	85
Tabela nr 31. Liczba przysposobionych dzieci w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r. w podziale na wiek, płeć oraz miejsce pobytu przed przysposobieniem	91
Tabela nr 32. Działania merytoryczne Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego w Olsztynie w 2017 roku.....	91

Spis wykresów:

Wykres nr 1. Udział procentowy wybranych grup wiekowych w ogólnej liczbie bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2016-2017	9
Wykres nr 2. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano decyzją świadczenie w 2015, 2016 i 2017 roku bez względu na rodzaj finansowania (zarówno w ramach zadań własnych i zleconych) z podziałem na powody* wraz z prognozą na 2018 rok	17
Wykres nr 3. Liczba rodzin, którym przyznano decyzją świadczenie w 2015, 2016 i 2017 roku bez względu na rodzaj finansowania (zarówno w ramach zadań własnych i zleconych) z podziałem na powody* wraz z prognozą na 2018 rok	18
Wykres nr 4. Liczba osób objętych kontraktem socjalnym w latach 2015, 2016 i 2017 wraz z prognozą na 2018 rok.	20
Wykres nr 5. Wydatki poniesione i planowane na zadania z zakresu polityki społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015-2019 (suma działów: 851, 852, 853, 854, 855) w zł.....	57
Wykres nr 6. Struktura wydatków na politykę społeczną w 2017 roku – gminy.	58
Wykres nr 7. Struktura wydatków na politykę społeczną w 2017 roku – powiaty.....	59
Wykres nr 8. Struktura najważniejszych wydatków na politykę społeczną w 2017 roku – miasta na prawach powiatu	60